

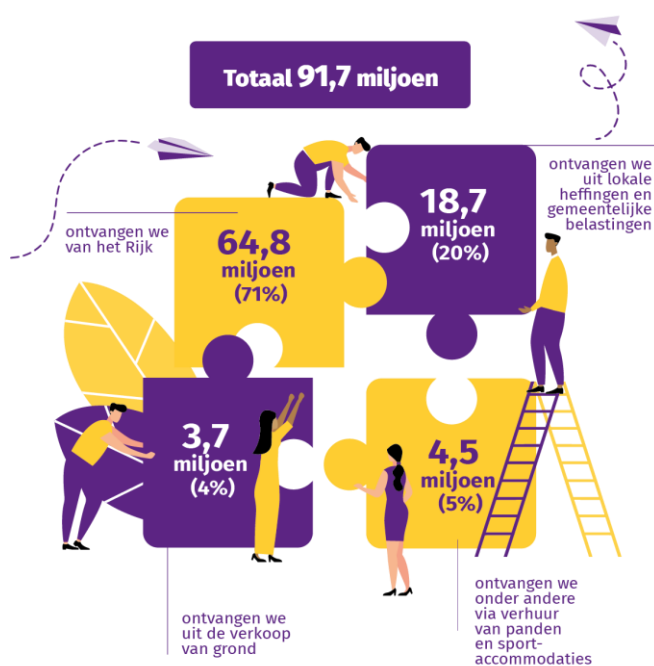
Programmabegroting 2025

Gemeente Leusden

Infographic begroting 2025

Wat komt er binnen bij de gemeente?

Waar geven we ons geld aan uit?

Voorbeelden van uitgaven per thema, in miljoenen euro's.

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	3
Leeswijzer.....	4
1. Inleiding	5
2. Domein Bestuur	7
1. Dienstverlening	7
2. Veiligheid	8
3. Domein Leefomgeving	13
1. Energie- en warmtetransitie	14
2. Duurzaamheid, klimaatadaptatie en versterking groene kwaliteit	19
3. Beleid maatschappelijk vastgoed	21
4. De Korf.....	22
5. Onderwijshuisvesting	23
4. Domein Samenleving.....	26
1. Vaste basis	27
2. Verbindend netwerk.....	30
3. Vitaal leven	32
4. Toekomstbestendig ondersteunen.....	34
5. Domein Ruimte.....	40
1. Wonen	41
2. Leusden op de kaart	45
3. Handelingsperspectief Buitengebied Regio Amersfoort.....	46
6. Overhead	50
7. Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	53
8. Paragrafen	58
A. Paragraaf lokale heffingen.....	59
B. Paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing	63
C. Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen	68
D. Paragraaf financiering	73
E. Paragraaf Bedrijfsvoering	76
F. Paragraaf Verbonden partijen.....	79
G. Paragraaf Grondbeleid.....	91
H. Paragraaf Wet Open Overheid	94
9. Financiële Begroting	95
Uiteenzetting financiële positie	95
Overzicht baten en lasten	100
Bijlagen.....	108
Bijlage A Nieuw beleid – Conform vaststelling in Kadernota 2025.....	109
Bijlage B P&C-cyclus kaart	117
Bijlage C Meerjareninvesteringsprogramma 2025-2028	118
Bijlage D Overzicht van baten en lasten	119

Leeswijzer

In dit document treft u de begroting 2025 aan met de volgende onderdelen:

Inleiding

De inleiding geeft een verkort beeld van deze begroting. De belangrijkste beleidsvoornemens voor 2025 worden genoemd en het financieel perspectief wordt weergegeven. Dit financieel perspectief is gebaseerd op de voorjaarsnota 2024 en de ontwikkelingen na de voorjaarsnota.

Programmabegroting

Het eerste deel van de begroting is de zogenaamde programmabegroting. Deze bestaat uit de domeinen en de paragrafen. In de domeinen worden, volgens een wettelijk vastgesteld format, de plannen voor het betreffende domein besproken. De paragrafen zijn wettelijk vastgelegd. Iedere paragraaf bespreekt een onderwerp dat van toepassing is op verschillende domeinen.

Domeinen

In aparte hoofdstukken per domein staan de beleidsinhoudelijke plannen en de bijbehorende baten en lasten. Er zijn vier domeinen die allemaal op dezelfde manier zijn ingedeeld. Het domein start met een algemene omschrijving van het domein en een opsomming van de relevante beleidsnotities. Per onderdeel/ambitie wordt de context en achtergrond vermeld. Vervolgens ziet u de doelstellingen (wat willen we bereiken, met wie werken we samen), de activiteiten (wat gaan we daarvoor doen) en is in een tabel weergegeven met wie we samenwerken.

Verder is er onder het kopje 'wat mag het kosten' weergegeven wat de baten en lasten zijn. Deze bedragen zijn opgenomen voor het begrotingsjaar (begroting) en de daaropvolgende jaren (meerjarenraming). Ter vergelijking zijn de bedragen van het afgelopen jaar (werkelijk) en het lopende jaar (actuele begroting) vermeld.

Het domein sluit af met de (wettelijk verplichte) BBV-indicatoren. Aan de hand van deze indicatoren is het mogelijk om de gemeente Leusden te vergelijken met andere gemeenten.

Overhead en Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

Na de domeinen komt een apart hoofdstuk over 'Overhead'. Onder overhead vallen de taken en functies die niet direct aan een domein zijn gekoppeld. Dit zijn voornamelijk ondersteunende taken voor de domeinen. In dit hoofdstuk staat ook een financiële weergave van de baten en lasten binnen de overhead.

Het hoofdstuk 'algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien' geeft inzicht in de baten die niet (direct) aan een domein zijn toe te wijzen. Deze bestaan voornamelijk uit de algemene uitkering en de lokale heffingen.

Paragrafen

Naast de domeinen zijn er ook 8 paragrafen. De paragrafen zijn wettelijk verplicht. Ze geven over de verschillende onderwerpen informatie die door de programma's heen lopen. Veel paragrafen zijn vooral technisch van aard.

Financiële begroting

Het tweede deel van de begroting is de financiële begroting. Hierin staan meer technische onderwerpen als de geprognosticeerde balans, het EMU-saldo, de incidentele baten en lasten en de baten en lasten per taakveld. Veel van deze onderwerpen zijn wettelijk vereist.

Bijlagen

Het document sluit af met een aantal bijlagen.

Afronding

Tenzij anders vermeld zijn de bedragen genoemd in de tabellen weergegeven in € 1.000.

1. Inleiding

Algemeen

Globaal beeld

Na jaren van positieve begrotingssaldi kenmerkt de begroting 2025 en de meerjarenraming 2026 – 2028 zich door tekorten. Al enkele jaren wordt er over 2026 gesproken als het ravijnjaar waarbij het begrotingssaldo voor 2025 nog positief was. Door de maatregelen van het Rijk bij haar voorjaarsnota is een deel van de tekorten voor 2026 en verder weliswaar gerepareerd maar daar staat tegenover dat het gemeentefonds in 2025 met € 675 miljoen wordt gekort. Hierdoor ontvangt Leusden € 860.000 minder algemene uitkering.

Dit leidt ertoe dat de begroting al in 2025 een tekort heeft. Naast een verlaging van de inkomsten uit het gemeentefonds is dit ook het gevolg van stijgende uitgaven, o.a. voor de energietransitie en stijgende uitvoeringskosten in het sociaal domein.

Speerpunten

In de programmabegroting staan de doelstellingen en activiteiten per domein vermeld. Hier vermelden we de belangrijkste onderwerpen per domein.

Bestuur

Binnen het domein Bestuur werken we blijvend aan een robuuste en slagvaardige organisatie die naar alle belanghebbenden een optimale dienstverlening verzorgt. Hiervoor gaan we de dienstverleningsvisie - die eind 2024 wordt vastgesteld - uitvoeren.

Leefomgeving

Voor het domein leefomgeving ligt de focus komend jaar op energie- en warmtetransitie. De activiteiten richten zich op energiebesparing, een wijkgerichte aanpak van netcongestie en onderzoek naar warmteoplossingen.

In de openbare ruimte richten we ons op klimaatadaptie. Verder wordt het maatschappelijk vastgoedbeleid vernieuwd en de herontwikkeling van De Korf voortvarend ter hand genomen.

Samenleving

Het domein Samenleving richt zich op het welzijn en de sociale verbondenheid van onze inwoners. Dit gaat over een solide basis van waaruit mensen kunnen verbinden in sociale netwerken. Ondersteuning voor wie dat nodig heeft en vitaliteit zijn daarbij belangrijke aspecten. Opvang van vluchtelingen maakt ook deel uit van dit domein. We zoeken vervangende huisvesting voor de ca. 240 Oekraïners die nu al in onze gemeente verblijven. Verder zoeken we een geschikte locatie voor opvang van asielzoekers.

Ruimte

In het domein Ruimte zijn de beleidsterreinen op gebied van wonen, economie, buitengebied opgenomen. In 2025 gaan we aan de slag met de woonzorgvisie. Toekomstige woningbouwlocaties als Achterveld Noordoost en Tabaksteeg Zuid worden verder ontwikkeld.

Financieel perspectief

Begrotingssaldo

Hieronder geven we eerst het totaalsaldo weer van alle in deze begroting verwerkte effecten.

Bedragen x € 1.000

	2025	2026	2027	2028
Saldo voorjaarsnota 2024	979	-2.737	-2.022	-1.938
Nieuw beleid/ontwikkelingen kadernota 2025	-1.352	-1.271	-1.318	-1.262
A.6.2 gemeente pagina in de Leusderkrant	-15	-15	0	0
Meicirculaire 2024	-372	1.352	1.350	1.348
Actualisaties (o.a. kapitaallasten, GREX)	3	-20	-22	191
Begrotingssaldo	-757	-2.691	-2.011	-1.662

Begroting 2025

De gemeenteraad heeft besloten om het tekort op het begrotingssaldo voor 2025 te laten bestaan. Het collegevoorstel bij de behandeling van de kadernota om de OZB te verhogen, met als doel om het tekort te compenseren is door de raad verworpen. Volgens de voorliggende begroting zal de gemeente Leusden in 2025 derhalve ruim € 750.000 meer lasten hebben dan baten. Dit tekort zal ten laste worden gebracht van de algemene reserve.

Meerjarenraming 2026 – 2028

Voor de jaren 2026 t/m 2028 wordt in deze begroting een tekort gepresenteerd. In de kadernota 2026 zullen er ombuigingsmaatregelen moeten worden getroffen om de begroting sluitend te maken. De raad heeft aangegeven hier een actieve rol in te willen spelen. Daarom is het college een traject gestart waarbij raad en samenleving invloed hebben op de te treffen maatregelen.

Voorjaarsnota en kadernota

De voorjaarsnota 2024 is vastgesteld in het voorjaarsdebat op 4 juli 2024. In het voorjaarsdebat is ook de kadernota 2025 inclusief een amendement aangenomen. Deze effecten zijn in dit saldo verwerkt.

Meicirculaire 2024

De meicirculaire 2024 is uitgekomen. Middels een raadsinformatiebrief zijn de effecten van de meicirculaire bekend gemaakt. Een toelichting op de meicirculaire staat in het hoofdstuk Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien.

Actualisaties (o.a. kapitaallasten, GREX)

Jaarlijks bij de begroting worden diverse posten geactualiseerd. Het gaat hierbij om zaken als het indexeren van bedragen (baten en lasten), het actualiseren van kapitaallasten en van grondexploitaties (GREX-en). Ook de kosten voor afval en riool worden opnieuw doorgerekend. Dit heeft gevolgen voor de afval- en rioolheffing die we als gemeente in rekening brengen. Een toelichting hierop staat in de paragraaf 'Lokale heffingen'.

Voor het begrotingssaldo hebben de actualisaties een beperkt effect.

Structureel begrotingssaldo

Vanuit het interbestuurlijk toezicht¹ moet de gemeente een sluitende begroting overhandigen aan de provincie. Hierbij kijkt de provincie naar het structureel begrotingssaldo. Incidentele baten en lasten worden bij deze beoordeling niet meegenomen. Als we de incidentele baten en lasten buiten beschouwing laten resteert voor 2025 een positief begrotingssaldo. Hiermee wordt voldaan aan de eis van het 'structureel begrotingsevenwicht'.

Bedragen x € 1.000

	2025	2026	2027	2028
Begrotingssaldo	-757	-2.691	-2.011	-1.662
Saldo incidentele baten en lasten -/-	-1.811	-539	-55	0
Structureel begrotingssaldo	1.054	-2.152	-1.956	-1.662

Een toelichting op de incidentele baten en lasten staat in het hoofdstuk Overzicht baten en lasten.

¹ Het toezicht door de provincie op de gemeente.

2. Domein Bestuur

Ons bestaansrecht is inwoners, organisaties en bedrijven faciliteren in een goed leven in de gemeente Leusden. De opgaven en vraagstukken waar we voor staan willen wij in verbinding, samenspraak en samenwerking met onze bewoners, organisaties en bedrijven oplossen. Wij werken samen aan een sterk en inclusief Leusden waarin inwoners met elkaar verbonden zijn, naar elkaar omkijken en waar iedereen van betekenis is. Daarnaast zorgen we met elkaar voor een leefbare en veilige samenleving.

Relevante beleidsnotities domein Bestuur

- Regionale veiligheidsstrategie 2023 – 2026
- PGA-convenant (2020)
- Integraal Veiligheidsplan ZBLW 2024 – 2027
- Uitvoeringsplan Veiligheid ZBLW 2024 - 2025
- Regionaal Crisisplan Veiligheidsregio Utrecht 2024 – 2027

1. Dienstverlening

Ambitie, context en achtergrond

Dienstverlening is een belangrijke kerntaak van de gemeente. In alle interactie tussen gemeente en samenleving is sprake van dienstverlening. De vormen waarin dit gebeurt zijn heel divers van aard. Van informatie via het klantcontactcentrum tot het onderhoud van de buitenruimte, de aanvraag van ondersteuning in het sociaal domein of het ondersteunen van initiatieven in de fysieke ruimte. Kortom dienstverlening raakt de gehele organisatie. De gemeente wil slagvaardig diensten verlenen aan de samenleving. Daarvoor is een robuuste en wendbare organisatie nodig. We hebben te maken met complexe vraagstukken in een voortdurend veranderende samenleving, denk daarbij bijvoorbeeld aan de coronacrisis en de vluchtelingen crisis. Dat is geen gemakkelijke context. Het is daarom belangrijk om samen te werken, zowel extern met de samenleving als intern met raad, college en ambtelijke organisatie. Samen te werken aan haalbare en uitvoerbare plannen. Om de wettelijke taken uit te voeren en de politieke ambities waar te maken is een kwalitatief en kwantitatief goed medewerkersbestand nodig. Om de dienstverlening aan inwoners, raad en college in stand te houden is het nodig de organisatie te versterken.

Wat willen we bereiken?

B.1.1. We werken blijvend aan een robuuste en slagvaardige organisatie die naar alle belanghebbenden een optimale dienstverlening verzorgt en effectief en efficiënt is ingericht.

We willen een wendbare, slagvaardige en robuuste organisatie zijn die in staat is om veranderingen/ ontwikkelingen op tijd te signaleren en er adequaat op in kan spelen.

Wat gaan we daarvoor doen?

B.1.1.1 We voeren het uitvoeringsplan Dienstverleningsvisie voor 2025 uit.

Het uitvoeringsplan Dienstverleningsvisie 2025-2029 is onderdeel van de eind 2024 vastgestelde visie op dienstverlening. De actiepunten uit het uitvoeringsplan die voor het jaar 2025 staan gepland, gaan we uitvoeren.

Met wie werken we samen?	
Rol gemeente	De gemeente regelt het Partner en gemeente staan samen aan de lat De gemeente draagt haar steentje bij De gemeente laat het over aan de samenleving
Lokale Partners	Inwoners, ondernemers en externe stakeholders zullen worden betrokken in het proces c.q. uitvoering
Verbonden Partijen	
Bijdrage Verbonden Partij	

2. Veiligheid

Ambitie, context en achtergrond

Veiligheid en criminaliteit zijn altijd erg onderhevig aan veranderingen in trends. Het is belangrijk om hier actief op in te spelen en met de ontwikkelingen mee te bewegen. De afgelopen jaren heeft de gemeente Leusden een inhaalslag gemaakt op de gestelde doelen en het ontwikkelen van beleid en ligt er voor de komende jaren een Integraal Veiligheidsplan en een Uitvoeringsplan Veiligheid en werken wij actief samen met onze partners om criminaliteit te ontmoedigen. Samen met deze partners werken we concreet aan de bestrijding van ondermijning en is er in 2024 een Meldpunt Ondermijning opgestart. In 2025 gaan we verder met het ondermijningsbeleid en het vergroten van bewustwording inzake ondermijning in zowel onze eigen organisatie als in de samenleving. Door te zorgen voor een stevige basis wordt de informatiepositie van de gemeente Leusden versterkt en zijn inwoners van de gemeente weerbaarder tegen vormen van ondermijning. Daarnaast heeft de gemeente Leusden een wijkgerichte aanpak met buurtpreventie, een integrale aanpak voor jeugdoverlast, voeren we procesregie op de persoonsgerichte aanpak en onderhouden we een slagvaardige crisisorganisatie die bij een crisis of ramp direct inspeelt op de behoeften van de inwoners. Los van deze reguliere taken, willen we ons de aankomende jaren richten op de versterking van de verbinding tussen zorg en veiligheid, versterken we de aanpak van ondermijning in onze gemeenten, bestrijden we deze vorm van criminaliteit actief en hebben we oog voor de toenemende stijging in cybercriminaliteit.

Naast criminaliteit hebben we ook aandacht voor crises en rampen die zich kunnen voordoen in de gemeente Leusden. Naast een flitscrisis, die plotseling kan ontstaan door bijvoorbeeld een brand, kunnen we ook te maken krijgen met een langdurige crisis. Het natuurgebied binnen de gemeente Leusden heeft daarbij ook te maken met een hoger natuurbrandrisico. Door klimaatverandering is de kans op een onbeheersbare natuurbrand toegenomen en in de regio Utrecht liggen er veel zorginstellingen binnen deze natuurgebieden. De gemeente Leusden draagt actief bij aan de doorontwikkeling van het natuurbrandbestrijdingsbeleid. Voor al deze crises en rampen die zich kunnen voordoen hebben we een gemeentelijke crisisorganisatie die te allen tijde ingezet kan worden in Leusden.

Wat willen we bereiken?

B.2.1. We creëren in de gemeente Leusden een klimaat waarbij criminaliteit wordt ontmoedigd

Om een goed en sluitend netwerk te creëren tegen criminaliteit, is de samenwerking met de omliggende gemeenten cruciaal.

Daarom slaan de gemeente Zeist, Bunnik, Leusden en Woudenberg op het gebied van veiligheid de handen ineen met het Openbaar Ministerie (OM), de politie én de samenleving als partner. Met elkaar dragen we de verantwoordelijkheid. We wisselen kennis en expertise uit en zetten gezamenlijk capaciteit in op de gemeenschappelijke prioriteiten. Waarbij we investeren, leren en ontwikkelen.

Als gemeenten geloven we, samen met partners en bondgenoten, in de noodzaak van investeren aan de voorkant en doorpakken waar het moet. Dat betekent dat preventie voorop staat. Het goede samenspel is daartoe cruciaal. We werken vanuit verbinding, vertrouwen en de overtuiging dat we elkaar nodig hebben. Als gemeenten leren we van elkaar, bijvoorbeeld op het gebied van mensen met onbegrepen gedrag, een trend die we zien stijgen. We beschermen medewerkers en kiezen voor een gezamenlijke aanpak van agressie en geweld tegen werknemers en

politieke ambtsdragers. Door de samenhang te zien en de krachten te bundelen maken we meer impact. Uitvoering wordt op elkaar afgestemd de komende twee jaar, maar we blijven continu wendbaar, om gezamenlijk bij te sturen als de actualiteit daarom vraagt en met onze blik op de horizon: een leefbare en veilige samenleving voor inwoners, ondernemers en bezoekers.

Wat gaan we daarvoor doen?

B.2.1.1 We gaan verder met het uitvoeren van de speerpunten beschreven in het Integraal Veiligheidsplan 2024 – 2027 en het Uitvoeringsplan Veiligheid 2024-2025.

De gemeenten Zeist, Bunnik, Leusden en Woudenberg (ZBLW), het Openbaar Ministerie en de politie werken samen in de basisteamdriehoek ZBLW. De prioriteiten zijn uitgewerkt in een gezamenlijk integraal veiligheidsbeleid ZBLW (2024-2027) en een gezamenlijk uitvoeringsplan veiligheid (2024-2025). In deze plannen dragen gemeenten samen verantwoordelijkheid op de onderwerpen en wordt er gestreefd naar een samenwerking die een leefbare en veilige samenleving realiseert. We richten ons hierbij op vier prioriteiten (zorg & veiligheid, ondermijning, cybercrime en maatschappelijke onrust). Ook kunnen de krachten nu verder worden gebundeld waardoor er meer focus, structuur en flexibiliteit ontstaat.

De gemeente Leusden is trekker van het onderwerp maatschappelijke onrust en coördineert de uitvoering van de activiteiten die hieraan gekoppeld zijn. In 2025 gaan we inzetten op het voorkomen/reduceren van de kloof tussen verschillende bevolkingsgroepen, o.a. door mee te werken aan de pilot bondgenotenoverleg.

Op het gebied van ondermijning gaan we in 2025 door met integrale controles bij signalen van ondermijning, hebben we aandacht voor jonge aanwas, actualiseren we onze APV op dit gebied en hebben we aandacht voor ondermijning in het buitengebied.

In de week van de Veiligheid 2025 organiseren we cybercrime-trainingen voor ondernemers, organiseren we in 2025 workshops voor senioren en zetten we Hackshield opnieuw op de kaart in het basisteam Zeist, Bunnik, Leusden en Woudenberg.

Een uitgebreid overzicht van alle activiteiten op het gebied van veiligheid is opgenomen in het uitvoeringsplan veiligheid ZBLW 2024-2025.

B.2.1.2 We werken verder aan een effectieve samenwerking tussen veiligheid en zorg

Leusden kent een toenemend aantal personen die zorg nodig hebben. Niet alle personen nemen deze zorg aan, wat kan leiden tot escalaties en overlast. Het aantal personen met onbegrepen gedrag die overlast veroorzaken zal de komende jaren toenemen.

Om te zorgen dat escalaties en overlast worden voorkomen en verminderd geven we uitvoering aan de in 2023 en 2024 ingerichte structuur, waarin zorg en veiligheid intensief samenwerken en er gewerkt wordt met een passende en sluitende systematiek. Dit zal worden vormgegeven door middel van een pilot voor een wijk GGD'er en het actief benaderen van zorgmijders. Tevens zal de doorontwikkeling van de lokale aanpak voor complexe casuïstiek worden afgerond en worden uitgevoerd. Door deze samenwerkingen met zorg- en veiligheidspartners wordt de overlast in een vroeg stadium aangepakt en voorkomen, maar worden ook escalaties waar nodig direct en consequent een halt toegeroepen.

Met behulp van deze nieuwe en doorontwikkelde structuren zal onderzocht worden of er voldoende samenwerking en overlegvormen beschikbaar zijn tussen de zorg- en veiligheidspartners.

Tevens vormen we met de vier gemeenten uit het basisteam (Zeist, Bunnik, Leusden, Woudenberg) en ketenpartners een Learning Community Zorg & Veiligheid. Hierin willen we in gezamenlijkheid leren van elkaars casuïstiek en aanpak.

Wat willen we bereiken?

B.2.2. We voorkomen en beperken de gevolgen van branden, crises en rampen

Naast het voorkomen van branden, crises en rampen, willen we ook de eventuele gevolgen hiervan zoveel mogelijk beperken. De gemeente is verantwoordelijk voor het organiseren van brandweerzorg, rampenbestrijding, crisisbeheersing en geneeskundige hulpverlening. De Veiligheidsregio Utrecht voert deze taken uit voor de gemeente, maar heeft hier zelf ook een grote rol in met de gemeentelijke crisisorganisatie.

Wat gaan we daarvoor doen?

B.2.2.1 We gaan verder met het professionaliseren van de gemeentelijke crisisorganisatie

Wanneer er een crisis of ramp plaatsvindt in de gemeente Leusden wordt de gemeentelijke crisisorganisatie opgeroepen, die wordt ondersteund door de Veiligheidsregio Utrecht. Deze gemeentelijke crisisorganisatie is te allen tijde oproepbaar. In 2023 en 2024 hebben we er hard voor gewerkt om de gemeentelijke crisisorganisatie te professionaliseren en ervoor te zorgen dat mensen met een rol in de crisisorganisatie weer vakbekwaam zijn en blijven. Hiermee is de basis nu op orde en in 2025 willen we een vervolgstap gaan maken en ervoor zorgen dat deze mensen ook geoefend zijn en blijven door het geleerde via oefeningen in de praktijk te brengen. Daarnaast gaan we in 2025 actief meewerken om de uitkomsten van de regionale doorontwikkeling bevolkingszorg 3.0 te implementeren binnen de regio en binnen de gemeente Leusden. Zo willen we ervoor zorgen dat de gemeentelijke crisisorganisatie snel en kundig in actie kan komen bij een crisis of ramp.

Met wie werken we samen?	
Rol gemeente	De gemeente regelt het Partner en gemeente staan samen aan de lat De gemeente draagt haar steentje bij De gemeente laat het over aan de samenleving
Lokale Partners	Politie, Larijs, Zorg en Veiligheidshuis, GGZ, Omthuis, Gemeenten basisteam ZBLW, RIEC, Bureau RVS, Veiligheidsregio Utrecht en COA.
Verbonden Partijen	
Bijdrage Verbonden Partij	

Wat mag het Domein Bestuur kosten?

In onderstaande tabel worden alle uitgaven en inkomsten van alle taken die vallen onder dit domein inzichtelijk gemaakt.

Bedragen x € 1.000

Exploitatie	Werkelijk 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
Lasten	-6.866	-7.260	-7.196	-7.262	-7.330	-7.248
Baten	596	609	624	761	838	838
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	-6.270	-6.651	-6.572	-6.501	-6.492	-6.411
Toevoeging aan reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekking aan reserves	29	222	182	102	62	62
Mutaties reserves	29	222	182	102	62	62
Gerealiseerd resultaat	-6.241	-6.430	-6.390	-6.399	-6.430	-6.349

Saldo taakvelden

Bedragen x € 1.000

Exploitatie	Werkelijk 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
0.1 Bestuur	-2.121	-2.375	-2.326	-2.181	-2.110	-2.110
0.2 Burgerzaken	-1.249	-1.023	-1.022	-1.121	-1.183	-1.102
1.1 Crisisbeheersing en Brandweer	-2.207	-2.518	-2.552	-2.552	-2.552	-2.551
1.2 Openbare orde en veiligheid	-693	-735	-672	-647	-647	-647
0.10 Toevoeging/onttrekking reserves	29	222	182	102	62	62
Resultaat	-6.241	-6.430	-6.390	-6.399	-6.430	-6.349

CUP en Nieuw beleid

bedragen x € 1.000

	2025	2026	2027	2028	2025	2026	2027	2028
	Incidenteel				Structureel			
CUP 2022-2026:								
1.1 Veiligheid					109,0	109,0	109,0	109,0
1.2 robuuste en slagvaardige dienstverlening					741,0	741,0	741,0	741,0
Addendum CUP 2022-2026:								
Burgerparticipatie	p.m.					p.m.	p.m.	p.m.
Nieuw beleid 2025:								
1. Website	100,0					10,0	10,0	10,0
2. Gemeente pagina Leusderkrant	15,0	15,0						
	115	15	0	0	850	860	860	860

BBV-indicatoren

De verplichte beleidsindicatoren worden per domein weergegeven. De indicatoren staan op waarstaatjegemeente.nl en zijn daar ook te raadplegen. Op de website kunnen ook vergelijkingen worden gemaakt met andere gemeenten.

Omschrijving	2020	2021	2022	2023
Diefstallen uit woning per 1.000 inwoners	1,2	0,7	1,1	1,3
Winkeldiefstallen per 1.000 inwoners	1,2	1,0	1,1	1,3
Geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners	2,0	1,8	1,0	1,4
Vernielingen en misdrijven tegen openbare orde per 1.000 inwoners	3,6	2,9	3,4	4,0

Indicator: Diefstallen uit woning per 1.000 inwoners

Toelichting: Het aantal diefstallen uit woningen per 1.000 inwoners.
Bron: Centraal Bureau voor de Statistiek – Geregistreerde diefstallen

Indicator: Winkeldiefstallen per 1.000 inwoners

Toelichting: Het aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners.
Bron: Centraal Bureau voor de Statistiek – Geregistreerde diefstallen

Indicator: Geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners

Toelichting: Het aantal geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners. Voorbeelden van geweldsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling, etc.).

Bron: Centraal Bureau voor de Statistiek – Geregistreerde criminaliteit

Indicator: Vernielingen en misdrijven tegen openbare orde en gezag per 1.000 inwoners

Toelichting: Het aantal vernielingen en beschadigingen in de openbare ruimte per 1.000 inwoners. Hieronder vallen brandstichting, alle vormen van vernielingen en misdrijven tegen de openbare orde en openbaar gezag.

Bron: Centraal Bureau voor de Statistiek – Geregistreerde criminaliteit

3. Domein Leefomgeving

We werken we aan een gezond Leusden waar het aangenaam is om te verblijven en waar mensen graag komen wonen. Dit doen we door te investeren in de leefomgeving. Met activiteiten waarmee we bijdragen aan de warmte- en energietransitie zorgen we ervoor dat Leusden leefbaar blijft voor de generaties na ons. We zorgen voor voldoende onderwijshuisvesting en houden wonen en natuur in balans. Deze groene omgeving is tenslotte een van onze parels. Het gemeentelijk vastgoed gebruiken we om in maatschappelijke behoeften te voorzien. We werken toe naar een duurzamere samenleving, waarbij de ecologische voetprint van onze inwoners, bedrijven en organisaties wordt verkleind.

In het Domein Leefomgeving zijn onder meer de volgende beleidsterreinen opgenomen: warmte- en energietransitie in drie sectoren, te weten de gebouwde omgeving (waaronder o.a. woningen, gemeentelijk en maatschappelijk vastgoed), bedrijven en mobiliteit. De inrichting van de openbare ruimte op onderwerpen zoals klimaatadaptie, water en riolering, versterking groene kwaliteit, wegen en infrastructuur.

Het domein Leefomgeving heeft op diverse onderdelen raakvlakken met het domein Ruimte en domein Samenleving, bijvoorbeeld waar het gaat om ecologie, gezondheid, de omgevingsvisie en ruimtelijke plannen of maatschappelijk vastgoed ten behoeve van culturele of sportvoorzieningen (denk o.a. aan De Korf, zwembad Octopus, Burgemeester Buiningpark en Jan Banninkpark).

Sinds 1 januari 2024 is de Omgevingswet in werking. Naast dat het vele wetten binnen de fysieke leefomgeving heeft gebundeld brengt het ook nieuwe instrumenten met zich mee en vraagt het een andere manier van werken. Het uitgangspunt voor deze domein overstijgende nieuwe manier van werken leggen we vast in het beleidshuis. In het beleidshuis beschrijven we de werking en samenhang van de omgevingsvisie, de omgevingsprogramma's en het omgevingsplan. Zo werken we de komende jaren aan het actualiseren van de omgevingsvisie en het inrichten van de omgevingsprogramma's.

Relevante beleidsnotities domein Leefomgeving

- Grondstoffenbeleidsplan 2021-2025
- Regionale Energiestrategie 1.0 (2021)
- Voortgangsrapportage Regionale Energiestrategie 2.0 (2023)
- Transitievisie Warmte (2020)
- Uitnodigingskader zonne-energie en onderzoek windenergie (2021)
- Handreiking wijkaanpak (2022)
- Programmaplan warmte- en energietransitie (2024)
- Aanpak energiearmoede / lokale aanpak isolatie 2024-2026 (NIP) (2024)
- GRP 2019-2023 (dec 2023 verlengd met twee jaar)
- Nota integraal gemeentelijk vastgoed
- Strategisch Integraal Huisvestingsplan Leusden 2016-2030
- Sportaccommodatienota
- Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs gemeente Leusden 2015
- Duurzaamheidsagenda
- Groenbeleidsplan
- Bomenbeleidsplan
- Groen groeit mee pact

1. Energie- en warmtetransitie

Ambitie, context en achtergrond

In het College Uitvoeringsprogramma (CUP) van 2022 – 2026 sluiten we aan bij de landelijke en internationale afspraken om in 2050 klimaatneutraal te zijn. Leusden wil deze afspraken realiseren door in te zetten op opwek in bebouwd gebied en innovaties in opwek en opslag van energie te benutten. We hechten veel waarde aan ons buitengebied. Het uitgangspunt is dat de opwek en opslag van duurzame energie niet ten koste mag gaan van de huidige kwaliteit van het buitengebied. Dit kan betekenen dat er in Leusden jaarrond niet evenveel energie duurzaam kan worden opgewekt als er wordt verbruikt. Om klimaatneutraal te zijn mag het equivalent van de energie die in Leusden wordt gebruikt ook buiten Leusden duurzaam worden opgewekt.

In het Programmaplan warmte- en energietransitie 2030 beschrijven we hoe we toewerken naar een klimaatneutraal Leusden in 2050. Dit betekent dat er in Leusden maximaal energie is bespaard en woningen zo veel mogelijk worden geïsoleerd. Het doel is om alle woningen te kunnen verwarmen met een betaalbaar alternatief voor aardgas. Bedrijven en bedrijfsterreinen verbruiken zo min mogelijk energie en wekken zoveel mogelijk energie op. Ons vervoer is emissievrij. Verder zijn er geen nieuwe projecten voor zonnevelden of windmolens bij gekomen. We wekken maximaal energie op in bebouwd gebied en op dak en vlak, ook waar de markt op dit moment nog geen kansen ziet.

Dit alles betekent een uitdagende opgave waarmee iedereen in onze gemeente te maken zal krijgen. Als gemeente zijn we ons ervan bewust dat voor het realiseren van de gestelde ambities een *volwaardige samenwerking* essentieel is met alle betrokkenen. Wij zetten daarom in op het benutten van de lokale kracht van de samenleving, voeren we een betaalbaar en sociaal beleid en blijven we wendbaar en flexibel ten behoeve van toekomstige ontwikkelingen en de keuzevrijheid van onze inwoners en bedrijven. We stellen inwoners in staat om met zoveel mogelijk vrijheid eigen keuzes over de toekomstige energievoorziening te maken. Hierbij stemmen we samen met inwoners af wat zij nodig hebben om stappen te zetten in de energietransitie. Als gemeente stellen we ons pro-actief ondersteunend en stimulerend op. We juichen het toe als bewonersinitiatieven samenwerken om met elkaar stappen te zetten in de energie- en warmtetransitie.

Om onze ambitie waar te maken in overeenstemming met de hiervoor beschreven visie, hanteren we een aantal kaders. Deze komen enerzijds direct voort uit het College Uitvoeringsprogramma, anderzijds vormen ze logische stappen in het proces om te komen tot alternatieve warmteoplossingen of betreft het een taak die gemeenten vanuit het rijk overgedragen krijgen. Deze kaders zijn:

1. Geen grootschalige zon- en wind in het buitengebied
2. Isoleren als eerste stap
3. Warmte transitievisie/ warmteprogramma
4. Zon op dak en vlak in de gebouwde omgeving
5. Kleinschalige opwek bij agrarische bedrijven
6. Geothermie Eemland
7. Aquathermie
8. Netbewust Leusden

Wat willen we bereiken?

L.1.1 Besparen van 22% energie in onze gebouwen in 2030 (ten opzichte van 2010) en stimuleren dat een derde van de personenauto's elektrisch rijdt.

We gaan bewuster om met ons energiegebruik, we besparen door onze gebouwen beter te isoleren en we stimuleren andere vormen van duurzaam vervoer en elektrische auto's

Wat gaan we daarvoor doen?

L.1.1.1: We ondersteunen inwoners bij het besparen op energie.

Woningeigenaren worden ondersteund via het energieloket IkWilWatt, uitgevoerd door de Groene Belevnis. Voor de inwoners met een eigen woning bieden we een duurzaamheidslening, we informeren hen over financieringsmogelijkheden, energiegijsen (vrijwilligers) geven advies en er is de mogelijkheid voor maatwerkadvies voor verduurzaming van de woning.

Financiële middelen van het Rijk, specifiek bedoeld voor beperken van energiearmoede, worden ingezet voor de doelgroep met een kleine portemonnee. Voor het aanbrengen van kleine energiebesparende maatregelen werken we samen met de wijkverenigingen. Daarnaast helpen we deze doelgroep bij het vervangen van verouderd en energie onzuinig witgoed.

Voor woningeigenaren met een slecht geïsoleerde woning voeren we de Lokale Aanpak Isolatie uit. Daarbij maken we optimaal gebruik van de financiële middelen van het Rijk (Investeringsubsidie Duurzame Energie en energiebesparing, Specifieke Uitkering Nationaal Isolatie Programma).

We werken wijkgericht via de Handreiking Participatie Wijkaanpak en starten in 2025 met het toekomstbestendig maken van de achtste en negende wijk. De Groene Belevnis begeleidt daarbij om buurtteams van actieve bewoners in de wijken te formeren en te ondersteunen.

We faciliteren maatschappelijke organisaties als sportverenigingen en kerken om stappen te zetten in de verduurzaming.

Met wie werken we samen?	
Rol gemeente	De gemeente regelt het Partner en gemeente staan samen aan de lat De gemeente draagt haar steentje bij De gemeente laat het over aan de samenleving
Lokale partners	Alle inwoners, De Groene Belevnis, buurtteams, wijkverenigingen, EDC, Winst uit je Woning, provincie, Rijk, RVO, Omthuis
Verbonden Partijen	
Bijdrage Verbonden Partij	

L.1.1.2 We ondersteunen inwoners bij het besparen op energie.

We ontzorgen bedrijven via een individuele aanpak en een collectieve gebiedsgerichte benadering, waarbij we de samenwerking tussen ondernemers stimuleren. We zoeken hierbij de regionale samenwerking op om kennis te bundelen en samen meer impact te genereren. We maken optimaal gebruik van de Specifieke Uitkering Ontzorgingsprogramma MKB en het Programma Verduurzaming Bedrijventerreinen (PVB).

Met wie werken we samen?	
Rol gemeente	De gemeente regelt het Partner en gemeente staan samen aan de lat De gemeente draagt haar steentje bij De gemeente laat het over aan de samenleving
Lokale partners	Alle ondernemers, Bedrijvenkring Leusden, Parkmanagement de Plantage, Federatie Bedrijvenkringen regio Amersfoort, provincie, gemeenten regio Amersfoort, PVB, RVO
Verbonden Partijen	RUD Utrecht
Bijdrage Verbonden Partij	

L.1.1.3 We zorgen voor een betere laadinfrastructuur en maken inwoners en bedrijven bewust van kansen voor duurzaam vervoer

We ontwikkelen een integrale laadvisie, waarin de laadinfrastructuur voor Leusden nader wordt uitgewerkt in bestaande en nieuwe gebieden. Daarnaast nemen we de laadinfra mee bij nieuwe planontwikkelingen (werkproces), waarbij rekening wordt gehouden met netcongestie.

In de samenwerking met Metropool Regio Amsterdam-Electrisch (MRAe) en andere stakeholders wordt de laadinfrastructuur vraag gestuurd doorontwikkeld. Daarnaast stimuleren we werkgevers om het woon-werkverkeer van hun werknemers te verduurzamen. We werken hiervoor samen met Goed op Weg.

Met wie werken we samen?	
Rol gemeente	De gemeente regelt het Partner en gemeente staan samen aan de lat De gemeente draagt haar steentje bij De gemeente laat het over aan de samenleving
Lokale partners	MRAe, Goed op Weg, provincie Utrecht, ondernemers en inwoners
Verbonden Partijen	
Bijdrage Verbonden Partij	

Wat willen we bereiken?

L.1.2 Verminderen aardgasgebruik: in 2030 hebben we ons aardgasgebruik in de gemeente Leusden met 43% teruggebracht ten opzichte van 2010.

We stappen af van gas als bron voor het verwarmen van onze gebouwen en we creëren duurzame alternatieven voor onze inwoners en bedrijven.

Wat gaan we daarvoor doen?

L.1.2.1: We ontwikkelen een warmteprogramma voor Leusden en onderzoeken daarvoor verschillende warmteoplossingen.

We starten met het ontwikkelen van een warmteprogramma voor Leusden samen met inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties. De basis van de warmtetransitie in de gemeente Leusden is omschreven in de Transitievisie Warmte van 2020 (TVW). Vanwege ontwikkelingen sinds 2020, nieuwe wetgeving en de eisen uit de Omgevingswet, herijken en concretiseren we de TVW in de vorm van een warmteprogramma. Het warmteprogramma moet eind 2026 zijn vastgesteld. Het programma beschrijft op welke wijze de gemeente de overstap van gas naar duurzame alternatieven wil bewerkstelligen en in welk tempo. Hiervoor onderzoeken we verschillende warmteoplossingen (individueel en collectief). We verkennen de haalbaarheid van collectieve warmtenetten, gevoed met aquathermie vanuit het Valleikanaal en doen vervolgonderzoek naar de potentie van geothermie in Leusden.

Met wie werken we samen?	
Rol gemeente	De gemeente regelt het Partner en gemeente staan samen aan de lat De gemeente draagt haar steentje bij De gemeente laat het over aan de samenleving
Lokale partners	Inwoners, bedrijven, maatschappelijke organisaties, RES warmtetafel, provincie, Rijk, RVO, NPLW, Omthuis, waterschap Vallei en Veluwe, netbeheerders, Energie beheer Nederland (EBN)
Verbonden Partijen	
Bijdrage Verbonden Partij	

Wat willen we bereiken?

L.1.3 Importeren van 428 TJ duurzame elektriciteit en/of innoveren zodat Leusden aan de restopgave voor duurzame energie kan voldoen.

De energie-infrastructuur in Nederland is overbelast door de toenemende vraag en aanbod van duurzame energie. Dit is van vergaande invloed op het bereiken van onze ambitie "klimaatneutraal in 2050". Als gemeente willen we in overleg met andere lokale overheden, de provincie, het Rijk en de netbeheerders waaronder Stedin om de impact van het overbelaste net te minimaliseren en zorg te dragen dat onze ambities op de warmte- energietransitie bereikt kunnen worden. Om klimaatneutraal te zijn wordt ingezet op innovaties. Ook mag Leusden een deel van de benodigde energie van buiten de gemeente importeren, als aanvulling op de eigen opwek van duurzame energie. .

Wat gaan we daarvoor doen?

L.1.3.1: We breiden de elektriciteitsinfrastructuur uit

We ondersteunen activiteiten die nodig zijn voor het realiseren van een transportstation in Leusden. Via een wijkgerichte benadering wordt in samenwerking met Stedin het aantal trafostations uitgebreid.

Met wie werken we samen?	
Rol gemeente	De gemeente regelt het Partner en gemeente staan samen aan de lat De gemeente draagt haar steentje bij De gemeente laat het over aan de samenleving
Lokale partners	Stedin, Energie beheer Nederland (EBN)
Verbonden Partijen	
Bijdrage Verbonden Partij	

L.1.3.2: We stellen een plan van aanpak op voor het beperken van netcongestie en toepassen van innovaties binnen Leusden

We halen kennis naar Leusden over toepassingen voor het beperken van netcongestie en zetten het belang van Leusden op de kaart in de regionale samenwerking. We stellen een plan op gericht op een netbewust Leusden en innovaties.

Met wie werken we samen?	
Rol gemeente	De gemeente regelt het Partner en gemeente staan samen aan de lat De gemeente draagt haar steentje bij De gemeente laat het over aan de samenleving
Lokale partners	Stedin, Energie beheer Nederland (EBN)
Verbonden Partijen	Provinciaal overleg pMiek, Regionaal overleg netcongestie, provincie, Rijk, netbeheerders, Energie beheer Nederland (EBN)
Bijdrage Verbonden Partij	

L.1.3.3: We onderzoeken de mogelijkheden voor inkoop van duurzame elektriciteit van buiten Leusden

Om als Leusden klimaatneutraal te worden is inkoop van elektriciteit voor de restopgave nodig. In 2025 starten we met een onderzoek naar de wijze waarop dit mogelijk is.

Met wie werken we samen?	
Rol gemeente	De gemeente regelt het Partner en gemeente staan samen aan de lat De gemeente draagt haar steentje bij De gemeente laat het over aan de samenleving
Lokale partners	
Verbonden Partijen	
Bijdrage Verbonden Partij	

Wat willen we bereiken?

L.1.4 Opwekken van elektriciteit via zon op dak met 100.000 zonnepanelen in 2030 bij woningen en voor overig zon op dak/vlak met 52193 zonnepanelen.

We willen zo efficiënt mogelijk gebruik maken van de beschikbare stedelijke ruimte en daarmee ons buitengebied te ontzien.

Er is nog veel ruimte in de versteende omgeving van de gemeente Leusden om te gebruiken voor energieopwekking. Denk aan daken, muren, boven parkeerplaatsen en aan randen van bedrijventerreinen. Hierbij willen wij manieren vinden om het aantrekkelijk te maken om de maximale oppervlakte te gebruiken, in plaats van slechts dat deel dat voor de eigen elektriciteitsbehoefte nodig is.

Bij agrarische bedrijven is daarnaast kleinschalige opwek mogelijk voor zon-op-veld binnen het agrarische bouwblok en boerenenermolens tot 25 meter.

Wat gaan we daarvoor doen?

L.1.4.1: We stimuleren zon-op-dak op woningen en niet-gemeentelijk vastgoed

We ondersteunen acties voor inkoop van zonnepanelen voor particulieren. Daarnaast gaan we in overleg met sportverenigingen voor mogelijkheden van duurzame opwek.

Met wie werken we samen?	
Rol gemeente	De gemeente regelt het Partner en gemeente staan samen aan de lat De gemeente draagt haar steentje bij De gemeente laat het over aan de samenleving
Lokale partners	Inwoners, maatschappelijke organisaties, Stedin,
Verbonden Partijen	
Bijdrage Verbonden Partij	

L.1.4.2: We ondersteunen bedrijven om meer duurzame energie op te wekken en onderzoeken de potentie voor solar carports

We ontzorgen bedrijven via een individuele aanpak en een collectieve gebiedsgerichte benadering, waarbij we de samenwerking tussen ondernemers stimuleren. We zoeken hierbij de regionale samenwerking op om kennis te bundelen en samen meer impact te genereren. We maken optimaal gebruik van de Specifieke Uitkering Ontzorgingsprogramma MKB en het Programma Verduurzaming Bedrijventerreinen (PVB). In regionaal verband vindt onderzoek plaats naar mogelijkheden voor solar carports.

Met wie werken we samen?	
Rol gemeente	De gemeente regelt het Partner en gemeente staan samen aan de lat De gemeente draagt haar steentje bij De gemeente laat het over aan de samenleving
Lokale partners	Ondernemers, Bedrijvenkring Leusden, Parkmanagement de Plantage, Federatie Bedrijvenkringen regio Amersfoort, provincie, RES elektriciteitstafel, MRAe, PVB, RVO
Verbonden Partijen	
Bijdrage Verbonden Partij	

2. Duurzaamheid, klimaatadaptatie en versterking groene kwaliteit

Ambitie, context en achtergrond

Duurzaamheid is een breed onderwerp en heeft een ecologisch (Planet), economisch (Profit) en sociaal (People) aspect dat beïnvloedt of een handeling duurzaam is. Duurzaamheid zal in de gehele breedte komende decennia actueel zijn. Naast de energietransitie zijn klimaatadaptatie, biodiversiteit en circulariteit thema's die een belangrijke stempel drukken op ons dagelijks leven. Wij kunnen het verduurzamen als gemeente Leusden niet alleen. Daarom zetten wij in op een constructieve en effectieve samenwerking met de logische samenwerkingspartners.

Wat willen we bereiken?

L.2.1 We willen met Duurzaam Doen Leusden onze inwoners en bedrijven stimuleren om duurzaam te handelen.

Bij de transitie naar een duurzamere samenleving kijken we breder dan alleen de energietransitie. Duurzaam Doen Leusden zet in op bewustwording van inwoners en bedrijven, zet aan tot een duurzame leefstijl en handelen en ondersteunt en versterkt duurzame initiatieven in de samenleving.

Wat gaan we daarvoor doen?

L.2.1.1: We voeren duurzame acties uit in het kader van Duurzaam Doen Leusden of we stimuleren dat deze acties worden uitgevoerd.

Met partijen uit de samenleving acties uitvoeren voor onderwerpen, zoals voedsel, lokale en circulaire economie en het verkleinen van de ecologische voetprint.

Met wie werken we samen?	
Rol gemeente	De gemeente regelt het Partner en gemeente staan samen aan de lat De gemeente draagt haar steentje bij De gemeente laat het over aan de samenleving
Lokale partners	We werken samen met lokale partijen, zoals De Groene Belevens, Lekker Lokaal Leusden, CML Milieuorganisatie Leusden
Verbonden Partijen	
Bijdrage Verbonden Partij	

Wat willen we bereiken?

L.2.2: Samen maken we Leusden toekomstbestendig tegen extreem weer.

Het weer verandert, het wordt natter, heter en ook droger. In 2025 en verder voeren we het klimaatadaptatieprogramma opgesteld in 2024 uit.

Wat gaan we daarvoor doen?

L.2.2.1: In 2024 is het klimaatadaptatieprogramma vastgesteld. Een aantal onderdelen hiervan zijn uitgevoerd in 2024 en deze zetten we voort in 2025. Daarnaast starten we volgens het Deltaprogramma de beleidscyclus op vanwege onder andere de aangepaste klimaatscenario's van het KNMI (oktober 2023)

We zetten de subsidie groen dak en groene gevel voort. We evalueren het hitteplan. We ronden project Groen Leusden af en borgen de behaalde resultaten en producten. We bestuderen de modelresultaten van de effecten van de gewijzigde klimaatscenario's voor onze gemeente en voeren risicodialogen met bewoners, bedrijven en instellingen. Hiermee geven we ook invulling aan de opgestelde communicatiestrategie in het programma. Voor de uitvoering van dit programma maakt de gemeente gebruik van de beschikbare rollen.

Met wie werken we samen?	
Rol gemeente	De gemeente regelt het Partner en gemeente staan samen aan de lat De gemeente draagt haar steentje bij De gemeente laat het over aan de samenleving
Lokale partners	Waar mogelijk en relevant werken we samen met lokale partners zoals De Groene Belevens voor de uitvoering van onderdelen van de communicatiestrategie.
Verbonden Partijen	
Bijdrage Verbonden Partij	In 2025 maken we gebruik van provinciale subsidie en waterschapsbijdrage voor project "Groen Leusden".

Wat willen we bereiken?

L.2.3 We zetten ons bij de uitleggebieden voor woningbouw in voor het evenwichtig laten meegroeien van het groen.

Door de intensieve woningbouw opgave is het van belang om het groene Leusden op de kaart te houden. Daarom zorgen we ervoor dat op de juiste plekken het groen en woningbouw in evenwicht blijft.

Wat gaan we daarvoor doen?

L.2.3.1: We geven uitvoering aan het Groen Groeit Mee pact.

We spannen ons in om samen met partijen het (recreatief) groen (bijvoorbeeld wandelpaden, recreatiebosjes) te laten meegroeien met rode ontwikkelingen (zoals woningbouw). Groen Groeit Mee wordt als eerste opgepakt voor de twee uitleggebieden Tabaksteeg zuid en noordoostzijde Achterveld en zal in de toekomst voor meer rode ontwikkelingen worden ingezet. De gemeente Leusden spant zich richting de provincie in om GGM ook een kans in plaats van een bedreiging voor de landbouw te laten zijn.

L.2.3.2: We versterken de Groene Bufferzone langs het Valleikanaal.

De gemeente zal in haar plannen een strook langs het Valleikanaal opnemen waarbinnen niet mag worden gebouwd voor de toekomstige woningbouwbehoefte. Deze strook zal voor een groot deel uit waterbergingsgebieden en het schootsveld van de Grebbelinie bestaan wat de mogelijkheden voor omvangrijke woningbouw al sterk beperkt. Bij de actualisatie van de omgevingsvisie van Leusden in 2024/2025 zal de begrenzing van de bufferzone worden vastgelegd. Een mogelijk toekomstige groene en landschappelijke versterking binnen deze strook is afhankelijk van draagvlak onder de eigenaren die vaak boer of landgoedeigenaar zijn en de beschikbaarheid van financiering.

Met wie werken we samen?	
Rol gemeente	De gemeente regelt het Partner en gemeente staan samen aan de lat De gemeente draagt haar steentje bij De gemeente laat het over aan de samenleving
Lokale partners	Veel overheidspartijen, stakeholders en betrokkenen.
Verbonden Partijen	
Bijdrage Verbonden Partij	

3. Beleid maatschappelijk vastgoed

Ambitie, context en achtergrond

De gemeente heeft een bescheiden maar gevarieerde portefeuille maatschappelijk vastgoed. Dit vastgoed dient voor de uitvoering van functies en taken van de gemeente of voor maatschappelijke organisaties die niet op andere wijze kunnen worden gehuisvest.

Kosten en financiële en maatschappelijke opbrengsten zijn daarbij met elkaar in verhouding. We streven naar verdere verduurzaming en kostenbesparing, al dan niet met aanpassing en herschikking van de portefeuille. Om in de komende jaren hierin de juiste keuzes te maken is een up-to-date, toekomstbestendige vastgoedorganisatie en -strategie nodig.

Het Beleidskader Sociaal Domein en de langetermijnvisies op cultuur, sport en vastgoed zijn hiervoor de basis.

Wat willen we bereiken?

L.3.1. Maatschappelijk vastgoed goed gefundeerd

We streven naar een toekomstbestendig vastgoedbeleidskader en portefeuillestrategie, die rekening houden met de vastgestelde beleidsdoelen op energietransitie, sociaal domein, cultuur en sport.

Wat gaan we daarvoor doen?

L.3.1.1: De portefeuille in beeld, wat kunnen en willen we ermee?

In 2024 zijn de eerste stappen gezet richting een nieuw vastgoedbeleid voor maatschappelijk vastgoed. In 2025 stelt de raad dit vastgoedbeleid vast. Hierna starten we met de uitvoering van de portefeuillestrategie.

Met wie werken we samen?	
Rol gemeente	De gemeente regelt het Partner en gemeente staan samen aan de lat De gemeente draagt haar steentje bij De gemeente laat het over aan de samenleving
Lokale partijen	Voor het opstellen van het beleid werken we samen met een breed scala aan lokale stakeholders, die betrokken zijn bij ons maatschappelijk vastgoed. Denk aan gebruikers en exploitanten, sportclubs, maatschappelijke organisaties, zorginstellingen etc.
Verbonden Partijen	n.v.t.
Bijdrage Verbonden Partij	n.v.t.

4. De Korf

Ambitie, context en achtergrond

De Korf herbergt thans een aantal maatschappelijke functies die de samenleving in grote mate waardeert. Besloten is om De Korf te herontwikkelen. In 2024 is hiertoe de benodigde projectorganisatie opgestart. In 2025 wordt verder invulling gegeven aan de planvorming, zodat de fase van de uitvoering voor het eind van deze bestuursperiode kan starten.

Wat willen we bereiken?

L.4.1. Herontwikkeling van De Korf, waarmee een duurzame bijdrage wordt geleverd aan de voorzieningen in en het centrum in Leusden.

De herontwikkeling van De Korf levert een positieve bijdrage aan de ontwikkelingen op basis van beleid voor cultuur, sport, wonen en vastgoed en andere aspecten van de Leusdense samenleving. We behouden daarbij de voorzieningen die nu in De Korf zijn gehuisvest voor Leusden.

Wat gaan we daarvoor doen?

L.4.1.1: We werken de kaders en planvorming uit die nodig zijn voor het starten van de volgende fase in de herontwikkeling van De Korf.

In samenhang stellen we de benodigde onderliggende beleidsinhoudelijke en financiële kaders (vastgoed, sport, cultuur, horeca & leisure) én de ruimtelijke kaders (economisch, parkeren, stedenbouw, Hamershof, woningbouw) op. Ook een nog nader vorm te geven participatietraject met belanghebbenden en samenleving behoort hiertoe.

Met wie werken we samen?	
Rol van de gemeente	De gemeente regelt het Partner en gemeente staan samen aan de lat De gemeente draagt haar steentje bij De gemeente laat het over aan de samenleving
Lokale partijen	Belanghebbenden rondom De Korf zoals de exploitant/beheerder, Stichting Theater De Tuin, Zonnecoöperatie De Korf, sportverenigingen, maatschappelijke instellingen (onder meer bibliotheek, Fort33, SidK), omwonenden, ondernemers en vastgoedeigenaren van de Hamershof, marktpartijen/ontwikkelaar
Verbonden Partijen	
Bijdrage Verbonden Partij	

5. Onderwijshuisvesting

Ambitie, context en achtergrond

Om klaar te zijn voor de toekomst en in te kunnen spelen op constante veranderingen is in 2024 een begin gemaakt met het actualiseren van het Strategisch Integraal Huisvestingsplan (SIHPL) en de Verordening Onderwijshuisvesting. Dit nieuwe beleidskader en de Verordening worden in 2025 vastgesteld door de raad, waarna gestart kan worden met de uitvoering van de huisvestingsstrategie. Vooruitlopend op het nieuwe beleidskader lossen we alvast het meest urgent ruimteprobleem op door een nieuwe onderwijslocatie te realiseren.

Wat willen we bereiken?

L.5.1. Onderwijsaccommodatie goed gefundeerd.

We stellen in 2024 een toekomstbestendig integraal huisvestingsplan onderwijs op en actualiseren de Verordening Onderwijshuisvesting. In 2025 worden deze beleidskaders vastgesteld. Actuele leerlingprognoses en de aanwezigheid van onderliggend onderwijsbeleid vormen hiervoor de basis.

Wat gaan we daarvoor doen?

L.5.1.1: We zetten de onderwijsprognoses om in onderwijsbeleid, accommodatiebeleid en een nieuwe Verordening Onderwijshuisvesting.

We actualiseren het integraal huisvestingsplan onderwijs en de Verordening Voorzieningen Huisvesting Onderwijs gemeente Leusden.

L.5.1.2: We lossen het ruimtegebrek van MFC Atlas op

Voor de definitieve oplossing van het ruimteprobleem in MFC Atlas starten we in 2025 op basis van de business case die in 2024 is vastgesteld met de planontwikkeling en uitvoering van nieuwe onderwijshuisvesting aan het Hoefijzer 18 ten behoeve van GBS Het Christal.

Dit ter voorbereiding van realisatie van dit project in 2025-2026.

Met wie werken we samen?	
Rol gemeente	De gemeente regelt het Partner en gemeente staan samen aan de lat De gemeente draagt haar steentje bij De gemeente laat het over aan de samenleving
Lokale partijen	Schoolbesturen, ouders van leerlingen (indirect)
Verbonden Partijen	
Bijdrage Verbonden Partijen	

Wat mag het Domein Leefomgeving kosten?

In onderstaande tabel worden alle uitgaven en inkomsten van alle taken die vallen onder dit domein inzichtelijk gemaakt.

Bedragen x € 1.000

Exploitatie	Werkelijk 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
Lasten	-20.118	-22.132	-22.842	-22.990	-22.640	-22.754
Baten	10.222	10.639	10.767	10.616	10.391	10.391
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	-9.896	-11.493	-12.075	-12.374	-12.249	-12.364
Toevoeging aan reserves	-2.300	-3.325	-1.944	-2.763	-2.754	-2.136
Onttrekking aan reserves	3.090	4.052	1.953	2.767	2.792	2.289
Mutaties reserves	790	727	9	4	37	153
Gerealiseerd resultaat	-9.106	-10.765	-12.066	-12.371	-12.212	-12.211

Saldo taakvelden

Bedragen x € 1.000

Exploitatie	Werkelijk 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	-592	-642	-322	-336	-294	-293
2.1 Verkeer en vervoer	-3.969	-4.660	-5.136	-5.372	-5.474	-5.635
4.2 Onderwijshuisvesting	-1.402	-1.285	-1.354	-1.342	-1.352	-1.346
5.2 Sportaccomodaties	-1.940	-2.060	-1.888	-1.926	-1.796	-1.788
5.3 Cultuurpresentatie, -productie en -particip	-5	9	9	9	9	9
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-1.551	-1.946	-2.493	-2.532	-2.567	-2.597
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	-33	-13	-15	-22	-22	-22
7.2 Riolering	352	416	551	555	555	554
7.3 Afval	838	1.006	1.035	1.033	1.042	1.084
7.4 Milieubeheer	-1.500	-2.200	-2.346	-2.326	-2.236	-2.216
7.5 Begraafplaatsen	-93	-118	-115	-115	-115	-115
0.10 Toevoeging/onttrekking reserves	790	727	9	4	37	153
Resultaat	-9.106	-10.765	-12.066	-12.371	-12.212	-12.211

CUP en Nieuw beleid

bedragen x € 1.000

	2025	2026	2027	2028	2025	2026	2027	2028
	Incidenteel				Structureel			
CUP 2022-2026:								
2.1 Energie- en warmtetransitie	182,0	162,0			730,0	730,0	730,0	730,0
2.2 Duurzaamheid, klimaatadaptatie en versterking groene kwaliteit					76,0	76,0	76,0	76,0
2.3 Beleid vastgoed	21,0							
2.4 Beleid sport								
2.5 De Korf	125,0	125,0						
2.6 Visie Banningpark (incl. fort 33 en scholen in de kunst)	57,0	5,0						
2.7 Toekomst zwembad Octopus	15,0	10,0						
Nieuw beleid 2025:								
1. Service en onderhoud gebouwen					34,0	34,0	34,0	34,0
2. Wijkaanpak netcongestie						150,0	150,0	150,0
3. VRI Burgemeester Van der Postlaan - Cohensteeg					24,0	24,0	24,0	24,0
4. Milieuadvisering	20,0	20,0	20,0		20,0	20,0	20,0	20,0
5. Niet gesprongen explosieven kaart	25,0							
6. Programma energietransitie	100,0	100,0			370,0	370,0	542,0	542,0
7. Beachveld Burgemeester Buiningpark					1,0	1,0	1,0	1,0
	545,0	422,0	20,0	0,0	1.255,0	1.405,0	1.577,0	1.577,0

BBV indicatoren

De verplichte beleidsindicatoren worden per domein weergegeven. De indicatoren staan op [waarstaatjegemeente.nl](https://www.waarstaatjegemeente.nl) en zijn daar ook te raadplegen. Op de website kunnen ook vergelijkingen worden gemaakt met andere gemeenten.

Omschrijving	2020	2021	2022	2023
Omvang huishoudelijk restafval (kg per inwoner)	67,2	63,8	55,9	-
% Hernieuwbare elektriciteit	17,6	17,3	27,6	-

Indicator: *Omvang huishoudelijk restafval (kg per inwoner)*

Toelichting: De hoeveelheid niet gescheiden ingezameld huishoudelijk afval (kg) per inwoner.
Bron: Centraal Bureau voor de Statistiek - Statistiek Huishoudelijk afval

Indicator: *% Hernieuwbare elektriciteit*

Toelichting: Hernieuwbare elektriciteit is elektriciteit die is opgewekt uit opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa.
Bron: Rijkswaterstaat Klimaatmonitor

4. Domein Samenleving

Het Sociaal Domein gaat over jeugd en onderwijs, zorg en welzijn, werk en inkomen en sport en cultuur.

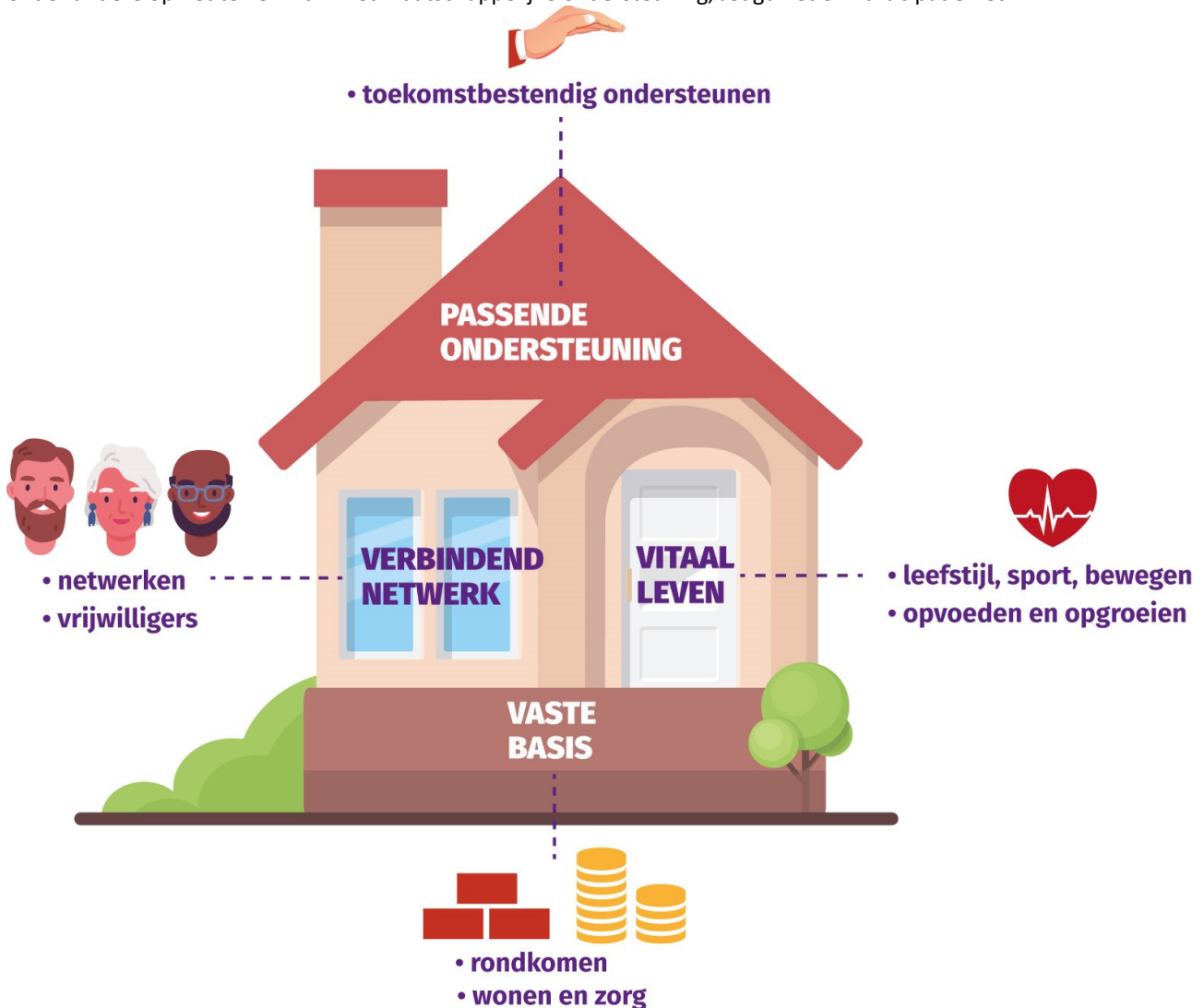
Bij jeugd en onderwijs richten we ons op preventieve ondersteuning voor de jeugd, de samenwerking met het onderwijs, inclusief passend onderwijs, de inzet van leerlingenvervoer en leerplicht, en de inzet van ingekochte Jeugdhulp.

Bij zorg en welzijn richten we ons op preventieve ondersteuning voor m.n. volwassenen, volksgezondheid, de inzet van vrijwilligers, mantelzorgondersteuning, initiatieven vanuit de samenleving, vervoer, en de inzet van ingekochte maatschappelijke ondersteuning en zorg.

Bij werk en inkomen richten we ons op arbeidsintegratie, integratie van statushouders, armoedebeleid en schuldhulpverlening.

Binnen deze terreinen zijn doelen geformuleerd in ons integrale Beleidskader Sociaal Domein.

Met het Beleidskader Sociaal Domein maart 2023 - 2027 bouwen we, samen met onze partners, aan een thuis voor iedere inwoner. Daarbij gaan we uit van de visie dat rondkomen, wonen en veiligheid het fundament van het leven vormen. Vanuit die vaste basis is er ruimte voor ontmoeting en verbinding in netwerken met anderen, zodat we elkaar zien en om hulp kunnen vragen. Daarmee ontstaan er ook kansen om - waar het kan - een vitaal en gezond leven op te bouwen: gezonde voeding, bewegen of sporten en meedoen in de samenleving houden ons lichamelijk en mentaal fit – dit is de kern van preventie. Voor wie dat nodig heeft, is er passende ondersteuning en zorg door de gemeente, onder andere op het terrein van Wet maatschappelijke ondersteuning, Jeugdwet en Participatiewet.

De programmaonderdelen binnen domein Samenleving bestaan hiermee uit:

1. Vaste basis, met doelen rondom Rondkomen, Wonen en zorg, en Opvang vluchtelingen
2. Verbindend netwerk, met doelen rondom Netwerken en Vrijwilligers
3. Vitaal leven, met doelen rondom Leefstijl, sport, bewegen en Opvoeden en opgroeien
4. Passende ondersteuning, met Toekomstbestendige ondersteuning als doel

Relevante beleidsnotities domein Samenleving

- Beleidskader Sociaal Domein, Thuis in Leusden, samen bouwen aan nu en later, maart 2023-2027
- Verordening Jeugdhulp Leusden 2024
- Verordening maatschappelijke ondersteuning Leusden 2024
- Verordening Participatieraad 2018
- Algemene subsidieverordening 2024
- Criteria fonds samenlevingsinitiatieven 2019
- Verordening Maatregelen Participatiewet, IOAW en IOAZ 2018
- Verordening verrekening bestuurlijke boete bij recidive Leusden 2015
- Verordening re-integratie Participatiewet Leusden 2015
- Verordening Individuele inkomenstoelage Leusden 2015
- Verordening Individuele studietoelage Leusden 2015
- Verordening tegenprestatie 2015
- Verordening Cliëntenparticipatie Wet sociale werkvoorziening Leusden 2017
- Verordening Persoonsgebonden budget begeleid werken Wet sociale werkvoorziening 2008
- Verordening beslistermijn schuldhulpverlening 2021
- Beleid Peuteropvang en vve 2022
- Handhavingsbeleid kinderopvang 2016
- Woonvisie Leusden 2016-2025
- Cultuurnota: Cultuur dichtbij, kiezen voor cultuur in Leusden 2024-2028
- Leusdens Sport- en beweegakkoord 2.0 2023
- Visie op (overdekt) zwemmen in Leusden
- Toekomstscenario's zwembad Octopus, 2024
- Sportaccommodatiebeleid, 2024

1. Vaste basis

Ambitie, context en achtergrond

Een vaste basis is het eerste onderdeel van onze visie. Ieder mens, en iedere inwoner van Leusden, heeft in het leven een vaste basis nodig. Een fundament waarop je kunt bouwen. Zo hebben inwoners zekerheid nodig dat zij voldoende inkomen hebben om te kunnen leven, dat zij kunnen rondkomen. Maar een vaste basis is meer dan deze veel besproken 'bestaanszekerheid'. Het gaat ook om wonen, passend kunnen wonen, een plek hebben van waaruit je je leven kunt opbouwen. Zelfstandig of met ondersteuning. En dat in een veilige leefomgeving - mensen hebben veiligheid nodig om te wonen en te leven, een veilig bestaan. Rondkomen, wonen en veiligheid vormen een fundament in het leven. Inwoners hebben hier zelf een verantwoordelijkheid in – de overheid, de gemeente ook.

- Bij dit onderdeel Vaste basis hebben we gekozen voor het speerpunt Rondkomen, waarmee we ernaar toe willen werken dat inwoners zich in een gezonde financiële situatie bevinden en mee kunnen doen in de samenleving.
- Met het speerpunt Wonen en Zorg willen we ernaar toe werken dat inwoners passend kunnen wonen in een veilige leefomgeving. Dat is een randvoorwaarde om mee te kunnen doen in de samenleving. We zetten in op een betere aansluiting van het aanbod aan woningen op de behoefte die er in Leusden is.
- Ook de opvang van vluchtelingen in Leusden is een opgave die we in dit onderdeel omschrijven.

Wat willen we bereiken?

S.1.1 Inwoners bevinden zich in een gezonde financiële situatie en kunnen meedoen in de samenleving

Goed met geld omgaan is een thema waar iedereen mee te maken heeft. We richten ons op preventie en bewustwording. Als het inwoners zelf niet lukt om rond te komen, ondersteunen we inwoners zo vroeg mogelijk om erger te voorkomen. Weinig financiële ruimte mag geen belemmering vormen om mee te doen in de samenleving. We spelen in op actuele ontwikkelingen en passen onze minima-regelingen waar nodig aan.

Wat gaan we daarvoor doen?

S.1.1.1: We stimuleren gezonde bestedingspatronen onder volwassenen en jongeren.

We dragen uit dat iedereen in financiële problemen kan komen, door stijgende prijzen of verlies van een partner, baan, of een scheiding (life events). Met een communicatiecampagne willen we inwoners met een modaal inkomen die door onvoldoende buffer bij tegenslag in financiële problemen zouden kunnen komen, wijzen op de mogelijkheid om grip te krijgen en houden door hun bestedingspatronen aan te passen.

S.1.1.2: We hebben een passend aanbod aan regelingen voor inwoners met een minimuminkomen.

Uit de minima-effectrapportage (2022) bleek dat de gemeentelijke regelingen bijdragen aan het meedoen van inwoners met een minimum inkomen. We monitoren het bereik van onze regelingen en versterken het lokale netwerk rondom Rondkomen. We starten een onderzoek naar de mogelijkheid van een minimapas. En we evalueren in 2025 onze regelingen en die van partners als het gaat om kinderen uit minima-gezinnen (kindpakket). We monitoren het bereik van onze regelingen en versterken het lokale netwerk rondom Rondkomen.

S.1.1.3: We helpen jongeren snel schulden oplossen

In 2024 zijn we gestart met het aanbieden van een 'snel schuldvrij traject' waarbij jongeren snel en duurzaam uit de schulden komen. Voor jongeren met een kleine schuld bieden we 'turbo-schuldregelen' aan. Door jongeren binnen een week te helpen voorkomen we bij 'turbo-schuldregelen' ervoor dat schulden groter worden. Het gaat om een vierjarige pilot die tot 2028 zal lopen.

S.1.1.4: We helpen inwoners in de bijstand met persoonlijke ontwikkeling en meedoen in de samenleving

We starten met een pilot van twee jaar voor een groep inwoners die langdurig gebruik maakt van een bijstandsuitkering. In het project halen we op wat de brede behoeften zijn van de deelnemers, met als doel deze inwoners (maatschappelijk) te activeren en mee te laten doen. We maken daarbij gebruik van de nieuwe Wet aanpak meervoudige problematiek sociaal domein (Wams). Wat we leren uit de pilot verwerken we in onze dienstverlening.

Met wie werken we samen?	
Rol gemeente	De gemeente regelt het Partner en gemeente staan samen aan de lat De gemeente draagt haar steentje bij De gemeente laat het over aan de samenleving
Lokale partijen	Stadsring, Gemeente Amersfoort, Lariks, Werkgeversservicepunt (WSP), Voedselbank Leusden, Integratiewerk, Omthuis, fondsen als Stichting De Boom, Noodfonds.
Verbonden Partijen	RWA
Bijdrage Verbonden Partij	RWA-Amfors biedt werk en begeleiding aan SW-medewerkers uit de arbeidsmarkt regio Amersfoort.

Wat willen we bereiken?

S.1.2: Inwoners kunnen zoveel mogelijk zelfstandig en passend wonen in een veilige leefomgeving

Passend kunnen wonen in een veilige leefomgeving is een randvoorwaarde om mee te kunnen doen in de samenleving. Een tekort aan woningen en gestegen woningprijzen maken het ook in Leusden lastiger om een passende plek te vinden. Niet iedereen heeft hier last van. We zien wel dat het ontbreken of moeilijk kunnen vinden van een passende woonplek negatieve gevolgen kan hebben voor iemands leven.

Wat gaan we daarvoor doen?

S.1.2.1: We implementeren het uitvoeringsplan van de Woonzorgvisie

Voor veel mensen is het moeilijk passende huisvesting te vinden. Sommige mensen hebben nog minder kansen, omdat ze zich in een kwetsbare situatie bevinden of omdat zij naast een woning ook extra zorg of begeleiding nodig hebben.

In de Woonzorgvisie, een onderdeel van het volkshuisvestingsprogramma als uitwerking van de Omgevingsvisie, is een visie en de lokale opgave opgenomen die zich richt op deze aandachtsgroepen. In 2024 wordt de concept woonzorgvisie opgesteld en in de inspraak gebracht. In 2025 wordt deze aan de raad voorgelegd om vast te stellen. Parallel aan het inspraaktraject voor de Woonzorgvisie wordt in 2024 ook een uitvoeringsprogramma opgesteld gericht op realisatie van de Woonzorgvisie. We pakken die onderwerpen op die gepland staan voor 2025. In 2025 gaan we aan de slag met dit uitvoeringsplan met als doel om een passende plek voor deze aandachtsgroepen te organiseren.

S.1.2.2: We stimuleren het levensloopbestendig maken van bestaande woningen.

Mensen hebben een eigen verantwoordelijkheid om een passende woning te vinden en te kunnen bekostigen. Oudere inwoners bereiden zich voor op een mogelijk veranderde woonbehoefte als zij ouder zijn. De gemeente biedt inzicht in en stimuleert gebruik van mogelijkheden, activiteiten en regelingen door:

- Een campagne te voeren over ‘bewust wonen’;
- Voorlichting te geven over valpreventie als onderdeel van het uitvoeringsprogramma Samen Sterker Eemland (SSE);
- Stimuleringsmiddelen in te zetten om het gebruik van hulpmiddelen, domotica of woningaanpassingen (financieel) toegankelijker te maken.

Met wie werken we samen?	
Rol gemeente	De gemeente regelt het Partner en gemeente staan samen aan de lat De gemeente draagt haar steentje bij De gemeente laat het over aan de samenleving
Lokale partijen	Omthuis, Lariks, belangenbehartigers en vrijwilligers vanuit onze maatschappelijke partners,
Verbonden Partijen	Partners regionaal Zorgakkoord “Samen Sterker Eemland”
Bijdrage Verbonden Partij	

Wat willen we bereiken?

S.1.3: Opvangen van vluchtelingen in Leusden

Ook in Leusden hebben we een verantwoordelijkheid voor de opvang van diverse groepen vluchtelingen. We vangen zowel Oekraïense ontheemden op als alleenstaande minderjarige vreemdelingen. We willen ons aandeel van de benodigde opvangplekken van asielzoekers realiseren.

Wat gaan we daarvoor doen?

S.1.3.1: We zoeken een nieuwe passende huisvesting voor de 240 Oekraïense ontheemden die tot 1 juni 2025 aan de Storkstraat 8-10 verblijven.

In 2024 is een projectleider aangenomen die de opdracht heeft huisvesting te vinden voor 240 personen. De projectleider brengt verschillende opties in kaart, weegt verschillende belangen en stelt B&W, de Raad en de organisatie regelmatig op de hoogte.

S.1.3.2: We vangen in Leusden 60 alleenstaande minderjarige vreemdelingen (amv'ers) op.

De amv'ers worden opgevangen op de locatie Speelkamp 22. In de bestuursovereenkomst met het COA is onder andere afgesproken om na 10 maanden vanaf het moment dat er sprake is van volledige bezetting van het opvangcentrum te evalueren. We monitoren en evalueren de opvang en begeleiding van de alleenstaande minderjarige vreemdelingen die in het opvangcentrum verblijven.

S.1.3.3: We vangen asielzoekers op in het kader van de spreidingswet.

In het kader van de spreidingswet moet gemeente Leusden in totaal 207 opvangplekken realiseren.

We ronden het strategisch locatieonderzoek in 2024 af. Na dit locatieonderzoek moet blijken welke mogelijkheden er zijn of kunnen ontstaan. Hiermee gaan we bepalen of er beleid moet veranderen om deze locaties als opvang of woonlocatie te kunnen gebruiken. We passen indien nodig de omgevingsvisie aan. We voeren gesprekken met inwoners, ondernemers, apart en als groep, om te kijken hoe de beste toekomst voor iedereen eruit kan zien.

Met wie werken we samen?	
Rol gemeente	De gemeente regelt het Partner en gemeente staan samen aan de lat De gemeente draagt haar steentje bij De gemeente laat het over aan de samenleving
Lokale partijen	Lokale bedrijven, zorg- en onderwijsinstellingen, vrijwilligersgroepen
Verbonden Partijen	VRU, Kansmakersteam Provincie Utrecht
Bijdrage Verbonden Partij	

2. Verbindend netwerk

Ambitie, context en achtergrond

Een verbindend netwerk is het tweede onderdeel van onze visie. Aanvullend op een vaste basis, heeft ieder mens verbinding nodig met mensen om zich heen. Verbinding is meer dan elkaar af en toe ontmoeten, meer dan het ondernemen van activiteiten buiten de deur. Hoewel dat belangrijk is en blijft, betekent ontmoeten van mensen tijdens een activiteit nog niet dat iemand zich ook verbonden voelt met anderen, dat iemand onderdeel is van een betekenisvol netwerk. Een structuur van verbindende netwerken zorgt voor een sterke samenleving van inwoners, die een uitdaging aan kan.

- Met het speerpunt Netwerken willen we ernaar toe werken dat inwoners onderdeel zijn van een (sociaal) netwerk. Ruim 25 procent van de volwassenen in Leusden voelt zich sociaal eenzaam. Niet iedereen heeft het gevoel in verbinding te staan met anderen. We stimuleren dat inwoners zelf actief kunnen bouwen aan netwerken, dat huidige netwerken worden versterkt en dat inwoners die dat nodig hebben, worden ondersteund bij het aansluiten bij een sociaal netwerk.

- Met het speerpunt Vrijwilligers willen we ernaar toe werken dat we het potentieel van vrijwilligers behouden of laten groeien. Leusden kent heel veel betrokken vrijwilligers, maar er is een noodzaak om ook op de lange termijn voldoende vrijwilligers te behouden.

Wat willen we bereiken?

S.2.1 We willen dat elke inwoner van Leusden onderdeel is van een (sociaal) netwerk

Een sociaal netwerk is een verzamelnaam voor het geheel aan betekenisvolle personen dat functioneert als een ondersteuningsbron voor het eigen welzijn en dat van andere personen in het netwerk. Het sociale netwerk draagt bij aan persoonlijke ontwikkeling en geeft in de nabije toegang tot persoonlijke steun, diensten, en materiële steun. Voor inwoners waar dit een brug te ver voor is, is er de mogelijkheid voor één op één ondersteuning.

Wat gaan we daarvoor doen?

S.2.1.1: We werken samen met onze (subsidie)partners in het zorgen voor een netwerkstructuur in Leusden.

Met onze (subsidie)partners maken we afspraken over op welke wijze zij een rol kunnen nemen in het stimuleren of bieden van netwerken en de toeleiding van inwoners naar een netwerk. Dit is een onderdeel van de (subsidie) afspraken met hen. De criteria van het fonds Samenlevingsinitiatieven en het Platform Sport en Bewegen worden hierop aangepast.

S.2.1.2: We stimuleren de wijkverenigingen om een netwerk te zijn van en voor inwoners.

De wijkverenigingen zijn een laagdrempelige ontmoetingsplek voor inwoners. Ook kunnen zij voor inwoners een netwerk zijn waarop ze kunnen terugvallen. Ook bieden zij aan inwoners, die dat nodig hebben, ondersteuning bij het opbouwen van een netwerk. We bieden hiervoor handvaten aan de vrijwilligers.

Met wie werken we samen?	
Rol gemeente	De gemeente regelt het Partner en gemeente staan samen aan de lat De gemeente draagt haar steentje bij De gemeente laat het over aan de samenleving
Lokale partijen	Wijkverenigingen, Lariks en partijen waar we een subsidierelatie mee hebben.
Verbonden Partijen	
Bijdrage Verbonden Partij	

Wat willen we bereiken?

S.2.2 Behouden en waar mogelijk vergroten van het potentieel van vrijwilligers in Leusden

Organisaties hebben te kampen met minder vrijwilligers. Ook hebben beschikbare vrijwilligers minder tijd door toegenomen andere taken zoals werk of mantelzorg. Dit is een landelijk probleem. In Leusden zijn wij voor een groot deel afhankelijk van de inzet van vrijwilligers voor veel activiteiten en voorzieningen op het gebied van sport, welzijn en cultuur. Daarom vinden wij het belangrijk om zoveel mogelijk vrijwilligers te behouden en waar mogelijk meer inwoners in Leusden in staat te stellen om vrijwilligerswerk te doen

Wat gaan we daarvoor doen?

S.2.2.1: We versterken samenwerking en kennisuitwisseling tussen vrijwilligersorganisaties. Daarom richten we samen met vrijwilligersorganisaties een vrijwilligersplatform op.

Enerzijds is het platform een middel voor organisaties om elkaar te ontmoeten, kennis te delen en samen te werken, anderzijds is het platform een klankbord om verbeteringen op het gebied van vrijwilligersondersteuning te bespreken, zoals het verbeteren van de vacaturebank.

Met wie werken we samen?	
Rol gemeente	De gemeente regelt het Partner en gemeente staan samen aan de lat De gemeente draagt haar steentje bij De gemeente laat het over aan de samenleving
Lokale partijen	Vrijwilligersorganisaties op het gebied van sport, welzijn en cultuur, Lariks
Verbonden Partijen	
Bijdrage Verbonden Partij	

3. Vitaal leven

Ambitie, context en achtergrond

Een vitaal leven is het derde onderdeel van onze visie. Op de fundering van een vaste basis, en verbonden in een netwerk, kunnen inwoners een vitaal leven opbouwen. Een vitaal leven is een gezond leven. Gezondheid is niet vanzelfsprekend, maar een gezonde leefstijl is een keuze. Gezonde voeding, sporten en bewegen, ontmoeten en het opdoen van inspiratie door bijvoorbeeld cultuur, zijn bij uitstek manieren om te werken aan het verbeteren van fysieke en mentale gezondheid. Vitaliteit en veerkracht van inwoners en van de samenleving kan problematiek voorkomen of helpen verminderen. Hierin ligt de kern van preventie.

- Met het speerpunt Leefstijl, sport en bewegen willen we toewerken naar een betere fysieke en mentale gezondheid - en veerkracht - van onze inwoners. Veel inwoners van Leusden zijn of voelen zich relatief gezond. Onder de jongeren en jongvolwassenen zien we wel dat deze groep te maken heeft met toenemende stress en meer risico hebben op mentale problemen. Ook gezien de dubbele vergrijzing in Leusden is het van belang om deze groter wordende doelgroep fit en vitaal te houden.
- Met het speerpunt Opvoeden en opgroeien willen we er naartoe werken dat jeugdigen kansrijk kunnen opgroeien en zich gezond en veilig ontwikkelen. Met het grootste deel van de Leusdense jeugd gaat het goed. Tegelijkertijd heeft ruim 35 procent van de ouders in Leusden zorgen over opvoeding, gedrag en ontwikkeling van hun kind. Landelijk zien we dat mentale gezondheid onder jongeren verslechtert.

Wat willen we bereiken?

S.3.1 We willen een betere fysieke en mentale gezondheid - en veerkracht - van onze inwoners.

Hiermee zijn de inwoners vitaal genoeg om hun eigen leven vorm te geven, ervaren zij een goede kwaliteit van leven en zijn zij weerbaar genoeg om fysieke, sociale en emotionele uitdagingen in het leven aan te kunnen. Inwoners hebben zich informatie, kennis en vaardigheden in het leven eigen gemaakt om gezond te leven en het dagelijks leven betekenisvol in te vullen.

Wat gaan we daarvoor doen?

S.3.1.1: Bewustwording vergroten van het belang van een vitaal leven voor inwoners van 0 tot 100 jaar. Met speciale aandacht voor de mentale gezondheid van jeugdigen en jongvolwassenen (12-25 jaar).

Dit doen we met een campagne waarin we informatie en voorlichting geven over belangrijke thema's van een gezond en vitaal leven. Dit zijn onder andere cultuuraanbod, sport en bewegen, gezonde voeding en gewicht, middelen- en beeldschermgebruik, mentale gezondheid (waaronder stress, slapen en netwerken).

S.3.1.2: We voeren de nieuwe Uitvoeringsagenda cultuur uit. Dit is een uitwerking van de Cultuurnota 2024-2028.

In de Uitvoeringsagenda cultuur staan de acties die we gaan uitvoeren. Onderdelen van de uitvoeringsagenda zijn bijvoorbeeld het aanstellen van een cultuurmakelaar.

S.3.1.3: We stimuleren laagdrempelig bewegen in de wijk

We zetten wandel- of beweeggroepen op in meerdere wijken in Leusden.

De wandelgroepen zijn laagdrempelig en stimuleren mensen in beweging te komen, helpen vitaal te blijven en eventueel overgewicht tegen te gaan, en dragen bij aan het vormen van een sociaal netwerk in de wijk. Hiervoor werken wijkverenigingen en buurtsportcoaches samen. De Wandelbond verzorgt trainingen van vrijwilligers. Daarnaast onderzoeken we de inzet van de beweegcarroussel, om mensen kennis te laten maken met verschillende sportmogelijkheden in Leusden.

S.3.1.4: We stimuleren Gezonde Scholen op de basisscholen in Leusden.

We willen dat meer scholen in Leusden de mogelijkheid hebben om aan de slag te gaan met de Gezonde School-aanpak. Doel van de aanpak is een gezonde leefstijl vanzelfsprekend te maken voor leerlingen en studenten. Dit lukt door met een stappenplan te werken aan een gezondheidsthema dat de school zelf kiest.

Met wie werken we samen?	
Rol gemeente	De gemeente regelt het Partner en gemeente staan samen aan de lat De gemeente draagt haar steentje bij De gemeente laat het over aan de samenleving
Lokale partijen	Partners eerstelijnsgezondheidszorg, (SEL) Partners sport en beweegnetwerk: sport- en beweegaanbieders, inclusief Platform Sport en Bewegen, buurtsportcoaches Lariks Culturele organisaties Onderwijs Culturele organisaties
Verbonden Partijen	GGD
Bijdrage Verbonden Partij	

Wat willen we bereiken?

S.3.2: Jeugdigen in Leusden groeien kansrijk op en ontwikkelen zich gezond en veilig.

Meer jeugdigen krijgen een kansrijke start. Jeugdigen en ouders weten activiteiten, ondersteuning en bestaande basisvoorzieningen beter te vinden. Ouders krijgen meer ruimte om hun opvoedvragen en –knelpunten te bespreken om hun ouderschap en relaties te versterken.

Wat gaan we daarvoor doen?

S.3.2.1: We ondersteunen ouders en kinderen met preventieve, vroegtijdige en passende ondersteuning.

We gebruiken kennis van ervaringsdeskundigen om ouders en professionals te informeren en adviseren.

S.3.2.2: We versterken de samenwerking tussen partners in de doorgaande ontwikkelingslijn van de jeugd.

We bespreken met partners hoe we jongeren in de overgang van basisschool naar het voortgezet onderwijs beter kunnen ondersteunen. Vertrouwde netwerken om jeugdigen heen vinden we daarbij belangrijk. We voeren daarnaast laagdrempelige preventieve interventies uit in aansluiting op het basisonderwijs.

S.3.2.3: We onderzoeken welke behoefte er is aan aanvullende activiteiten, ontmoeting, voorlichting en (lichte) ondersteuning voor middelbare scholieren en jongvolwassenen (12-25 jarigen)

We willen specifiek voor middelbare scholieren en jongvolwassenen tussen de 12 en 25 jaar onderzoeken of er aanvullend aanbod nodig is om hun mentale gezondheid te versterken. Daarbij gaat het om specifiek om aanbod ter versterking van de sociale zelfredzaamheid en het verminderen van eenzaamheid. Hiervoor staan de gemeente Leusden aan de lat in nauwe samenwerking met Lariks en hun jongerenwerkers.

S.3.2.4: We breiden indien nodig het aanbod voor middelbare scholieren en jongvolwassenen (12-25 jarigen) uit om hun mentale gezondheid te versterken

Naar aanleiding van het onderzoek wat onder activiteit 3 is uitgevoerd willen we indien nodig het aanvullend aanbod aanbieden om jongeren te versterken in hun sociale zelfredzaamheid en om eenzaamheid te verminderen. Hiervoor staan de gemeente Leusden aan de lat in nauwe samenwerking met Lariks en hun jongerenwerkers.

S.3.2.5: We zorgen dat alle kinderen in Leusden zwemvaardig zijn.

We implementeren het uitvoeringsplan Zwemvaardigheid.

Met wie werken we samen?	
Rol gemeente	De gemeente regelt het Partner en gemeente staan samen aan de lat De gemeente draagt haar steentje bij De gemeente laat het over aan de samenleving
Lokale partijen	Ouders, Vrijwilligersorganisaties, Kinderopvang, Onderwijs en Samenwerkingsverbanden Jeugdhulp Ervaringsdeskundigen, SRO (zwembad Octopus), buurtsportcoaches, Lariks POH's Jeugd/Huisartsen/SEL
Verbonden Partijen	GGD
Bijdrage Verbonden Partij	

4.Toekomstbestendig ondersteunen

Ambitie, context en achtergrond

Passende ondersteuning is het vierde en laatste onderdeel van onze visie. Inwoners die de grenzen van hun mogelijkheden en netwerk bereiken, en ondersteuning of (specialistische) hulp nodig hebben, kunnen daar bij gemeenten een beroep op doen. Hierbij kan het bijvoorbeeld gaan om een uitkering vanuit de bijstand, jeugdhulp door begeleiding thuis bij problemen in het gezin, praktische ondersteuning bij het (langer) thuis blijven wonen, of behandeling van psychische klachten. Het betaalbaar en toegankelijk houden van deze ondersteuning staat onder druk, onder andere als gevolg van een stijging in het zorggebruik, personeelskrapte, en financiële kaders vanuit het Rijk.

Met het speerpunt Toekomstbestendige ondersteuning werken we aan gemeentelijke ondersteuning die ook op langere termijn toegankelijk, betaalbaar en passend is. Dit doen we onder andere via de regionale inkoop van zorg en ondersteuning op basis van de Jeugdwet en Wmo.

Wat willen we bereiken?

S.4.1 Bieden van passende zorg en ondersteuning aan inwoners van Leusden die dat nodig hebben en zorgen ervoor dat dit toekomstbestendig is.

Passende zorg is zorg die is afgestemd op de behoeften en omstandigheden van de zorgvrager, met aandacht voor toegankelijkheid, betaalbaarheid en zelf- en/of samenredzaamheid.

Wat gaan we daarvoor doen?

S.4.1.1: We verwijzen minder naar gespecialiseerde aanbieders en doen meer zelf.

In 2023 is gestart met het project 'Minder beschikken'. Via Lariks bieden we ondersteuning en begeleiding aan inwoners. We doen wat nodig is voor de inwoner voor wie Lariks dichtbij en toegankelijk is. Hiermee verhogen we de kwaliteit van de inzet en verwijzen minder door naar specialistische zorgaanbieders. Deze beweging, naar sterke en robuuste Lokale teams is geheel in lijn met de Hervormingsagenda Jeugd en veranderingen in de jeugdbeschermingsketen.

S.4.1.2: We sturen op de kwaliteit van de taakgerichte inkoop Jeugd

In 2024 is MetMaya haar dienstverlening gestart als aanbieder voor specialistische jeugdhulp. Een goede samenwerking tussen Lariks, huisartsen, onderwijs en MetMaya is essentieel voor goede jeugdhulp. In 2025 werken we verder aan deze samenwerking. We monitoren de inzet op een aantal belangrijke onderdelen als in- en uitstroom, beschikbaarheid van zorg en ervaring van de inwoners. We gebruiken signalen vanuit genoemde partijen om de kwaliteit te bestendigen of te verbeteren.

S.4.1.3: We bereiden ons voor op het nieuwe taakgerichte Wmo contract begeleiding, beschermd thuis en beschermd wonen.

In lijn met de vastgestelde regiovisie 'Samen in de wijk' streven we er naar om hulp en ondersteuning dichtbij inwoners te organiseren met een beperkt aantal aanbieders met langlopende contracten. In 2025 zal er aanbesteed en gegund gaan worden en worden voorbereidingen getroffen om per januari 2026 goed van start te kunnen gaan.

S.4.1.4: We versterken de inbreng van ervaringsdeskundigen

De inbreng van ervaringsdeskundigen bij de advisering aan het college wordt geborgd in een nieuwe adviesstructuur c.q. nieuwe adviesraad Sociaal Domein.

S.4.1.5: We gaan ons waar mogelijk meer richten op collectief aanbod in plaats van individuele ondersteuning.

De focus ligt op het ontwikkelen van programma's en activiteiten die voor een grotere groep tegelijk geschikt zijn. Het doel is om efficiënter en effectiever hulp en ondersteuning te verlenen door gebruik te maken van gezamenlijke middelen en gedeelde oplossingen. Collectieve hulp draagt tevens bij aan het creëren van een ondersteunend netwerk en een gevoel van gemeenschap onder de deelnemers, wat de motivatie en welzijn kan bevorderen.

S.4.1.6: We zetten in op normaliseren

Ook in 2025 voeren we samen met onze maatschappelijke partners het gesprek over normaliseren. Tegenslagen horen bij het leven, professionele ondersteuning is niet altijd nodig. Normaliseren is een vanzelfsprekendheid in de werkwijze van onze (uitvoerings-)partners.

In onze communicatiecampagne rondom de thema's 'Gezonde bestedingspatronen', 'Vitaal Leven' en 'Bewust Wonen' komt het gedachtegoed van normaliseren ook terug.

Met wie werken we samen?	
Rol gemeente	De gemeente regelt het Partner en gemeente staan samen aan de lat De gemeente draagt haar steentje bij De gemeente laat het over aan de samenleving
Lokale partijen	MetMaya, Regionale- en lokale Wmo-aanbieders, Lariks, huisartsen, onderwijs, adviesraden.
Verbonden Partijen	GGD
Bijdrage Verbonden Partij	

Wat mag het Domein Samenleving kosten?

In onderstaande tabel worden alle uitgaven en inkomsten van alle taken die vallen onder dit domein inzichtelijk gemaakt.

Bedragen x € 1.000

Exploitatie	Werkelijk 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
Lasten	-39.707	-42.079	-42.509	-37.656	-37.773	-38.053
Baten	15.014	12.459	11.216	6.679	6.575	6.575
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	-24.693	-29.620	-31.293	-30.978	-31.199	-31.479
Toevoeging aan reserves	-3.649	-1.064	-100	-77	-77	-77
Onttrekking aan reserves	775	1.216	273	63	14	22
Mutaties reserves	-2.874	152	173	-14	-63	-55
Gerealiseerd resultaat	-27.567	-29.467	-31.120	-30.992	-31.262	-31.534

Saldo taakvelden

Bedragen x € 1.000

Exploitatie	Werkelijk 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	-993	-1.219	-1.106	-1.107	-1.092	-1.092
5.1 Sportbeleid en activering	-352	-501	-404	-344	-329	-329
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-327	-572	-397	-397	-397	-397
5.6 Media	-489	-541	-583	-583	-577	-577
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	2.414	-738	-1.580	-1.421	-1.406	-1.406
6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	-4.057	-5.384	-5.900	-5.898	-5.892	-5.892
6.3 Inkomensregelingen	-3.669	-1.744	-1.831	-1.788	-1.788	-1.788
6.4 WSW en beschut werk	-1.503	-1.384	-1.410	-1.388	-1.388	-1.388
6.5 Arbeidsparticipatie	-254	-624	-391	-391	-391	-391
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-1.061	-1.009	-1.053	-871	-871	-871
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	0	0	0	0	0	0
6.71a Hulp bij het huishouden (WMO)	-1.969	-2.215	-2.453	-2.383	-2.382	-2.382
6.71b Begeleiding (WMO)	-1.466	-1.585	-1.680	-1.680	-1.680	-1.680
6.71c Dagbesteding (WMO)	-597	-607	-656	-656	-656	-656
6.71d Overige maatwerkarrangementen (WMO)	-284	-213	-136	-116	-116	-116
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	0	0	0	0	-280	-560
6.72a Jeugdhulp begeleiding	-1.310	-1.297	-1.376	-1.376	-1.376	-1.376
6.72b Jeugdhulp behandeling	-4.079	-4.474	-4.572	-4.812	-4.812	-4.812
6.72c Jeugdhulp dagbesteding	-236	-228	-242	-242	-242	-242
6.72d Jeugdhulp zonder verblijf overig	-86	-161	-171	-171	-171	-171
6.73b Gezinsgericht	-1.459	-1.485	-1.574	-1.574	-1.574	-1.574
6.74b Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	-535	-605	-641	-641	-641	-641
6.74c Gesloten plaatsing	-439	-537	-569	-569	-569	-569
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	0	0	0	0	0	0
6.81a Beschermd wonen (WMO)	-22	-24	-25	-25	-25	-25
6.81b Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	-62	-49	-49	-49	-49	-49
6.82a Jeugdbescherming	-506	-819	-899	-899	-899	-899
7.1 Volksgezondheid	-1.351	-1.606	-1.598	-1.598	-1.598	-1.598
0.10 Toevoeging/onttrekking reserves	-2.874	152	173	-14	-63	-55
Resultaat	-27.567	-29.467	-31.120	-30.992	-31.262	-31.534

CUP en Nieuw beleid

bedragen x € 1.000

	2025	2026	2027	2028	2025	2026	2027	2028
	Incidenteel				Structureel			
CUP 2022-2026:								
3.1 Beleidskader Sociaal Domein	150,0	35,0						
Dekking: Bestemmingsreserve jeugdmiddelen	-150,0	-35,0						
Addendum CUP 2022-2026:								
Zwemveiligheid en zwemles	7,0				p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Nieuw beleid 2025:								
1. Uitvoering Cultuurnota (t/m 2028)					50,0	50,0	50,0	50,0
2. Participatieregeling minima, sportpas					40,0	40,0	40,0	40,0
3. Herstel financiële knelpunten Lariks					340,0	340,0	340,0	340,0
4. Uitvoeringskosten wet inburgering					49,0	49,0	49,0	49,0
5. Uitbreiding formatie voor opvang asielzoekers					0,0	0,0	0,0	0,0
	7,0	0,0	0,0	0,0	479,0	479,0	479,0	479,0

BBV indicatoren

De verplichte beleidsindicatoren worden per domein weergegeven. De indicatoren staan op waarstaatjegemeente.nl en zijn daar ook te raadplegen. Op de website kunnen ook vergelijkingen worden gemaakt met andere gemeenten.

Omschrijving	2020	2021	2022	2023
Cliënten met een maatwerk-arrangement Wmo per 10.000 inwoners	640	560	560	530
Personen met een bijstandsuitkering per 10.000 inwoners	338,9	221,6	170,8	170,2
Lopende re-integratievoorzieningen per 10.000 inwoners 15-64 jr.	144,3	150,3	150,2	151,8
Absoluut verzuim per 1.000 leerplichtige leerlingen	-	-	-	1,8
Relatief verzuim per 1.000 leerplichtige leerlingen	-	-	23	18
Verwijzingen Halt per 1.000 jongeren 12-17 jaar	14	4	4	4
% Voortijdig schoolverlaters (vsv-ers) totaal	1,4	-	2,0	2,1
% Jongeren (12-21 jaar) met een delict voor de rechter	1	1	-	-
% Jongeren (12-22 jaar) met jeugdreclassering	-	0,2	0,2	0,2
% Kinderen (tot 18 jaar) in uitkeringsgezin	3	3	3	-
% Werkloze jongeren (16-22 jr)	1	1	1	-
% Jongeren met jeugdhulp (van alle jongeren tot 18 jaar)	10,0	11,4	13,6	14,4
% Jongeren met jeugdbescherming (van alle jongeren tot 18 jaar)	1,0	0,9	0,9	0,6
% Niet-sporters	-	-	39,5	-
% Netto arbeidsparticipatie	71,8	72,1	73,9	74,7

Indicator: *Cliënten met een maatwerk-arrangement Wmo per 10.000 inwoners*

Toelichting: Een maatwerk-arrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de Wmo. Voor de Wmo gegevens geldt dat het referentiegemiddelde gebaseerd is op 327 deelnemende gemeenten.

Bron: Centraal Bureau voor de Statistiek - Monitor Sociaal Domein WMO

<i>Indicator:</i>	<i>Personen met een bijstandsuitkering per 10.000 inwoners</i>
Toelichting:	Het aantal personen met een uitkering WWB (t/m 2014) en de Participatiewet (vanaf 2015) per 10.000 inwoners.
Bron:	Centraal Bureau voor de Statistiek - Participatiewet
<i>Indicator:</i>	<i>Lopende re-integratievoorzieningen per 10.000 inwoners 15-64 jr</i>
Toelichting:	Het aantal re-integratievoorzieningen per 10.000 inwoners in de leeftijd van 15 tot en met 64 jaar.
Bron:	Centraal Bureau voor de Statistiek - Participatiewet
<i>Indicator:</i>	<i>Absoluut verzuim per 1.000 leerplichtige leerlingen (gegevens niet beschikbaar)</i>
Toelichting:	Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 leerlingen.
Bron:	DUO/Ingrado
<i>Indicator:</i>	<i>Relatief verzuim per 1.000 leerplichtige leerlingen</i>
Toelichting:	Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is, per 1.000 leerlingen.
Bron:	DUO/Ingrado
<i>Indicator:</i>	<i>Verwijzingen Halt per 1.000 jongeren 12-17 jaar</i>
Toelichting:	Het aantal verwijzingen naar Halt per 1.000 inwoners in de leeftijd van 12 tot en met 17 jaar.
Bron:	Stichting Halt
<i>Indicator:</i>	<i>% Voortijdig schoolverlaters (vsv-ers) totaal</i>
Toelichting:	Het percentage van het totaal aantal leerlingen (12 tot 23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat. Het betreft zowel deelnemers aan VO als MBO onderwijs.
Bron:	DUO/Ingrado
<i>Indicator:</i>	<i>% Jongeren (12-21 jaar) met een delict voor de rechter</i>
Toelichting:	Het percentage jongeren 12 tot en met 21 jaar dat met een delict voor de rechter is verschenen.
Bron:	CBS Jeugd
<i>Indicator:</i>	<i>% Jongeren (12-22 jaar) met jeugdreclassering</i>
Toelichting:	Het percentage jongeren (12 tot en met 22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12 tot en met 22 jaar).
Bron:	CBS Jeugd

Indicator: % Kinderen (tot 18 jaar) in uitkeringsgezin

Toelichting: Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.

Bron: CBS Jeugd

Indicator: % Werkloze jongeren (16-22 jr)

Toelichting: Het percentage werkloze jongeren van 16 tot en met 22 jaar.

Bron: CBS Jeugd

Indicator: % Jongeren met jeugdhulp (van alle jongeren tot 18 jaar)

Toelichting: Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzicht van alle jongeren tot 18 jaar.

Bron: CBS Jeugd

Indicator: % Jongeren met jeugdbescherming (van alle jongeren tot 18 jaar)

Toelichting: Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdbeschermingsmaatregel ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar.

Bron: CBS Jeugd

Indicator: % Niet-sporters (gegevens niet beschikbaar)

Toelichting: Het percentage niet-wekelijkse sporters ten opzichte van de bevolking van 19 jaar en ouder. Bevolking van 19 jaar en ouder dat niet minstens één keer per week aan sport doet.

Bron: Gezondheidsmonitor volwassenen GGD, CBS en RIVM

Indicator: % Netto arbeidsparticipatie

Toelichting: Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking.

Bron: CBS– Arbeidsdeelname

5. Domein Ruimte

Leusden is een vitale, dynamische en groene gemeente die ruimte biedt aan nieuwe opgaven en initiatieven die bijdragen aan haar identiteit. De werkzaamheden in het Domein Ruimte richten zich erop dat Leusden een interessante plek blijft om te wonen, werken en recreëren.

Door de verschillende opgaven die de gemeente heeft, is de druk op de ruimte toegenomen; zowel in het stedelijk gebied als in het buitengebied. Hierdoor is het niet meer vanzelfsprekend dat al deze ruimtevragers gefaciliteerd kunnen worden. Alle belangen moeten zorgvuldig worden afgewogen zodat er een gezonde en vitale balans blijft tussen de diverse functies.

De gemeente bepaalt niet geheel zelf haar beleid. Dit gebeurt (in toenemende mate) binnen de door Rijk en provincie geschetste ruimtelijke kaders. Daarbij wordt in toenemende mate gestuurd op regionale afstemming of samenwerking.

Onder de Omgevingswet (die op 1 januari 2024 in werking is getreden) hebben we nieuwe instrumenten om te sturen op onze ruimtelijke ambities, en het benutten en beschermen van de kwaliteiten van de leefomgeving. Met als uitgangspunt het beleidshuis (waarin we de werking en samenhang van de omgevingsvisie, omgevingsprogramma's en omgevingsplan beschrijven) werken we de komende jaren, domein overstijgend, aan een meer integrale sturing op het beleid op de fysieke leefomgeving. O.a. het actualiseren van de omgevingsvisie en het inrichten van omgevingsprogramma's zijn daarin belangrijke stappen.

In het domein Ruimte zijn de beleidsterreinen Omgevingswet, Wonen, Economische zaken, Buitengebied (w.o. natuur en landschap), Verkeer en Vervoer, Recreatie en Toerisme en Cultureel Erfgoed en archeologie opgenomen. De ambities en accenten in de beleidsterreinen Wonen, Recreatie en Toerisme en Buitengebied zijn afzonderlijk opgenomen.

Economische zaken richt zich op een toekomstbestendige economie passend bij onze ligging en regionale positie met daarin het behouden en versterken van de werkgelegenheid in Leusden. In 2025 wordt vooral gewerkt aan het voorzien in voldoende toekomstbestendige bedrijfslocaties; enerzijds door (onderzoek naar) zorgvuldiger en intensiever gebruik van bestaande locaties, anderzijds door (regionaal) onderzoek naar uitbreidingsbehoefte en mogelijkheden. Daarnaast een actief accountmanagement met aandacht voor verbinding, kennisuitwisseling en samenwerking op diverse thema's.

Cultureel erfgoed en archeologie richt zich op behoud, zichtbaarheid en bekendheid van het (on)zichtbare verleden en borgt dit door actief bij te dragen aan andere beleidsterreinen zoals het buitengebied en recreatie en toerisme. Hierdoor wordt de meerwaarde van het Leusdense cultureel erfgoed en archeologie in diverse beleidsterreinen meegenomen.

Verkeer en vervoer richt zich enerzijds op behoud van de bereikbaarheid van Leusden en anderzijds op het stimuleren van duurzame mobiliteit met een accent op het fietsen. Het Mobiliteitsprogramma waarin de kaders zijn opgenomen wordt op basis van het Uitvoeringsprogramma gerealiseerd. De negen geprioriteerde uitvoeringsprojecten worden in 2025 verder voorbereid.

Het Domein Ruimte is niet los te zien van andere domeinen. De integratie met alle onderdelen van het domein Leefomgeving is intensief, maar specifiek in 2025 ook voor de implementatie van het programmaplan Energie. Voor het overzicht zijn alle doelen en activiteiten in dit plan in het Domein Leefomgeving verwoord, maar hebben deels ook betrekking op beleidsterreinen in het domein Ruimte. Op het terrein van Wonen is er een intensieve afstemming met het domein Samenleving, bijvoorbeeld op het onderdeel wonen en zorg.

Relevante beleidsnotities domein Ruimte

- Omgevingsvisie Gemeente Leusden (2023)
- Update Woonvisie
- Woondeal 2022 t/m 2030 Regio Amersfoort
- Ontwikkelbeeld regio Amersfoort 2030-2040

- Alliantieverklaring gebiedssamenwerking van A(mersfoort) tot Z(eist) (2023)
- Bestuurlijk Akkoord gebiedssamenwerking A tot Z voor opstellen gebiedsperspectief (medio 2024 vast te stellen)
- Handelingsperspectief buitengebied Regio Amersfoort (2024)
- Concept-Uitvoeringsprogramma Landelijk Gebied van de provincie Utrecht (juli 2023)
- Provinciale Omgevingsvisie c.a.
- Omgevingsverordening van de provincie Utrecht
- Mobiliteitsprogramma provincie Utrecht 2019-2023
- Mobiliteitsprogramma 'Leusden kijkt vooruit (2021)
- Uitvoeringsprogramma mobiliteit (2023)
- Visie werklocaties Leusden 2030 (2014)
- Thematische structuurvisie kantoren, provincie Utrecht (2015) (Tussentijdse evaluatie 2024)
- Provinciaal Inpassingsplan Kantoren' (2018) (Tussentijdse evaluatie in 2024)
- Behoefteraming Kantoren provincie Utrecht (2023)
- Bedrijventerreinenstrategie regio Amersfoort (2024 STEC Groep)
- Nota detailhandel (2015)
- Retail Visie, provincie Utrecht (2018)
- Regionale Economische Agenda (2020-2027)
- Afwegingskader transformatie kantoorlocaties (2021)
- Urgentieverordening huisvesting Leusden 2023
- Omgevingsplan Buitengebied 2009
- Landschapsontwikkelingsplan Gelderse Vallei gemeente Leusden, aangepaste versie 2017
- Intentieverklaring Green & Social Deal voor Defensierreinen (2022)
- Erfgoedverordening 2023
- Welstandsnota 2018
- Beleidsnota Archeologie 2018
- Beleidsregels Subsidieregeling gemeentelijke monumenten Leusden 2015
- Paraplubestemmingsplan Cultureel Erfgoed 2020
- Kader Provinciale Programmering Wonen en Werken 2024 – 2027 (april 2024)
- Regionaal programma wonen en werken regio Amersfoort (2023)
- Parapluplan Kamergewijze verhuur en woningsplitsing
- Verordening Adviescommissie Ruimtelijke Kwaliteit Leusden 2022
- Regionale Economische Agenda (2020-2027)
- Afwegingskader transformatie kantoorlocaties (2021)
- Urgentieverordening huisvesting Leusden 2023
- Landschapsontwikkelingsplan Gelderse Vallei gemeente Leusden, aangepaste versie 2017
- Intentieverklaring Green & Social Deal voor Defensierreinen (2022)
- Erfgoedverordening 2023
- Welstandsnota 2018
- Beleidsnota Archeologie 2018
- Beleidsregels Subsidieregeling gemeentelijke monumenten Leusden 2015
- Paraplubestemmingsplan Cultureel Erfgoed 2020
- Regionaal programma wonen en werken regio Amersfoort (2023)
- Visie recreatie en toerisme (2020)

1. Wonen

Ambitie, context en achtergrond

Leusden heeft de ambitie een dynamische gemeente te blijven met kwalitatief goede woningen voor starters, gezinnen en senioren en een goed voorzieningenniveau. Door nieuwbouw en transformatie vergroten we de mogelijkheden voor doelgroepen die moeilijk aan een woning kunnen komen, zowel voor senioren als voor huishoudens die zijn aangewezen op betaalbare woningen en zorg.

Dit alles doen we binnen een context van een woningmarkt die onder druk staat en waarbij het realiseren van sociale en middeldure huurwoningen en betaalbare koopwoningen bemoeilijkt wordt door de hoge bouwkosten en tekorten op de arbeidsmarkt. Dit bemoeilijkt ook een gedifferentieerd nieuwbouwprogramma.

Dit speelt in heel Nederland en heeft geleid tot meer sturing/regie vanuit de rijksoverheid. Het wetsvoorstel Versterking regie op de volkshuisvesting legt dit vast. Als deze wet onveranderd wordt vastgelegd, beperkt dit de beleidsvrijheid van de gemeenten. Zo legt de wet vast welk deel van de nieuwbouw sociaal huurwoningen, middeldure huurwoningen en/of betaalbare koopwoningen moet bevatten, welke groepen woningzoekenden verplicht urgent zijn en welke onderdelen verplicht in beleid moeten worden uitgewerkt. Ook stuurt de wet op meer afstemming in woningmarktregio's en gelijkwaardige verdeling van opgaven (fair share).

Wat willen we bereiken?

R.1.1 Bevorderen voor alle inwoners van Leusden van het van zo veel mogelijk zelfstandig en passend wonen in een veilige omgeving.

De komende jaren breiden we de woningvoorraad uit met woningen in stedelijk gebied en op de locaties Tabaksteeg-zuid en Achterveld Noord-Oost. We spelen daarbij zoveel mogelijk in op de (toekomstige) woningvraag uit Leusden. Nadrukkelijke aandacht is er ook voor de aandachtsgroepen van beleid: woningzoekenden die een urgente woningvraag hebben eventueel in combinatie met aanvullende (zorg)voorzieningen, zodat zij zo lang mogelijk en zo zelfstandig mogelijk kunnen wonen.

Wat gaan we daarvoor doen?

R.1.1.1: We stellen de Woonzorgvisie vast.

In 2024 wordt de concept woonzorgvisie opgesteld en in de inspraak gebracht. In 2025 wordt deze aan de raad voorgelegd om vast te stellen.

R.1.1.2: We voeren het uitvoeringsprogramma Wonen en Zorg uit voor het jaar 2025

Parallel aan het inspraaktraject voor de Woonzorgvisie wordt in 2024 ook een uitvoeringsprogramma opgesteld gericht op realisatie van de Woonzorgvisie. We pakken die onderwerpen op die gepland staan voor 2025.

R.1.1.3: We stimuleren het levensloopbestendig maken van bestaande woningen.

Mensen hebben een eigen verantwoordelijkheid om een passende woning te vinden en te kunnen bekostigen. Oudere inwoners bereiden zich voor op een mogelijk veranderde woonbehoefte als zij ouder zijn. De gemeente biedt inzicht in en stimuleert gebruik van mogelijkheden, activiteiten en regelingen door:

- een campagne te voeren over 'bewust wonen';
- voorlichting te geven over valpreventie als onderdeel van het uitvoeringsprogramma Samen Sterker Eemland SSE)
- stimuleringsmiddelen in te zetten om het gebruik van hulpmiddelen, domotica of woningaanpassingen (financieel) toegankelijker te maken.

Met wie werken we samen?	
Rol gemeente	De gemeente regelt het Partner en gemeente staan samen aan de lat De gemeente draagt haar steentje bij De gemeente laat het over aan de samenleving
Lokale partijen	Omthuis, HLVE, diverse zorgaanbieders, Duwgroep
Verbonden Partijen	
Bijdrage Verbonden Partijen	

Wat willen we bereiken?

R.1.2. Meer huishoudens helpen aan een betaalbare woning

Wonen en dan ook betaalbaar wonen is voor iedereen een belangrijke basisvoorwaarde om het leven goed te kunnen opbouwen. Die betaalbaarheid staat momenteel echter onder druk door de grote vraag naar woningen in de betaalbare huur- en koopsector en de hoge bouwkosten. Ook de forse opgaven voor de woningcorporaties stellen grenzen aan de mogelijkheden voor betaalbaarheid.

Wat gaan we daarvoor doen?

R.1.2.1: We stellen de Woonvisie vast

In 2024 wordt de Woonvisie opgesteld en in de inspraak gebracht. In 2025 wordt deze aan de raad voorgelegd voor besluitvorming.

R.1.2.2: We voeren het uitvoeringsprogramma Wonen uit voor het jaar 2025

Parallel aan het inspraaktraject voor de Woonvisie wordt in 2024 ook een uitvoeringsprogramma opgesteld gericht op realisatie van de Woonvisie. We pakken die onderwerpen op die gepland staan in 2025.

R.1.2.3: We ronden de stedenbouwkundige plannen voor Tabaksteeg-zuid en Achterveld Noord-oost af als dit nog niet in 2024 is gebeurd. Daarnaast stellen we voor beide projecten het Omgevingsplan op. Gelet op de diverse te verwachten ruimtelijke ontwikkelingen stellen we ook een ruimtelijke visie Achterveld op om daarmee inzicht te krijgen in de mogelijkheid voor aanvullende woningbouwlocaties. Hierin worden ook de woningbouwmogelijkheden voor Stoutenburg opgenomen. In Mastenbroek 2 leveren we fase 2 op en brengen fase 3 in de verkoop.

In 2025 worden de grotere nieuwbouwprojecten Mastenbroek 2, Tabaksteeg-zuid en Achterveld verder ontwikkeld afhankelijk van de planvormings- en realisatiefase van de betreffende projecten. In Mastenbroek 2 worden 21 sociale huurwoningen en 10 koopgarantwoningen opgeleverd.

Met wie werken we samen?	
Rol gemeente	De gemeente regelt het Partner en gemeente staan samen aan de lat De gemeente draagt haar steentje bij De gemeente laat het over aan de samenleving
Lokale Partijen	Omthuis, HLVE, diverse projectontwikkelaars
Verbonden Partijen	
Bijdrage Verbonden Partijen	

Wat willen we bereiken?

R.1.3 Mogelijk maken van nieuwe woonconcepten.

De ontwikkeling in het wonen vraagt om meer ruimte voor nieuwe woonconcepten. Dit heeft onder meer te maken met de ontwikkeling dat minder kwetsbare mensen intramuraal kunnen en willen wonen. Het betreft echter ook reguliere woningzoekenden die op een niet-traditionele manier willen gaan wonen. Denk hierbij aan hofjeswonen, intergenerationeel wonen of tiny houses.

Wat gaan we daarvoor doen?

R.1.3.1: Afhankelijk van de prioritering binnen de uitvoeringsprogramma's Woonvisie en woonzorgvisies onderzoeken we wat nodig is om nieuwe woonconcepten mogelijk te maken.

In 2024/2025 worden de uitvoeringsprogramma's voor de Woonvisie en de Woonzorgvisie vastgesteld. Uit de agendering in deze uitvoeringsprogramma's moet duidelijk worden of deze activiteit in 2025 wordt uitgevoerd.

Met wie werken we samen?	
Rol gemeente	De gemeente regelt het Partner en gemeente staan samen aan de lat De gemeente draagt haar steentje bij De gemeente laat het over aan de samenleving
Lokale Partijen	Zorgaanbieders, Omthuis, projectontwikkelaars
Verbonden Partijen	
Bijdrage Verbonden Partijen	

Wat willen we bereiken?

R.1.4. We willen de inzet van de bestaande woningvoorraad verhogen door de mogelijkheden van optoppen en splitsen te benutten

We kunnen het aanbod van woningen ook vergroten door de mogelijkheden van optoppen en splitsen in de bestaande woningvoorraad te benutten. Behoud van een goed en fijn woonklimaat is daarbij wel een randvoorwaarde.

Wat gaan we daarvoor doen?

R.1.4.1: Afhankelijk van de prioritering binnen de uitvoeringsprogramma's Woonvisie en woonzorgvisies onderzoeken we de mogelijkheden van optoppen en splitsen.

In 2024/2025 worden de uitvoeringsprogramma's voor de Woonvisie en de Woonzorgvisie vastgesteld. Uit de agendering in deze uitvoeringsprogramma's moet duidelijk worden of deze activiteit in 2025 wordt uitgevoerd. Zoals in de ambitie aangegeven, kan deze activiteit verbreed worden met het meer efficiënt inzetten van de bestaande woningvoorraad en instrumenten die daarbij kunnen worden ingezet.

Met wie werken we samen?	
Rol gemeente	De gemeente regelt het Partner en gemeente staan samen aan de lat De gemeente draagt haar steentje bij De gemeente laat het over aan de samenleving
Lokale partijen	Omthuis, HLVE, diverse projectontwikkelaars
Verbonden Partijen	
Inbreng Verbonden Partijen	

2. Leusden op de kaart

Ambitie, context en achtergrond

De ambitie is Leusden lokaal, regionaal, landelijk en in onze buurlanden op de kaart te zetten als aantrekkelijke locatie om te wonen, recreëren en/of meerdere dagen te verblijven. Leusden heeft enorm veel te bieden van prachtige fiets- en wandelroutes tot cultuurhistorisch erfgoed. Dat willen we zo houden en versterken.

Wat willen we bereiken?

R.2.1. De kwaliteiten van Leusden nadrukkelijker op de kaart zetten

Het is belangrijk om het moois dat Leusden te bieden heeft op de kaart te zetten bij zowel de eigen inwoners als bij mensen buiten Leusden. Door ervoor te zorgen dat meer mensen weten wat Leusden te bieden heeft en recreatieondernemers met elkaar te verbinden, nemen het aantal recreatieve bezoeken en de bestedingen in Leusden toe. Hierdoor wordt en blijft Leusden een aantrekkelijke vestigingslocatie voor ondernemers, blijven de recreatieve voorzieningen op peil en is het voor ondernemers aantrekkelijk om in hun bedrijf te blijven investeren. Voor de inwoners van Leusden creëert dit werkgelegenheid en een vitale leefomgeving. Een goed toeristisch, recreatief voorzieningenniveau zorgt ervoor dat Leusden een aantrekkelijke plaats is en blijft om te wonen, recreëren en te besteden. Trotse en enthousiaste Leusdenaren zijn de beste ambassadeurs van de gemeente.

Wat gaan we daarvoor doen?

R.2.1.1: We geven uitvoering aan de visie recreatie en toerisme van Leusden.

In 2020 is de visie recreatie en toerisme vastgesteld. In deze visie is een planning opgenomen voor de korte (2019-2020) en middellange (2021-2023) termijn. In 2025 gaan we de planning voor de lange termijn (2024-2030) uitwerken. We zetten een uitvoeringsprogramma op waarvan we de activiteiten voor 2025 gaan uitvoeren.

R.2.1.2: We versterken de samenwerking met de Stichting Toeristische Informatieverstrekking Leusden (STIL).

In 2022 is de Stichting Toeristische Informatieverstrekking Leusden (STIL) opgericht, voorheen was dit VVV Leusden. In winkelcentrum de Hamershof heeft STIL een eigen toeristische winkel waar zij toeristische informatie verstrekken en cadeauartikelen met een verhaal verkopen. De stap van VVV naar STIL met een eigen winkel en website is nog volop in ontwikkeling. Samen met STIL onderzoeken we onder andere hoe we de toeristische informatieverstrekking optimaal vorm kunnen geven.

R.2.1.3: We zetten het verhaal en de identiteit van Leusden in en versterken deze.

Leusden heeft een rijk en interessant verleden. Er is veel cultuurhistorisch erfgoed aanwezig. Daarnaast heeft Leusden een prachtig buitengebied. Met verschillende partijen onderzoeken we hoe we het verhaal en de identiteit van Leusden in kunnen zetten en versterken. Zo wordt er samen met de Grebbeliniegemeenten de Stichting Regionaal Bureau voor Toerisme Heuvelrug en Vallei gewerkt aan merkversterking van de Grebbelinie.

Met wie werken we samen?	
Leusden op de kaart	De gemeente regelt het Partner en gemeente staan samen aan de lat De gemeente draagt haar steentje bij De gemeente laat het over aan de samenleving
Lokale Partijen	
Verbonden Partijen	
Bijdrage Verbonden Partijen	

3. Handelingsperspectief Buitengebied Regio Amersfoort

Ambitie, context en achtergrond

De ambitie is een vitaal, mooi en toekomstbestendig buitengebied. Dit vormt een uitdaging omdat functies en opgaven in het buitengebied in totaal meer ruimte vragen dan beschikbaar is. En daarnaast eist het Rijk dat water en bodem meer sturend worden voor de inrichting van het buitengebied en moet er aan Europese wet- en regelgeving worden voldaan (waterkwaliteit, stikstofaanpak).

Wat willen we bereiken?

R.3.1. Realiseren van een vitaal, mooi en toekomstbestendig buitengebied.

Het buitengebied is van grote waarde voor Leusden maar staat onder grote ruimtelijke druk. Het bieden van perspectief vraagt om het maken van keuzes.

Wat gaan we daarvoor doen?

R.3.1.1: We geven uitvoering aan Handelingsperspectief Buitengebied van de Regio Amersfoort en het Utrechts Programma Landelijk Gebied.

We geven samen met betrokken partijen uitvoering aan het Handelingsperspectief en het concept-Utrechts Programma Landelijk Gebied. Dit via een gebiedsgerichte aanpak die in 2024 wordt voorbereid en in 2025 opgepakt. Binnen deze gebiedsprocessen moeten keuzes worden gemaakt voor een vitaal, mooi en toekomstbestendig buitengebied in het belang van onder andere de landbouw, natuur en recreatie. Voor de toekomst van de landbouw is het van groot belang dat er duurzaam economisch perspectief wordt geboden. De voortgang wordt beïnvloed door de snelheid waarmee de overheid duidelijkheid biedt in het belang van een aantrekkelijk investeringsklimaat.

R.3.1.2: We stellen een gebiedsperspectief op voor Utrechtse Heuvelrug van A(mersfoort) tot Z(eist) met Defensie.

Defensie concentreert zich voor logistieke en operationele activiteiten rondom de voormalige vliegbasis Soesterberg. De ruimte in dit gebied staat onder druk en die wordt hiermee verder opgevoerd. Betrokken partijen gaan een gebiedsperspectief opstellen voor het laten samengaan van maatschappelijke opgaven (schoon drinkwater, bevorderen recreatie, duurzame opwek energie) met de plannen van Defensie. De betrokken partijen gaan een Bestuursakkoord ondertekenen waarin de afspraken voor het in 2024 en 2025 opstellen van het gebiedsperspectief zijn vastgelegd.

Met wie werken we samen?	
Leusden op de kaart	De gemeente regelt het Partner en gemeente staan samen aan de lat De gemeente draagt haar steentje bij De gemeente laat het over aan de samenleving
Lokale Partijen	Veel overheidspartijen, stakeholders en betrokkenen.
Verbonden Partijen	
Bijdrage Verbonden Partijen	

Wat mag het Domein Ruimte kosten?

In onderstaande tabel worden alle uitgaven en inkomsten van alle taken die vallen onder dit domein inzichtelijk gemaakt.

Bedragen x € 1.000

Exploitatie	Werkelijk 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
Lasten	-5.512	-15.414	-8.498	-6.716	-4.463	-4.409
Baten	3.140	12.217	4.825	5.847	1.149	1.149
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	-2.372	-3.197	-3.673	-869	-3.314	-3.260
Toevoeging aan reserves	-427	-1.952	0	-3.012	0	0
Onttrekking aan reserves	829	1.510	428	688	178	178
Mutaties reserves	402	-442	428	-2.324	178	178
Gerealiseerd resultaat	-1.970	-3.639	-3.245	-3.193	-3.136	-3.081

Saldo taakvelden

Bedragen x € 1.000

Exploitatie	Werkelijk 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	10	0	0	0	0	0
2.1 Verkeer en vervoer	-261	-284	-228	-253	-306	-288
2.2 Parkeren	-107	-113	-110	-110	-110	-110
2.5 Openbaar vervoer	-26	-33	-33	-33	-33	-33
3.1 Economische ontwikkelingen	-22	-24	-23	-23	-23	-23
3.2 Fysieke bedrijfs - infrastructuur	-44	2.042	-23	-23	-23	-23
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-135	-132	-131	-131	-131	-131
3.4 Economische promotie	18	4	9	-7	-7	-7
5.4 Musea	-20	-20	-20	-20	-20	-20
5.5 Cultureel erfgoed	-89	-95	-91	-91	-91	-91
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-463	-649	-588	-588	-588	-588
8.1 Ruimte en leefomgeving	-1.124	-2.137	-1.758	-1.700	-1.572	-1.537
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerrein)	-81	-845	-21	2.667	0	0
8.3 Wonen en bouwen	-27	-911	-657	-557	-409	-408
0.10 Toevoeging/onttrekking reserves	402	-442	428	-2.324	178	178
Resultaat 0	-1.970	-3.639	-3.245	-3.193	-3.136	-3.081

CUP en Nieuw beleid

bedragen x € 1.000

Beurgen x € 1.000	2025	2026	2027	2028	2025	2026	2027	2028
	Incidenteel				Structureel			
CUP 2022-2026:								
4.1 Programma Bouwen en wonen*								
4.1.1 Woonzorgvisie (was)	-20,0	-20,0			-50,0	-50,0	-50,0	-50,0
Dekking: Alg.reserve aangewezen best. volkshuisvesting	20,0	20,0						
4.1.2 Wooninnovatie (was)					-8,0	-8,0	-8,0	-8,0
4.1.3 Optoppen en splitsen bestaande woningen (was)					-20,0	-20,0	-20,0	-20,0
4.1.4 Transformeren kantoren/bedrijven naar woningen (was)	-80,0	-80,0						
4.2 Leusden op de kaart					71,0	71,0	71,0	71,0
Addendum CUP 2022-2026:								
4.1 Programma Bouwen en wonen*								
4.1.1 Woonzorgvisie (wordt)	20,0	20,0			50,0	50,0	50,0	50,0
Dekking: Alg.reserve aangewezen best. volkshuisvesting	-20,0	-20,0						
4.1.2 Extra aandacht betaalbare woningen; aanp. woonvisie						16,0	16,0	16,0
4.1.3 Wooninnovatie (wordt)	50,0	40,0			8,0	8,0	8,0	8,0
4.1.4 Optoppen en splitsen woningen (wordt)	75,0	55,0				20,0	20,0	20,0
4.1.5 Transformeren kantoren/bedrijven naar woningen (wordt)	105,0	105,0						
Dekking: Alg.reserve aangewezen best. Volkshuisvesting	-25,0	-25,0						
Nieuw beleid 2025:								
1. Uitwerking omgevingsvisie	35,0	35,0	35,0					
2. Gebiedssamenwerking A tot Z (defensie)	15,0							
3. Integrale visie en ontwikkelingsstrategie Achterveld	126,0	25,0						
	301,0	155,0	35,0	0,0	51,0	87,0	87,0	87,0

BBV indicatoren

De verplichte beleidsindicatoren worden per domein weergegeven. De indicatoren staan op waarstaatjegemeente.nl en zijn daar ook te raadplegen. Op de website kunnen ook vergelijkingen worden gemaakt met andere gemeenten.

Omschrijving	2020	2021	2022	2023
Banen per 1.000 inwoners 15-64 jaar	825	872,4	889,2	889,4
Vestigingen (van bedrijven) per 1.000 inwoners	182,2	190,6	201,1	205,7
Nieuw gebouwde woningen per 1.000 woningen	11,3	5,0	21,5	4,1
% Functiemenging	54,2	55,1	55,4	55,5
% Demografische druk	81,7	83,2	83,6	83,3

Indicator: Banen per 1.000 inwoners 15-64 jaar

Toelichting: Het aantal banen per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 tot en met 64 jaar.
Bron: LISA Vestigingenregister/CBS

Indicator: Vestigingen (van bedrijven) per 1.000 inwoners 15-65 jaar

Toelichting: Aantal vestigingen van bedrijven per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar
Bron: LISA Vestigingenregister

Indicator: *Nieuw gebouwde woningen per 1.000 woningen*

Toelichting: Het aantal nieuwbouwwoningen per 1.000 woningen.
Bron: ABF Research - BAG

Indicator: *% Functiemenging*

Toelichting: De functiemenging weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen.
Bron: LISA Vestigingenregister/BAG

Indicator: *% Demografische druk*

Toelichting: De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot het aantal personen van 20 tot 65 jaar.
Bron: Centraal Bureau voor de Statistiek - Bevolkingsstatistiek

6. Overhead

Binnen het onderdeel overhead geven we inzicht in de kosten van de bedrijfsvoering. In de paragraaf Bedrijfsvoering geven we inzicht in de beleidsvoornemens ten aanzien van de bedrijfsvoering.

Het BBV geeft de volgende definitie van overhead die de gemeenten moeten hanteren: 'alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces'. Door deze definitie is er een betere vergelijking te maken met andere gemeenten en kan de raad beter sturen op de kosten van de overhead. Tot de overhead behoren de volgende taken en functies:

- Leidinggevend en primaire proces
- Financiën, toezicht en controle gericht op eigen organisatie
- P&O/HRM
- Inkoop
- Interne en externe communicatie
- Juridische zaken
- Bestuurszaken en bestuursondersteuning
- Informatievoorziening en automatisering (ICT)
- Facilitaire zaken, Wagenpark en Huisvesting
- Document informatievoorziening (DIV)

Deze kosten worden verantwoord op het taakveld overhead. De kosten van taken en functies in het primaire proces worden rechtstreeks doorberekend aan de betreffende taakvelden.

Toerekening grondexploitaties en investeringen

In het BBV is een uitzondering gemaakt voor grondexploitaties en investeringen met betrekking tot het centraal begroten en verantwoorden. Deze uitzondering is ingevoerd, omdat het niet toerekenen van de overhead zou resulteren in een nadelig resultaat voor de algemene dienst. De jaarlijkse last zou dan namelijk ineens ten laste van het begrotingsresultaat komen in plaats van deze eerlijk te verdelen over het grondbedrijf, de onderhoudsvoorzieningen en de investeringen. De overhead die wordt doorberekend aan deze externe kostendragers bedraagt in 2025 € 440.000. Ten opzichte van de primitieve begroting 2023 (€ 470.000) is dit een afname van € 30.000.

Toerekening percentage overheadskosten

Aan de leges en tarieven worden op de taakvelden geen overheadkosten toegerekend. Wel worden de overheadkosten buiten de begroting om toegerekend ten behoeve van de tariefstelling en om aan te tonen dat de gemeente met deze heffingen geen winst maakt. Hierbij wordt hetzelfde overheadpercentage gebruikt als voor de toerekening aan grondexploitaties en investeringen. Voor de toerekening in 2025 wordt het overheadpercentage van 88,6% toegepast. Dit is een afname van 13,21 ten opzichte van de primitieve begroting 2024 (101,8%). De afname komt doordat de apparaatskosten in het primaire proces meer gestegen zijn dan de overhead.

Bedragen x € 1.000

Apparaatskosten begroting	Begroting primitief 2024	Begroting primitief 2025
Primair proces	€ 10.753	€ 12.678
Overhead	€ 10.950	€ 11.236
Totaal apparaatskosten	€ 21.703	€ 23.914

De apparaatskosten 2025 zijn per saldo toegenomen met circa € 2.210.000 ten opzichte van de primitieve begroting 2024. De toename wordt grotendeels veroorzaakt door de loonstijging door CAO ontwikkeling en nieuw beleid. De stijging in het nieuwe beleid zit vrijwel geheel in het primaire proces. Grote posten zijn netcongestie en energietransitie.

Wat mag het onderdeel Overhead kosten?

In onderstaande tabel worden alle uitgaven en inkomsten van alle taken die vallen onder dit domein inzichtelijk gemaakt.

Bedragen x € 1.000

Exploitatie	Werkelijk 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
Lasten	-10.181	-10.940	-11.468	-11.420	-11.218	-11.195
Baten	576	232	232	232	232	232
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	-9.605	-10.708	-11.236	-11.187	-10.985	-10.962
Toevoeging aan reserves	-118	0	0	0	0	0
Onttrekking aan reserves	288	689	224	224	3	3
Mutaties reserves	170	689	224	224	3	3
Gerealiseerd resultaat	-9.435	-10.019	-11.012	-10.963	-10.982	-10.959

Saldo taakvelden

Bedragen x € 1.000

Exploitatie		Werkelijk 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
0.4	Overhead	-9.605	-10.708	-11.236	-11.187	-10.985	-10.962
0.10	Toevoeging/onttrekking reserves	170	689	224	224	3	3
Resultaat		-9.435	-10.019	-11.012	-10.963	-10.982	-10.959

CUP en Nieuw beleid

bedragen x € 1.000

	2025	2026	2027	2028	2025	2026	2027	2028
	Incidenteel				Structureel			
Addendum CUP 2022-2026:								
Intensiveren verkrijgen subsidies (0,7 fte)					74,0	74,0	74,0	74,0
Nieuw beleid 2025:								
1. Zonwering Huis van Leusden					3,0	3,0	3,0	3,0
	0	0	0	0	77	77	77	77

BBV indicatoren

Omschrijving	Werkelijk 2023	Begroting primitief 2024	Begroting primitief 2025
Formatie (FTE) per 1.000 inwoners	6,1 fte	5,9 fte	6,1 fte
Bezetting (FTE) per 1.000 inwoners	4,9 fte	4,9 fte	4,8 fte
Apparaatskosten per inwoner	€ 619	€ 685	€ 748
Kosten inhuur externen als % van totale loonsom plus totale kosten inhuur externen	32,0%	6,0%	4,4%
Overhead (% van de totale lasten)	11,5%	12,4%	12,3%

Indicator: *Formatie (FTE) per 1.000 inwoners*

Toelichting: Uitgangspunt is het vastgestelde/toegestane formatieplan gedurende het jaar 1 FTE is het equivalent van een 36-urige werkweek.

Bron: Eigen gegevens

Indicator: *Bezetting (FTE) per 1.000 inwoners*

Toelichting: Voor de begroting is het uitgangspunt de werkelijke bezetting per 1 januari van het vorige jaar. Voor het jaarverslag wordt het gemiddelde van de werkelijke bezetting op 1 januari en 31 december berekend.

Bron: Eigen gegevens

Indicator: Apparaatskosten per inwoner

Toelichting: Apparaatskosten (ofwel organisatiekosten) zijn de noodzakelijke financiële middelen voor het inzetten van personeel (salarissen), organisatie-, huisvestings-, materieel-, automatiseringskosten en dergelijke voor de uitvoering van de organisatorische taken. Apparaatskosten zijn dus alle personele en materiële kosten die verbonden zijn aan het functioneren van de organisatie, exclusief griffie en bestuur.

Bron: Eigen rekening

Indicator: Kosten inhuur externen als % van totale loonsom plus totale kosten inhuur externen.

Toelichting: Het betreft onder andere inzet van uitzendkrachten, zzp'ers of detachering. Dit kan inhuur zijn voor tijdelijke vervanging of specialistische kennis. Kenmerkend is dat de inhuurkracht een plaats krijgt in de hiërarchie van de organisatie.

Bron: Eigen rekening

Indicator: Overhead (% van de totale lasten)

Toelichting: Dit betreft de verantwoorde overheadkosten (exclusief reservemutaties). Deze kosten moeten worden gedeeld door het totaal saldo van de lasten (exclusief toevoegingen aan reserves).

Bron: Eigen rekening

7. Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

Algemeen

In de vier domeinen van deze begroting zijn de specifieke lasten en baten per domein opgenomen. Daarnaast heeft de gemeente ook lasten en baten die niet aan een domein zijn toe te rekenen. Het betreft de algemene uitkering, de algemene belastingen, de financiering, de onvoorziene uitgaven, de stelposten en de vennootschapsbelasting. Deze nemen we op bij de Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien. Onderstaand geven wij een toelichting per taakveld.

0.5 Treasury

bedragen x € 1.000

	2025	2026	2027	2028
<i>Rente inkomsten uitgezette leningen duurzaamheid scholen</i>	10	9	8	7
<i>Rente inkomsten overig</i>	418	417	406	395
<i>Rente lasten aangetrokken leningen duurzaamheid scholen</i>	-8	-8	-8	-8
	419	419	407	395
<i>Dividenduitkering Vitens</i>	63	63	63	63
Resultaat begroting	482	482	470	458

0.61 en 0.62 Onroerende zaakbelastingen

De opbrengst van de OZB stijgt met 2% inflatiecorrectie.

0.64 Overige belastingen

Tot dit taakveld behoort de precariobelasting. De tarieven van de precariobelasting 2025 worden aangepast met 2% inflatiecorrectie.

0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds

Algemeen

De algemene uitkering vormt de belangrijkste inkomstenbron van de gemeente. De totale inkomsten van deze begroting worden geraamd op € 91,7 miljoen. Het aandeel van de algemene uitkering hierin bedraagt 55%. Ter vergelijking: de algemene belastingen zorgen voor ongeveer 11% van de inkomsten. Deze verhoudingen geven aan dat de afhankelijkheid van gemeenten van de algemene uitkering groot is. Op taakveld 0.7 "Algemene Uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds" wordt voor 2025 een bedrag geraamd van € 53.130.700. Dit bedrag bestaat uit de algemene uitkering van € 50.231.400, de Integratie-Uitkering Participatie van € 1.487.800, overige decentralisatie- en Integratie-Uitkeringen van € 265.000 en een stelpost aan de uitgavenkant van € 1.146.500 voor onder andere taakmutaties gemeentefonds, de stelpost BTW compensatiefonds en de te verwachten extra middelen jeugdzorg.

Meerjarenperspectief algemene uitkering

De algemene uitkering wordt voor 2025 geraamd op € 50.231.400. Het meerjarenperspectief over de periode 2025-2028 laat zien dat de algemene uitkering in 2026 daalt naar € 47.390.300 en in de jaren daarna toeneemt naar respectievelijk € 48.046.300 in 2027 en € 48.529.300 in 2028. De daling in 2026 wordt veroorzaakt door het financiële ravijn waarbij een andere financieringssysteem wordt gehanteerd. De financiële effecten van het hoofdlijnenakkoord van het kabinet Schoof zijn nog niet in de algemene uitkering verwerkt en zullen naar verwachting voor een deel in de komende septembercirculaire worden meegenomen.

Middelen jeugdzorg

In de hervormingsagenda Jeugd zijn afspraken gemaakt over de besparingsmaatregelen en de benodigde investeringen in de jeugdzorg. Daarbij is een meerjarig financieel kader opgenomen. De gemeenten hebben in het voorjaar 2023 extra geld gekregen voor 2024 (€ 1,36 miljard) en voor 2025 (€ 859 miljoen). De bedragen voor 2026 en verder zijn nog niet toegevoegd aan het gemeentefonds en staan op een stelpost van de rijksbegroting. De toezichthouder heeft aangegeven dat gemeenten rekening mogen houden met deze extra te verkrijgen middelen. Daarnaast mogen ze aan de lastenkant een besparing van € 500 miljoen opnemen waarbij het Rijk garant staat als deze niet wordt gerealiseerd. Het nieuwe kabinet heeft al aangegeven dat deze taakstelling voor de jaren t/m 2027 kan vervallen.

De jeugdzorg blijft een dossier met een hoog risicoprofiel. Dit komt ook door de beperkte invloed die we hebben op zowel de toename van de jeugdzorgkosten als de door het Rijk ingeboekte kortingen. Daarmee blijft de financiële impact op onze begroting onzeker. We zullen actief onze bijdrage leveren aan de hervormingsagenda Jeugd met als uitgangspunt een goede hulp en ondersteuning voor onze jeugdigen.

Herijking Gemeentefonds

Vanaf 2023 zijn de nieuwe verdeelmodellen van het gemeentefonds ingevoerd. De daarbij ontstane herverdeeleeffecten zijn met een ingroeipad over 3 jaar afgetopt op maximaal € 37 per inwoner. Dit ingroeipad wordt zoals gebruikelijk verwerkt in een suppletie-uitkering. De bedragen voor 2026 en verder voor de suppletie-uitkering zijn afhankelijk van verdere besluitvorming en een evaluatie van de verdeelmodellen die staat gepland voor 2025. In afwachting hiervan is ervoor gekozen om voor 2026 en verder uit te gaan van de stand 2025 en dus de suppletie-uitkering door te trekken. In de meicirculaire 2024 worden geen nieuwe ontwikkelingen benoemd.

Bij een verdere trapsgewijze doorvoering van de herverdeeleeffecten tot het werkelijke herverdeeleeffect, bedraagt het nadeel voor Leusden € 74,70 per inwoner. Het risico van een aanvullend nadelig herverdeeleeffect hebben wij meegenomen in de risicoparagraaf. Mogelijke wijzigingen in de verdeelmodellen hebben directe gevolgen voor de omvang van de algemene uitkering voor Leusden.

Meicirculaire 2024

De raming van de algemene uitkering in deze begroting is gebaseerd op de meicirculaire 2024. De meicirculaire verscheen na het opstellen van de Voorjaarsnota 2024. Vlak voor het afronden van deze begroting is de septembercirculaire 2024 verschenen. De financiële gevolgen van deze circulaire worden verwerkt in de Voorjaarsnota 2025 en hierover wordt separaat gerapporteerd via de raadsinformatiebrief.

In de memo meicirculaire 2024 is het budgettaire resultaat van de meicirculaire weergegeven:

bedragen x € 1.000

	2025	2026	2027	2028
Incidentele korting Gemeentefonds 2025	-863	-	-	-
Schrappen verdere doorvoering opschalingskorting	-	861	859	857
Bijstellen stelpost BTW- compensatiefonds	491	491	491	491
Resultaat begroting	-372	1.352	1.350	1.348

Accres ontwikkeling

In deze begroting is een nieuwe accresraming opgenomen voor 2025 en verder waarbij de invoering van een nieuwe financieringssysteem is vervroegd van 2027 naar 2024. Dat betekent dat de "trap op trap af" systematiek definitief is losgelaten en dat de koppeling van het volumeaccres aan de ontwikkeling van het bruto binnenlands product (bbp, 8 jarig historisch gemiddelde) vanaf dit jaar wordt ingevoerd. Als gevolg daarvan dalen het volume- en LPO accres voor de jaren 2024 tot en met 2029. De nadelige effecten van deze vervroegde overstap worden door het rijk incidenteel gecompenseerd zodat er voor de gemeenten geen nadelig saldo zal ontstaan.

Financiële verhoudingen Gemeente - Rijk

Vanaf 2026 ontstaat er grote financiële onzekerheid voor gemeenten over de te verwachten middelen vanuit het Rijk. Het is nog niet duidelijk welke financiële impact de voornemens van het kabinet Schoof zullen hebben op de gemeentefinanciën. Wel heeft het nieuwe kabinet aangegeven de taakstellingen op de jeugdzorg ook voor 2026 en 2027 te willen schrappen en is zij voornemens om de Specifieke Uitkeringen (SPUKS), onder een gelijktijdige efficiencykorting van 10%, over te hevelen naar het gemeentefonds. Daarnaast heeft het kabinet aanvullende middelen binnen haar begroting gereserveerd om voor de kostenstijgingen WMO een aparte indexeringssystematiek in te voeren die beter aansluit bij de werkelijke kostenontwikkeling waar gemeenten mee te maken hebben. Tot slot

staat in het hoofdlijnenakkoord dat het Rijk met gemeenten nadere afspraken wil maken over de maximaal toegestane stijging van de gemeentelijke onroerende zaakbelasting. Het hoofdlijnenakkoord zal verder worden uitgewerkt in een regeerprogramma dat naar verwachting begin september zal verschijnen.

De nieuw ingevoerde financieringssysteem biedt voor gemeenten nog onvoldoende perspectief voor de langere termijn. Wellicht biedt de koppeling van het accres aan de bbp-ontwikkeling wel meer continuïteit maar de vraag is of gemeenten daarmee de door het Rijk aan hen opgedragen medebewindstaken (zorg, klimaat, etc.) naar behoren kunnen uitvoeren. De gemeenten roepen de VNG op om snel aan tafel te gaan met het nieuwe kabinet om het hoofdlijnenakkoord uit te werken tot een voor gemeenten werkbaar regeerprogramma. Daarbij moeten de door het Rijk aan de gemeenten opgedragen taken en de daarvoor benodigde middelen in evenwicht zijn. Mocht het nieuwe regeerprogramma onvoldoende balans bieden dan zal de VNG haar leden raadplegen over de te nemen vervolgstappen.

De nieuwe Financiële verhoudingswet, waarin nieuwe soorten uitkeringen worden ingesteld, treedt in werking op 1 januari 2027. Daarmee is de aanvankelijke planning, ondanks aandringen van de VNG en het Inter Provinciaal Overleg (IPO) om meer tempo te maken met de invoering van deze Wet, opnieuw uitgesteld. Wel is bekend dat zowel de decentralisatie-uitkeringen als de integratie-uitkeringen zullen worden omgevormd tot "bijzondere fondsuitkeringen" (BFU). De BFU moet een volwaardig alternatief vormen voor de specifieke uitkering zodat er minder specifieke Uitkeringen (SPUKS) komen. Voor zo ver er nog wel SPUKS zijn, zullen deze minder belastend in de uitvoering moeten worden voor zowel de gemeenten als het Rijk.

0.8 Overige baten en lasten

Onder dit taakveld vallen de stelposten, waaronder loon- en prijsstijgingen en het Centraal knelpuntenbudget, de post onvoorziene uitgaven algemeen en de incidentele baten en lasten. Hieronder geven wij een totaaloverzicht.

bedragen x € 1.000

	2025	2026	2027	2028
Stelposten	-617	-829	-923	-967
Onvoorziene uitgaven algemeen	-64	-65	-65	-66
Incidentele baten en lasten	7	7	7	7
Totaal	-674	-887	-981	-1.026

Stelposten

In de begroting is een aantal stelposten opgenomen. Onderstaand geven wij u een totaaloverzicht.

bedragen x € 1.000

	2025	2026	2027	2028
1. Loon- en prijsstijgingen	-282	-401	-404	-357
2. Centraal knelpuntenbudget (personeelslasten)	-306	-306	-306	-306
3. 0,5% buffer (personeelslasten)	-29	-122	-213	-304
Totaal stelposten	-617	-829	-923	-967

De belangrijkste stelposten lichten wij kort toe:

ad 1. Op deze stelpost is een buffer voor te verwachte loon- en prijsstijgingen opgenomen die nog niet functioneel (op de betreffende budgetten) kan worden geraamd.

ad 2./3. Het betreft hier in de begroting opgenomen stelposten voor het opvangen van personele knelpunten als gevolg van vacatures, ziekte of capaciteitstekort (centraal knelpuntenbudget) en het opvangen van autonome loonstijgingen (periodieken) e.d.

Onvoorziene uitgaven algemeen

Deze stelpost is bedoeld voor incidentele aanwending gedurende het begrotingsjaar. De raming 2025 is gebaseerd op een bedrag van € 2 per inwoner en bedraagt afgerond € 64.000 (31.980 inwoners x € 2).

Incidentele baten en lasten

Dit zijn baten en lasten die niet aan een specifiek taakveld zijn toe te rekenen.

0.9 Vennootschapsbelasting

Onder dit taakveld worden de geraamde lasten vennootschapsbelasting opgenomen naar aanleiding van de invoering van de vennootschapsbelastingplicht voor overheden per 1 januari 2016. De raming die is opgenomen is de verwachte vennootschapsbelasting. Vrijwel het grootste gedeelte hiervan heeft betrekking op de opbrengsten van de grondexploitaties. Zie hiervoor ook de paragraaf 'Grondbeleid' opgenomen in deze begroting.

3.4 Economische promotie

Tot dit taakveld behoort de toeristenbelasting. De tarieven van de toeristenbelasting 2025 worden aangepast met 2% inflatiecorrectie.

6.3 Inkomensregelingen

Het betreft de kosten voor kwijschelding van gemeentelijke afvalstoffen- en rioolheffing.

Wat mag het onderdeel Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien kosten?

In onderstaande tabel worden alle uitgaven en inkomsten van alle taken die vallen onder dit domein inzichtelijk gemaakt.

Bedragen x € 1.000

Exploitatie	Werkelijk 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
Lasten	-985	-1.741	-995	-225	-206	-273
Baten	59.390	61.432	64.071	61.451	62.216	62.745
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	58.406	59.691	63.076	61.227	62.011	62.472
Toevoeging aan reserves	-16.144	-4.451	0	0	0	0
Onttrekking aan reserves	16.200	4.531	0	0	0	0
Mutaties reserves	56	80	0	0	0	0
Gerealiseerd resultaat	58.462	59.771	63.076	61.227	62.011	62.472

Saldo taakvelden

Bedragen x € 1.000

Exploitatie	Werkelijk 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
0.5 Treasury	697	481	482	482	470	458
0.61 OZB woningen	4.878	5.853	6.066	6.127	6.183	6.217
0.62 OZB niet-woningen	3.542	3.914	4.026	4.026	4.026	4.026
0.64 Belastingen overig	47	26	26	26	26	26
0.7 Alg. uitk. en overige uitk. gemeentefonds	48.970	50.136	53.131	51.435	52.270	52.753
0.8 Overige baten en lasten	96	-715	-674	-887	-981	-1.026
0.9 Vennootschapsbelasting	54	0	0	0	0	0
3.4 Economische promotie	254	156	180	180	180	180
6.3 Inkomensregelingen	-133	-160	-162	-162	-162	-162
0.10 Toevoeging/onttrekking reserves	56	80	0	0	0	0
Resultaat	58.462	59.771	63.076	61.227	62.011	62.472

BBV indicatoren

De verplichte beleidsindicatoren worden per domein weergegeven. De indicatoren staan op waarstaatjegemeente.nl en zijn daar ook te raadplegen. Op de website kunnen ook vergelijkingen worden gemaakt met andere gemeenten.

Omschrijving	2020	2021	2022	2023
Gemiddelde WOZ waarde woningen (x€1.000)	341	360	391	448
Gemeentelijke woonlasten éénpersoonshuishoudens (in euro's)	707	723	776	793
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishoudens (in euro's)	726	740	795	811

Indicator: *Gemiddelde WOZ waarde woningen (x€1.000)*

Toelichting: De gemiddelde WOZ waarde van woningen.
Bron: Centraal Bureau voor de Statistiek – Statistiek Waarde Onroerende Zaken

Indicator: *Gemeentelijke woonlasten éénpersoonshuishoudens (in euro's)*

Toelichting: Het gemiddelde totaalbedrag per jaar in euro's dat een éénpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.
Bron: Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO)

Indicator: *Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishoudens (in euro's)*

Toelichting: Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.
Bron: Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO)

8. Paragrafen

A. Paragraaf lokale heffingen

Kader

In de Gemeentewet en in enkele bijzondere wetten is geregeld welke lokale heffingen de gemeente aan de inwoners en bedrijven mag opleggen. Leusden kent de volgende heffingen, op basis van door de raad vastgestelde verordeningen:

- Belastingen waarvan de opbrengst voor de gemeente vrij besteedbaar is: OZB, toeristenbelasting, precariobelasting;
- Belastingen om kosten mee te verhalen: de bestemmingsheffingen en rechten. De opbrengst is niet vrij besteedbaar maar moet worden besteed aan specifieke taken die worden uitgevoerd op basis van een gemeentelijke zorgplicht of aan specifieke dienstverleningen. Hiertoe behoren de afvalstoffenheffing en reinigingsrechten, rioolheffing, rioolaansluitrecht, leges, en lijkbezorgingsrechten.

In het Coalitieakkoord 2022-2026 is vastgelegd dat bij het zoeken naar oplossingen voor tegenvallers pas in laatste instantie wordt gekeken naar lastenverzwaring door bijvoorbeeld verhoging van de OZB. Eerst wordt gekeken naar oplossingen binnen het beleidsterrein of domein waar een tekort ontstaat, vervolgens naar oplossingen binnen de hele begroting, pas daarna naar lastenverzwaring.

Voor gemeentelijke dienstverleningen en activiteiten die worden verricht op basis van een zorgplicht is het principe van streven naar kostendekkendheid uitgangspunt.

Bestuurlijke samenvatting

De tarieven stijgen in 2025 met 2% inflatie.

De tarieven van de afvalstoffenheffing (vaste en variabele deel) stijgen met 5%. Het rioolheffing tarief stijgt met € 3,25.

Bij elkaar genomen verwachten we voor Leusdense huishoudens met eigen woning een woonlastentoename van gemiddeld 2,9%.

De lokale woonlasten blijven in 2025 beneden het landelijk en provinciaal gemiddelde.

Uitgangspunten tarieven 2025

De tarieven van belastingen en heffingen zijn verhoogd met 2% in verband met de ontwikkeling van de inflatie.

Kwijtschelding

Voor inwoners met de laagste inkomens bestaat de mogelijkheid om voor kwijtschelding in aanmerking te komen. Gehele of gedeeltelijke kwijtschelding is mogelijk voor de afvalstoffenheffing en rioolheffing.

De gemeente voert een ruimhartig kwijtscheldingsbeleid. Daar waar de wetgever verruiming toestaat, zoals bijvoorbeeld voor kleine ondernemers ZZP-ers, passen we die toe.

Afvalstoffenheffing

In de reinigingsbegroting nemen de kosten van de afvalinzameling en -verwerking toe als gevolg van diverse ontwikkelingen. Onder meer de kosten voor het verwerken van restafval nemen toe. Per saldo stijgt het vaste tarief van de afvalstoffenheffing met € 12. Dat is een toename met 5%. Ook de variabele tarieven stijgen met 5%.

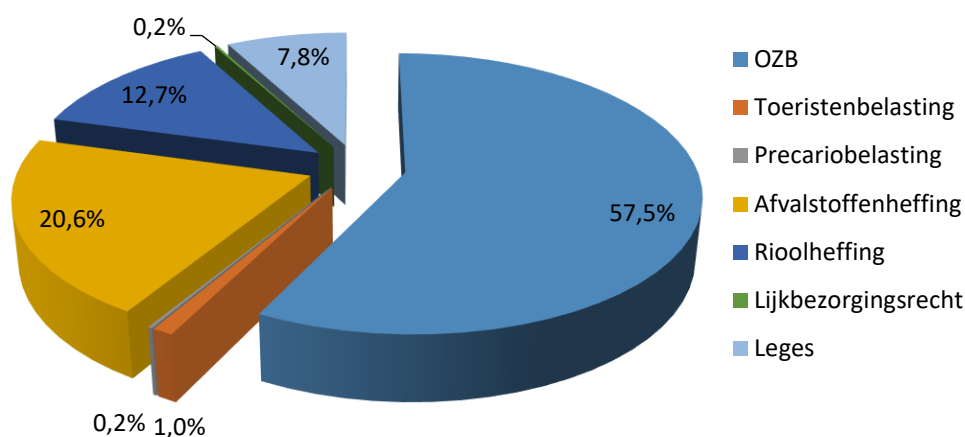
In de egalisatievoorziening zijn geen middelen beschikbaar om aan de inwoners terug te geven via tariefverlaging.

Bij een variabel tarief van € 1,68 voor een 60 liter afvalzak betaalt een huishouden naar verwachting gemiddeld € 280,56 aan afvalstoffenheffing: € 252 (vast tarief) + gemiddeld 17 aanbiedingen x 1,68 = € 28,56 (variabel tarief).

Opbrengst

	Begroting 2025:	Beleidsmatige aanpassing:	Kwijtschelding:	Opbrengst inclusief kwijtschelding:
Belastingen:				
- OZB	10.475.800			10.475.800
- Toeristenbelasting	180.000			180.000
- Precariobelasting	32.000			32.000
Heffingen en rechten:				
- Afvalstoffenheffing/reinigingsrecht	3.837.800		- 100.000	3.737.800
- Rioolheffing	2.367.000		- 62.000	2.305.000
- Rioolaansluitrecht	5.000			5.000
- Lijkbezorgingsrechten	40.500			40.500
- Leges	1.410.500			<u>1.410.500</u>
Totaal:				18.186.600

Procentuele verdeling lokale heffingen

Ontwikkeling lokale lastendruk

Tot de gemeentelijke woonlasten worden gerekend de bedragen die huishoudens betalen aan OZB, afvalstoffenheffing en rioolheffing. In de tabel hieronder is aangegeven hoe de ontwikkelingen voor een gemiddeld Leusdens huishouden uitwerken op basis van de genoemde uitgangspunten. Het gaat om eigenaren/bewoners van een woning met gemiddelde WOZ-waarde en om woninggebruikers/huurders. Voor elk afzonderlijk huishouden zal de feitelijke lastenontwikkeling anders kunnen zijn dan in het overzicht hierna vermeld. Het is afhankelijk van de waarde van de eigen woning ten opzichte van het gemiddelde, van het aanbodgedrag van restafval, en van de vraag of men in aanmerking komt voor kwijtschelding. Met inachtneming van deze kanttekeningen ontstaat het volgende beeld van de ontwikkeling van de woonlastendruk:

Woonlastendruk	2024	2025	%
OZB, gemiddelde WOZ-waarde € 457.400 *)			
- woningeigenaren:	€ 453,74	€ 462,89	
Afvalstoffenheffing			
- gemiddeld per huishouden:	€ 267,20	€ 280,56	
Rioolheffing:	€ 162,70	€ 165,95	
Totaal:			
1. Woninggebruikers/huurders:	€ 429,90	€ 446,51	+ 3,9%
2. Woningeigenaren/-gebruikers:	€ 883,64	€ 909,40	+ 2,9%

*) gemiddelde woningwaarde per 1-1-2023, bron: GBLT

Op basis van deze cijfers stijgen de woonlasten voor huishoudens met een eigen woning gemiddeld met 2,9%.
Voor huurders nemen de aan de gemeente te betalen woonlasten gemiddeld toe met 3,9%.

Kostenonderbouwingen heffingen

Het BBV schrijft voor dat in deze paragraaf een overzicht van baten en lasten wordt opgenomen voor de heffingen waarbij sprake is van het verhalen van kosten. De overzichten treft u hierna aan (alle bedragen zijn x € 1.000).

1. Afvalstoffenheffing en reinigingsrecht		
<u>Kosten taakvelden:</u>		
2.1 Verkeer en vervoer (vegen)	95	
6.3 Inkomensregelingen (kijtschelding)	100	
7.3 Afval	3.383	
<u>Baten taakvelden:</u>		
7.3 Afval	-/- 703	
Netto kosten	2.875	
<u>Overig toe te rekenen kosten:</u>		
Overhead	318	
Rente	11	
BTW	634	
Totale kosten	3.838	
Opbrengst heffingen:	3.838	
Bijdrage uit egalisatievoorziening:	0	
	3.838	
Dekking		100%

Beleidsuitgangspunten reinigingsheffingen:

- De gemeente streeft naar kostendekkendheid op begrotingsbasis.
- Overschotten en tekorten die jaarlijks bij de jaarrekening ontstaan worden verrekend met de egalisatievoorziening afvalstoffenheffing. De buffer van deze voorziening is vastgesteld op € 100.000. Dit is de norm voor de ondergrens. Als in de voorziening een overschot ontstaat ten opzichte van deze norm dan wordt dit bij de tariefstelling in het eerstvolgende jaar betrokken. Er is geen overschot dat in 2025 aan de inwoners kan worden teruggegeven ten laste van de voorziening.
- Veegkosten worden voor 25% toegerekend.

2. Rioolheffing		
<u>Kosten taakvelden:</u>		
2.1 Verkeer en vervoer (vegen)	190	
6.3 Inkomensregelingen (kijtschelding)	62	
7.2 Riolerig	1.500	
	1.752	
<u>Overig toe te rekenen kosten:</u>		
Overhead	305	
BTW	315	
Totale kosten	2.372	
Opbrengst heffingen:	2.372	
Dekking		100%

Beleidsuitgangspunten rioolheffing:

- De gemeente streeft naar kostendekkendheid over de totale looptijd van de riolerig.
- De kostendekkendheid van de riool- en waterzorgtaken wordt periodiek bepaald en cijfermatig onderbouwd in het gemeentelijk rioleringsplan (GRP). De saldi worden jaarlijks toegevoegd dan wel onttrokken aan de voorziening egalisatie rioolbeheer.
- Veegkosten worden voor 50% toegerekend.

3. Lijkbezorgingsrechten		
<u>Kosten taakveld:</u>		
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	156	
<u>Overig toe te rekenen kosten:</u>		
Overhead	58	
BTW	20	
Totale kosten	234	
Opbrengst heffingen:	41	
Dekking		18%

4. Leges							
	Directe kosten	Overhead	Overige kosten	BTW	Totale kosten	Opbrengst leges	Dekking %
Hoofdstuk 1							
- burgerlijke stand	38	32	2	1	73	36	49%
- reisdocumenten	131	113	183	39	466	355	76%
- rijbewijzen	63	55	40	8	166	126	76%
- verstrekkingen basisregistratie	23	20	-	-	43	16	37%
- overige publiekszaken	6	5	17	3	31	25	81%
- bijzondere wetten	102	88	-	-	190	146	77%
Hoofdstuk 2							
- omgevingsvergunningen bouw	718	626	48	10	1.402	946	67%
- overige activiteiten	18	16	28	-	62	5	8%
Hoofdstuk 3							
- horeca	10	9	-	-	19	4	21%
- evenementen	22	22	-	-	44	2	5%
- standplaatsen	2	1	-	-	3	2	67%
- kinderopvang	4	-	-	-	4	4	100%
Totaal	1.137	987	318	61	2.503	1.667	67%

Beleidsuitgangspunten leges:

De gemeente streeft naar kostendekkendheid van de leges op verordening niveau, met de mogelijkheid van kruissubsidiëring tussen onderdelen van de tarieventabel. Voor hoofdstuk 3 geldt de Europese Dienstenrichtlijn wat betekent dat dienstverleningen per afzonderlijk onderdeel niet bovenkostendekkend mogen zijn.

Bij het streven naar kostendekkendheid wordt opgemerkt dat het in sommige gevallen niet opportuun is om dekkende tarieven te rekenen uit oogpunt van maatschappelijke aanvaardbaarheid of vanwege doelstellingen die de gemeente met bepaalde vergunningen nastreeft. Voorbeelden zijn het verlenen van bepaalde vergunningen zoals voor het houden van een collecte waarvan de opbrengst bestemd is voor een ideëel doel, en het verlenen van een kapvergunning. In deze gevallen ligt voor de hand om tarieven beneden de kostprijs vast te stellen, dit ook ter beperking van het risico dat betreffende vergunningen niet meer worden aangevraagd.

Voor de tariefstelling van reisdocumenten en rijbewijzen wordt aangesloten bij de wettelijke voorschriften voor maximaal toegestane tarieven. Dit vormt eveneens een beperking om dekkende tarieven vast te stellen.

B. Paragraaf Weerstandvermogen en Risicobeheersing

Inleiding

Deze paragraaf heeft als doel:

- inzicht geven in het beleid van de gemeente Leusden met betrekking tot risico's,
- het totaal aan financiële risico's afzetten tegen de beschikbare middelen en
- inzicht in en beoordeling van de financiële positie geven aan de hand van kengetallen.

In lijn met de nieuwe Nota Risicomanagement en Weerstandvermogen 2024 is er een aantal wijzigingen doorgevoerd in deze paragraaf. Zo wordt er onderscheid gemaakt tussen incidentele en structurele risico's, en de daarvan afgeleide, benodigde weerstandscapaciteit. Er wordt geen onderscheid meer gemaakt in risico's van de algemene dienst en die van het grondbedrijf. Per domein wordt het risicobedrag weergegeven en per domein worden de grootste risico's beschreven.

Kaderstelling

- Het Besluit begroting en verantwoording (BBV), artikel 9 en 11
- Nota Risicomanagement en Weerstandvermogen 2024

Weerstandvermogen

Beschikbare weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen of mogelijkheden (buffers) waarover de gemeente beschikt om niet begrote kosten te dekken. Onderscheid wordt gemaakt in incidentele en structurele weerstandscapaciteit. De incidentele weerstandscapaciteit bestaat uit incidentele middelen, zoals reserves. De structurele weerstandscapaciteit bestaat uit structurele middelen, zoals een exploitatieoverschot/tekort, lokale belastingmogelijkheden. De beleidsvrije ruimte in de begroting is ook een vorm van structurele ruimte, echter is deze vooralsnog lastig financieel te kwantificeren. Daarom is dit laatste niet meegenomen in onderstaande tabel.

De verwachte beschikbare weerstandscapaciteit per 1 januari 2025 is als volgt:

Beschikbare weerstandscapaciteit	Incidenteel	Structureel	Totaal	Structureel		
	2025	2025	2025	2026	2027	2028
Algemene reserve per 1 januari	14.879		14.879			
Algemene reserve grondbedrijf per 1 januari	1.144		1.144			
Stelpost onvoorzien	64		64			
Saldo incidentele baten en lasten	-1.811		-1.811			
Totaal incidenteel	16.087					
Structureel begrotingssaldo		1.054	1.054	-2.152	-2.011	-1.662
Onbenutte belastingcapaciteit (t.o.v. landelijke gemiddelde)				1.161	1.161	1.161
Totaal structureel				-991	-850	-501
Totaal beschikbaar			15.330			

Bedragen x € 1.000

Benodigde weerstandscapaciteit

Om de benodigde weerstandscapaciteit te bepalen, is een inschatting gemaakt van de financiële risico's die de gemeente loopt. Per risico is geschat hoe groot de kans is dat het zich voor kan doen (kans) en welke financiële impact dit dan zou kunnen hebben. De uitkomst van de risico-inventarisatie per juni 2024 is samengevat in onderstaande tabel:

Benodigde weerstandscapaciteit	Restrisico	Risico profiel	Risico bedrag	Structureel risico bedrag		
	2025	2025*	2025	2026	2027	2028
Bestuur	12.595	15%	1.890	375	375	375
Leefomgeving	3.350	52%	1.738	200	200	200
Samenleving	5.272	43%	2.289	1.527	1.527	1.527
Ruimte	5.398	22%	1.161	-	-	-
Totaal	26.615	27%	7.077	2.102	2.102	2.102

Bedragen x € 1.000

* Dit percentage geeft het risicoprofiel aan van het domein. Dit wordt berekend door het risicobedrag te delen door het restrisico.

Toelichting risico's

Algemeen risicoprofiel

Het risicoprofiel wordt positief beïnvloed, doordat de voorjaarsnota van het Rijk naar verwachting positieve financiële ontwikkelingen laat zien voor de gemeenten. Zo neemt de algemene uitkering toe door het vervallen van het 2^e deel van de opschalingskorting, wordt de indexering van de algemene uitkering met terugwerkende kracht bijgesteld en vervalt de extra korting op de jeugdzorg. Hierdoor neemt het risicoprofiel in onze begroting af.

Anderzijds blijft nog een aantal grote risico's van kracht, zoals de herijking van het gemeentefonds en de tweede tranche van de hervormingsagenda van de jeugdzorg. Het Rijk heeft zelf nog steeds te maken met financiële tekorten, waardoor nieuwe kortingen kunnen ontstaan.

De komst van de nieuwe regering kan ook van grote invloed zijn voor de gemeenten. Bijvoorbeeld voor de omvang van het gemeentefonds, de woningbouwopgave en de Spreidingswet.

Domein bestuur

De risico's binnen het domein bestuur zijn vooral externe risico's die moeilijk te beheersen zijn. De daling van de algemene uitkering en de uitgezette leningen vormen in dit domein de grootste risico's qua financiële impact.

Domein Leefomgeving

De risico's binnen het domein leefomgeving betreffen vooral incidentele risico's binnen de vastgoedportefeuille. Met name onuitstelbaar groot onderhoud voor het zwembad en de Korf zijn de grootste risico's qua financiële impact. Een structureel risico betreft de inwerkingtreding van de Wet Kwaliteitsborging voor het Bouwen (WKB), waardoor bouwleges kunnen afnemen.

Domein Samenleving

Dit betreffen risico's binnen het sociaal domein. De grootste structurele risico's zijn de 2^e tranche kortingen voor de jeugdzorg n.a.v. de hervormingsagenda en de toename van kosten bij samenwerkingspartners door een hogere toestroom van cliënten en stijgende personeelskosten. Een groot incidenteel risico betreft de hoog specialistische zorg voor enkele jeugdigen. Er is ook een risico vervallen. Dit betreft het risico dat het Rijk zijn garantieafpraak niet nakomt over de extra korting op de jeugdzorg uit 2023. Het Rijk heeft deze korting teruggedraaid.

Domein Ruimte

Binnen het domein ruimte is het risico voor de huisvesting van de doelgroepen vanwege de spreidingswet de grootste. Hiervoor is echter geen bedrag opgenomen in het weerstandvermogen, omdat er een aparte bestemmingsreserve voor beschikbaar is. Daarnaast vormen de stijgende bouwprijzen en onzekere ontwikkelingen in het grondbedrijf de grootste risico's qua financiële impact.

Ratio weerstandsvermogen

De ratio wordt bepaald door de berekende beschikbare weerstandscapaciteit (hoeveel niet bestemde middelen zijn er beschikbaar) te delen door de berekende benodigde weerstandscapaciteit (financiële risico's). De ratio weerstandsvermogen laat de volgende ontwikkeling zien:

Ratio weerstandsvermogen	Incidenteel	Structureel	Totaal	Structureel		
	2025	2025	2025	2026	2027	2028
Beschikbare weerstandscapaciteit	15.330	-	15.330	-1.033	-798	-620
Benodigde weerstandscapaciteit	4.975	2.102	7.077	2.102	2.102	2.102
Ratio	3,1	-	2,2	-0,5	-0,4	-0,3

Bedragen x € 1.000

Conclusie weerstandsratio

De ratio van 2,2 valt boven de beoogde ondergrens van 1. Het weerstandsvermogen is toereikend in 2025. Door de begrotingstekorten vanaf 2026 is de beschikbare structurele weerstandcapaciteit niet voldoende vanaf 2026. Dit vraagt om aanvullende maatregelen in de exploitatielasten en/of baten.

Vrij beschikbaar vermogen

Het toekomstig vrij beschikbaar vermogen is belangrijk om inzicht te krijgen in de beschikbaarheid van het weerstandsvermogen over een aantal jaren. Het saldo is gebaseerd op de jaarrekening 2023 en de meerjarige begrotingspositie gepresenteerd in de voorjaarsnota 2024. Hierin zijn de laatste actuele ontwikkelingen verwerkt. Bij ongewijzigde omstandigheden neemt het vrij beschikbaar vermogen vooralsnog af vanaf 2026 vanwege de begrotingstekorten en de toekomstige claims om incidentele uitgaven te bekostigen. De toekomstige claims komen voort uit reeds genomen raadsbesluiten, zoals de tijdelijke activiteiten in het CUP en nieuw beleid kadernota 2024 en voor het algemeen beheer van het grondbedrijf. Anderzijds wordt het saldo in 2026 naar verwachting positief beïnvloed door een resultaatneming uit de grondexploitatie Mastenbroek II.

Vrij beschikbaar vermogen	2025	2026	2027	2028
Algemene reserve per 1 januari	14.879	13.704	10.697	8.686
Algemene reserve grondbedrijf per 1 januari	1.144	973	3.076	2.905
AF: Benodigde weerstandscapaciteit	-7.077	-7.077	-7.077	-7.077
Vrij beschikbaar vermogen 1 januari	8.946	7.599	6.695	4.513

Bij/af: begrotingsresultaat 2025-2028	-757	-2.691	-2.011	-1.662
Af: Toekomstige onttrekkingen algemene reserve	-419	-316		
Af: Toekomstige onttrekkingen reserve grondbedrijf	-171	-540	-171	-171
Bij: Toekomstige stortingen reserve grondbedrijf		2.643		
Vrij beschikbaar vermogen per 31 december	7.599	6.695	4.513	2.680

Bedragen x € 1.000

Kengetallen financiële positie

De kengetallen geven inzicht in de financiële weerbaar- en wendbaarheid en kunnen helpen bij de beoordeling van de (ontwikkeling van de) financiële positie. Zij leggen verbanden tussen een aantal aspecten die elk voor een verantwoord oordeel van de financiële positie relevant zijn. De financiële positie is altijd een momentopname waardoor een getal alleen niet zoveel zegt. Het gaat om de verbanden tussen de getallen en de ontwikkeling van getallen over een aantal jaren.

Methode beoordeling

Bij de beoordeling van de kengetallen maken we gebruik van zogeheten 'signaleringswaarden' die afkomstig zijn uit onder meer de stresstest voor 100.000+ gemeenten en het gemeenschappelijk (provinciaal) financieel toezichtskader 2020. In de tabel hieronder is te zien welke waarden bij welke categorie (A, B of C) horen. Wij zullen de kengetallen hieronder weergeven en indelen in onderstaande drie categorieën waarbij categorie A het minst risicovol is en categorie C het meest.

Signaalwaarden kengetallen	Categorie A	Categorie B	Categorie C
			
Netto schuldquote gecorrigeerd	< 90 %	90 -130 %	> 130 %
Solvabiliteitsratio	> 50 %	20 – 50 %	< 20%
Grondexploitatie	< 20%	20 – 35%	>35%
Structurele exploitatieruimte	> 1 %	0 - 1 %	< 0 %
Belastingcapaciteit	< 95%	95 – 105 %	> 105 %

In de hierna opgenomen tabel zijn de voorgeschreven kengetallen vermeld en zijn de berekende Leusdense waarden en het verloop van deze waarden ingevuld. Daarna volgt per kengetal een korte uitleg en wordt op de uitkomst en situatie voor Leusden ingegaan. Deze kengetallen zijn gebaseerd op de begroting 2024-2028. (niet op 2025-2028?)

Kengetallen:	Jaarrek	Jaarrek	Begroting	MJR	MRJ	MRJ	MRJ
	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Netto schuldquote	20% 	17% 	15% 	6% 	11% 	12% 	12%
Netto schuldquote gecorrigeerd	15% 	11% 	10% 	1% 	6% 	7% 	7%
Solvabiliteitsratio	53% 	57% 	59% 	56% 	57% 	56% 	56%
Grondexploitatie	4% 	6% 	-3% 	-5% 	0% 	0% 	0%
Structurele exploitatieruimte	1,3% 	3,0% 	1,5% 	1,1% 	-2,5% 	-2,3% 	-2,0%
Belastingcapaciteit	88% 	86% 	95% 	92% 	92% 	92% 	92%

Netto schuldquote (gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen)

De netto gecorrigeerde schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. Dit wordt gecorrigeerd voor leningen die wij doorlenen.

Dit geeft een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken en daarmee op de vrije ruimte in de exploitatiebegroting. Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote.

Solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Het geeft de verhouding tussen het eigen vermogen (het totaal van de algemene reserve en de bestemmingsreserves) en de totale balansomvang weer. Hoe hoger dit percentage, hoe gunstiger dit is voor de financiële weerbaarheid van de gemeente.

Grondexploitatie

Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten van de gemeente. In het algemeen geldt: hoe lager dit percentage hoe beter.

In 2024 en 2025 zien we een negatief percentage. Dit wordt veroorzaakt doordat de grondexploitatie Mastenbroek II in de eindfase zit en hierdoor de opbrengsten hoger zijn dan de kosten in deze jaren. Er zijn geen andere grondexploitaties onderhanden waarvoor kosten worden gemaakt.

Structurele exploitatieruimte

De structurele exploitatieruimte geeft aan hoe de jaarlijkse baten en lasten (gecorrigeerd voor incidentele baten, lasten en reservemutaties) zich verhouden en hoeveel ruimte nog in de exploitatie aanwezig is. Wanneer dit percentage negatief is, betekent het dat het structurele deel van de baten onvoldoende ruimte biedt om de structurele lasten te blijven dragen. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de financieringslasten) te dekken. Een cijfer van rond de nul betekent dat structurele baten en lasten min of meer in evenwicht zijn.

Belastingcapaciteit

Dit kengetal geeft inzicht in hoe de woonlasten voor een gezin bij een gemiddelde WOZ-waarde in de gemeente zich verhouden tot de landelijk gemiddelde woonlasten van een gezin.

Om te kunnen bepalen of de gemeente nog ruimte heeft om de belastingen te verhogen is het nodig om na te gaan in hoeverre de riool- en afvalstoffenheffing kostendekkend zijn en hoe het OZB-tarief van de gemeente zich verhoudt tot het landelijk gemiddelde.

Beoordeling van de onderlinge verhouding van de kengetallen

In de Nota Risicomanagement 2024 is aangegeven dat er een totaalcijfer wordt berekend over alle kengetallen om een oordeel te geven over de samenhang.

BDO Benchmark Nederlandse gemeenten

Om een gefundeerd oordeel te vormen over de samenhang van alle kengetallen heeft accountantskantoor BDO in 2018 een methodiek gepresenteerd. Zij borduren voort op de (risico)categorieën die de provincies hanteren.

In onderstaande tabel wordt de methode weergegeven. Door de punten per kengetal uit de bijbehorende categorie bij elkaar op te tellen ontstaat een totaalcijfer. Een gemeente behaalt 10 punten indien alle kengetallen van deze gemeente vallen binnen de categorie 'Minst risicovol'. Gemeenten die alle kengetallen scoren in de categorie 'Meest risicovol' krijgen de laagst mogelijke score van een 3,2.

Beoordeling kengetallen:	Jaarrek	Jaarrek	Begroting	MJR	MRJ	MRJ	MRJ
	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Netto schuldquote gecorrigeerd	3	3	3	3	3	3	3
Solvabiliteitsratio	4	4	4	4	4	4	4
Grondexploitatie	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5
Structurele exploitatieruimte	1	1	1	1	0,3	0,3	0,3
Belastingcapaciteit	0,5	0,5	0,3	0,5	0,5	0,5	0,5
Totaal	10	10	9,8	10	9,3	9,3	9,3

Conclusie kengetallen

Voor de kengetallen geldt categorie B (neutraal) als streefwaarde. Het totaalcijfer (afgerond op heel cijfer) van de kengetallen kent als streefwaarde een 7. Op basis van bovenstaande uitkomsten kunnen we stellen dat de financiële positie van de gemeente Leusden goed is.

C. Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen

Algemeen

Op het gebied van kapitaalgoederen worden twee fasen onderscheiden:

- het verkrijgen (aanschaf) of vervaardiging van kapitaalgoederen;
- het onderhoud van kapitaalgoederen.

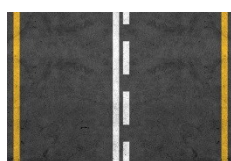
In deze paragraaf zijn de actuele ontwikkelingen en de benodigde middelen voor de instandhouding (onderhoud en vervanging) van de aanwezige kapitaalgoederen weergegeven. Het onderhoud van kapitaalgoederen bestaat uit twee soorten onderhoud: het dagelijks klein onderhoud, waarvan de kosten ten laste van de exploitatie komen en het groot onderhoud, waarvan de kosten ten laste worden gebracht van de gemeentelijke onderhoudsvoorzieningen.

Aan het einde van de paragraaf wordt kort ingegaan op de projecten met betrekking tot de kapitaalinvesteringen vanuit het GRP.

Beleidskader

Het beleidskader voor het beheer en onderhoud van de kapitaalgoederen is in het jaar 2012 voor het eerst vastgelegd in de IBOR rapportage (Integraal Beheer Openbare Ruimte). De meest recentelijke onderhoudsactualisatie 2021-2024 is door de raad in haar vergadering van december 2021 vastgesteld. Bij het uitvoeren van het groot onderhoud wordt de kwaliteitsambitie 'basis' (B) nagestreefd. De na te streven kwaliteitsmaatstaven per discipline zijn in de onderhoudsactualisatie beschreven. De beleidsvoornemens voor het vakgebied van de riolering zijn vastgelegd in het GRP 2019-2023.

Kapitaalgoederen in Leusden

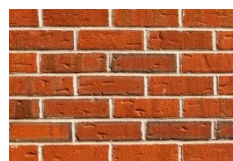
1.770.000 m² wegen

22 km watergangen

1.330.000 m² groen

27.000 m² gebouwen

260 km riolering

Ontwikkelingen

Actualisatie IBOR rapportage 2025-2028

Eind 2024 worden de onderhoudsperspectieven voor de jaren 2025-2028 opnieuw geactualiseerd en ter besluitvorming voorgelegd aan de raad. Daarbij wordt een doorkijk geboden tot en met 2036.

De periodieke actualisatie van de IBOR-rapportage zorgt voor inzicht in werkzaamheden en maatregelen ten behoeve van de instandhouding van de aanwezige kapitaalgoederen. In de actualisatie worden zowel onderhouds- als vervangingsinvesteringen inzichtelijk gemaakt. Daarmee voldoet de begroting van de gemeente aan de BBV vereiste dat investeringen met maatschappelijk nut worden geactiveerd en – evenals investeringen met economisch nut – afgeschreven worden overeenkomstig de verwachte levensduur.

Uit te voeren werkzaamheden in 2025

Wegen

Naast de reguliere onderhoudswerkzaamheden staan de volgende (integrale) projecten op stapel; het project Burgemeester de Beaufortweg start in Q1 2025 met een doorlooptijd van ongeveer 6 maanden. De werkzaamheden in Leusden zuid noord fase 3 zijn in Q4 2024 voltooid, Leusden zuid noord fase 4 start aansluitend en zal in Q2 2025 afgerond worden. Project Hamersveld-nieuw (bomenbuurt) zou in 2025 starten maar wordt zeer waarschijnlijk doorgeschoven naar 2026 i.v.m. werkzaamheden van de nuts-partijen. Kerkdijk fase 1 is gestart in Q4 2024 en eindigt in Q1 2025. Aansluitend zal fase 2 in uitvoering gaan, deze is in Q3 2024 in voorbereiding gegaan. Torenakkerweg zijn de voorbereidingen gestart voor rehabiliteren en naar verwachting start de uitvoering eind 2025.

Groen

In 2025 worden vanuit de groeninspectie weer diverse locaties door heel Leusden en Achterveld gerenoveerd. Hierbij wordt afstemming gezocht met andere vakdisciplines om zoveel mogelijk integraal te werk te gaan.

In 2024 is het eerste gedeelte van de bomenstructuur langs de Benedictijnenhove vervangen. In 2025 staat het tweede deel van de vervanging van deze bomenstructuur in de planning.

We gaan dan de resterende bomen langs de Benedictijnenhove en de bomen aan het begin van de Landjonker vervangen.

Civiele kunstwerken

Eind 2024/begin 2025 wordt de Lockhorsterbrug vervangen. De komende jaren wordt groot onderhoud uitgevoerd aan bruggen en overige objecten. Dit wordt gedaan aan de hand van de ontvangen inspectieresultaten met als doel de objecten langdurig in een goede staat en veilig te houden. Naast het reguliere onderhoud worden de komende vier jaren ook diverse houten bruggen vervangen.

Buitensportaccomodaties

Voor 2023 stond de topplaagvervanging van veld 2, 3 en 5 van hockeyvereniging MHCL in de planning. Na overleg in juli 2024 met MHCL is afgesproken veld 5 niet te vervangen omdat daar de komende 3 jaar nog een blaashal komt te staan. Voor de andere velden is in 2024 de voorbereiding gestart waarin wordt bekeken wat de beste en meest duurzame onder- en topplaag zijn. Gestreefd wordt alles binnen de begroting (MJOP) te realiseren in 2025.

groot onderhoud aan het natuurgrasvelden 5 en 8 bij Roda '46;

Het groot onderhoud van veld 5 en 8 bij Roda'46 is doorgeschoven naar 2027. Dit in verband met het plan om veld 5 in 2027 om te vormen naar een kunstgrasveld. Veld 8 verkeert nog in een goede conditie waarbij het ook nog mogelijk is dat dit veld een andere bestemming krijgt als het plan doorgaat om veld 5 van Roda in 2027 om te vormen naar een kunstgrasveld.

groot onderhoud aan handbalvelden.

In 2025 staat de vervanging van de bovenlaag van de handbalvelden in de planning. In samenspraak met LHV is besloten om één van de velden om te vormen naar een definitief beachveld. Hiervoor wordt het budget gebruikt dat begroot is voor het vervangen van de bovenlaag van het asfalt en het restant (circa € 7.000) mee te nemen bij de Voorjaarsnota 2025.

Verkeersregelininstallaties

In 2025 worden de verkeersregelininstallaties (VRI's) op vijf kruispunten vervangen. De VRI's sturen de verkeerslichten aan en worden regulier vervangen omdat ze aan het einde van hun levensduur zijn. Het gaat om drie kruispunten met verkeerslichten op de Randweg (aansluiting 7 van de A28 t/m het kruispunt Randweg – Groene Zoom), het kruispunt Groene Zoom – Larikslaan en de geregelde oversteekplaats Burg. Van der Postlaan - Cohensteeg. De verkeerslichten worden omgebouwd naar intelligente VRI's (iVRI's) en na de ombouw vanuit de cloud aangestuurd door de nieuwste intelligente software.

Actualiteit van de gemeentelijke beheerplannen

Voor de beheerplannen en de financiële doorrekening die hier op gebaseerd is, geldt dat alle beheerplannen in 2024 worden geactualiseerd. Tijdens het actualiseren van de beheerplannen is vastgesteld dat er géén sprake is van achterstallig onderhoud waarbij er sprake is van kapitaalvernietiging of onveilige situaties. Wel komt het incidenteel voor dat niet altijd op alle onderhoudsdisciplines het beoogde kwaliteitsniveau van instandhouding wordt gehaald. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door capaciteitsproblemen en de daaruit volgende prioritering in de werkzaamheden van gemeentelijke projectleiders en werkvoorbereiders. Van achterstallig onderhoud of kapitaalvernietiging is hierbij echter geen sprake. De lasten van groot onderhoud worden opgevangen middels de hiertoe ingestelde onderhoudsvoorzieningen. Hierbij worden de onderhoudsvoorzieningen op een dermate niveau gebracht dat het noodzakelijke geachte onderhoud voor een periode van 12 jaar (vanaf het jaar van actualisatie) plaats kan vinden.

Onderhoudsdiscipline	Beheerplan	Actualisatiejaar
- waterbeheer	Groot onderhoud '21-'24	2024
- wegenbeheer	Groot onderhoud '21-'24	2024
- verkeersregelinstallaties	Groot onderhoud '21-'24	2024
- civiele kunstwerken	Groot onderhoud '21-'24	2024
- gebouwenbeheer	Groot onderhoud '21-'24	2024
- groenonderhoud	Groot onderhoud '21-'24	2024
- speelvoorzieningen	Groot onderhoud '21-'24	2024
- buitensportaccommodaties	Groot onderhoud '21-'24	2024
- riolering	GRP 2019-2023	2025
- openbare verlichting	Beleidsplan OVL '15 –'24	2024
	Groot onderhoud '21-'24	
- ondergrondse afvalinzameling	Groot onderhoud '21-'24	2024

Uitvoering groot onderhoud

Onderstaande tabel geeft inzicht in de totale kosten voor het groot onderhoud van de kapitaalgoederen, zoals opgenomen in de diverse programma's van de begroting. De uitgaven zijn inclusief indirecte kosten en BTW, daar waar de BTW kostprijsverhogend doorwerkt in de budgetten. De onderstaande budgetten zijn gebaseerd op de groot onderhoudsactualisatie 2021-2024. In de onderhoudsactualisatie zijn de benodigde instandhoudingskosten tot en met het jaar 2032 in beeld gebracht. De uit de onderhoudsvoorzieningen bekostigde onderhoudsbudgetten zijn verder met 2% geïndexeerd ten opzichte van 2024 vanwege prijsstijgingen. Deze indexatie is in de onderstaande budgetten verwerkt.

bedragen x € 1.000

Uitgaven groot onderhoud (incl. VAT en indexatie)	2025	2026	2027	2028
- Wegen	327	1.551	1.753	1.180
- Civiele kunstwerken en parkeerdekken	243	375	155	155
- Verkeersregelinstallaties	14	14	14	14
- Waterbeheer	66	96	318	325
- Groenbeheer	29	36	76	29
- Speelvoorzieningen	27	27	27	27
- Buitensportaccommodaties	41	48	41	593
Gebouwenbeheer				
- verhuurde panden	149	10	16	71
- algemeen gebruik	82	103	93	95
- binnensportaccommodaties	334	117	202	443
- cultureel / sociaal	119	50	28	213
- zwembad Octopus	237	55	396	51
Totaal budgetten groot onderhoud	1.665	2.478	3.116	3.570

Hoogte van de onderhoudsegalisatievoorzieningen

Het groot onderhoud aan de kapitaalgoederen wordt gedekt uit diverse onderhoudsegalisatievoorzieningen. De voorziene stand van de onderhoudsegalisatievoorzieningen per 1-1-2025 is hieronder opgenomen. Ook de voorziene stand van de voorziening egalisatie rioolbeheer is in de tabel opgenomen.

bedragen x € 1.000

Voorzieningen	2025
wegbeheer deklagen: bestrating	2.386
wegbeheer elementen: civiele kunstwerken, VRI	636
waterbeheer	606
gebouwenbeheer	1.763
buitensportterreinen	748
groenbeheer (en speelvoorzieningen)	153
egalisatie rioolbeheer	1.401
Totaal voorzieningen per 1-1-2025	7.693

Toevoegingen aan de onderhoudsegalisatievoorzieningen

Via de exploitatie worden jaarlijks middelen toegevoegd aan de diverse onderhoudsvoorzieningen. De structurele toevoeging aan de onderhoudsvoorziening (exclusief riolering) loopt in de meerjarenbegroting op naar € 3,5 dotatie 721 tm 726 mln. in het jaar 2028. Vanuit deze jaarlijkse dotatie kunnen naar huidige inzichten de in de onderhoudsactualisatie opgenomen instandhoudingsuitgaven tot en met het jaar 2032 worden bekostigd.

Vervangingsinvesteringen openbare ruimte

De raad heeft in december 2021 ingestemd met de uitgaven voor groot onderhoud én de benodigde vervangingsinvesteringen voor de periode 2021-2032. De in deze rapportage voorziene onderhoudsuitgaven en vervangingskredieten zijn verwerkt in de gemeentelijke begroting. De vervangingsuitgaven worden, evenals de uitgaven voor groot onderhoud, geïndexeerd met 2% ten opzichte van het begrotingsjaar 2024. In de onderstaande tabel staan de beoogde vervangingsinvesteringen weergegeven.

bedragen x € 1.000

Uitgaven vervangingsinvesteringen	2025	2026	2027	2028
Bekostiging vanuit de reserve vervangingsinvesteringen:				
- vervangen wegen	68	293	293	293
- vervangen civiele kunstwerken	-	-	-	-
- vervangen verkeersregelinstallaties	-	97	724	53
- vervangen groenvoorzieningen	230	230	230	230
- vervangen speelvoorzieningen	95	95	95	95
- vervangen buitensportaccommodaties (totaalrenovaties)	-	52	-	-
Bekostiging via de exploitatie:				
- vervangen masten en armaturen openbare verlichting	955	-	-	-
- vervangen voorzieningen ondergrondse afvalinzameling	26			295
Totaal vervangingsinvesteringen	1.374	767	1.342	966

Bekostiging van de voorziene vervangingsinvesteringen

Voor het grootste deel van de in de openbare ruimte voorziene vervangingsinvesteringen worden vooraf in de begroting middelen gespaard (zie voorgaande tabel). Voor deze uitgaven wordt jaarlijks een bedrag van € 855.483 toegevoegd aan de reserve voor vervangingsinvesteringen in de openbare ruimte. Deze jaarlijkse toevoeging is bij de begrotingsopstelling 2025 met 2% verhoogd in verband met prijsindexatie. De reserve is naar huidige inzichten voldoende gevoed om de (afschrijvingslasten) van de voorziene vervangingsinvesteringen te kunnen dekken. Voor investeringen in de openbare verlichting en de ondergrondse afvalinzameling wordt niet vooraf in de begroting gespaard. Mutaties in de kapitaallasten van de openbare verlichting worden jaarlijks bij het opstellen van de begroting in de meerjarenbegroting verwerkt. De afschrijvingslasten van de investeringen in de ondergrondse afvalinzameling worden jaarlijks meegenomen bij het de berekening van de hoogte van de afvalstoffenheffing.

Jaarlijks onderhoudsbudget instandhouding kapitaalgoederen

In de gemeentelijke begroting zijn naast de budgetten voor het benodigd groot onderhoud en de vervanging van kapitaalgoederen ook budgetten opgenomen voor de uitvoering van regulier, jaarlijks terugkerend onderhoud. Onderstaande tabel geeft inzicht in deze onderhoudsbudgetten. Dit is exclusief de eigenaarslasten en exclusief overige exploitatielasten zoals bijvoorbeeld de kosten van het schoonhouden van gemeentelijke panden.

bedragen x € 1.000

Reguliere onderhoudsbudgetten	2025
- wegen, civiele kunstwerken	509
- verkeersregelininstallaties	177
- waterbeheer	89
- groenbeheer	1.753
- speelvoorzieningen	29
- buitensportaccommodaties	110
- gebouwenbeheer	
verhuurde panden	22
panden algemeen gebruik	140
binnensportaccommodaties	107
cultureel / sociaal	96
- openbare verlichting	153
- ondergrondse afvalinzameling	405
Totaal budgetten jaarlijks, regulier onderhoud	3.590

Uitgaven vanuit het Gemeentelijke rioleringsplan (GRP) staat D

Op basis van het door de raad in 2019 bekrachtigde GRP worden groot onderhoudsuitgaven en renovatie uitgaven in de gemeentelijke begroting gebracht. Beide typen uitgaven worden (binnen de kaders van het BBV) direct in mindering gebracht op de gespaarde bedragen binnen de voorziening egalisatie rioolbeheer.

In het lopende GRP staan voor het jaar 2025 werkzaamheden opgenomen. Voor deze renovatie- en vervangingswerkzaamheden is op basis van het vastgestelde GRP krediet in de begroting van 2025 opgenomen. Afwijkingen ten opzichte van dit kader worden aan de raad voorgelegd middels de voorjaarsnota dan wel de najaarsnota dan wel verantwoord in de gemeentelijke jaarrekening.

D. Paragraaf financiering

Treasury-functie

De gemeentelijke treasury-functie heeft als doel het financieren van het gemeentelijk beleid (zorgen voor tijdige beschikbaarheid van voldoende geldmiddelen) en het uitzetten van de overtollige geldmiddelen. De risico's en kosten worden daarbij geminimaliseerd en het renteresultaat geoptimaliseerd. De functie wordt uitgevoerd binnen de normen van de wet Financiering Decentrale Overheden (FIDO), de ministeriële Regeling Uitzettingen en Derivaten Decentrale Overheden (RUDDO) en de Treasury verordening 2016.

Bestuurlijke samenvatting

In 2025 verwachten we € 428.000 aan rentebaten te realiseren. Aan rentelasten over reeds aangetrokken leningen betalen we € 200.000. Op deze aangetrokken leningen lossen we ruim € 1.000.000 af.

Financieringsbeleid

De gemeente zet overtollige geldmiddelen uit bij de Nederlandse Staat (schatkistbankieren). Om het renteresultaat te optimaliseren wordt financiering met externe middelen beperkt door eerst eigen liquide financieringsmiddelen te gebruiken. Als deze ontoereikend zijn worden externe middelen in de vorm van projectfinanciering aangetrokken.

Financieringspositie

De financieringspositie geeft de financieringsbehoefte van de gemeente aan. Door de som van de boekwaarde van activa te verminderen met de aangewende financieringsmiddelen in het eigen vermogen (reserves) en vreemd vermogen (opgenomen leningen en voorzieningen) wordt deze financieringsbehoefte bepaald. In de primaire begroting van 2025 wordt uitgegaan van een financieringsoverschot van € 16 mln.

X € 1.000	2025	2026	2027	2028
Boekwaarde activa	72.334	75.093	73.017	69.667
Vermogen	88.402	87.115	84.309	81.208
Financieringssaldo (overschot)	16.068	12.022	11.292	11.541

Bovenstaande berekening is een momentopname. De feitelijke omvang van het financieringssaldo is onder andere afhankelijk van het daadwerkelijke verloop van de geplande investeringen en de dagelijkse ontvangsten en betalingen gedurende het jaar. In de loop van het begrotingsjaar zal blijken wat de werkelijke financieringsbehoefte is.

Indicatoren

Om vooral de financieringsrisico's (renterisico's) te beperken, staan in de Wet FIDO twee instrumenten: de renterisiconorm en de kasgeldlimiet. Daarnaast is met het schatkistbankieren een drempelbedrag bepaald. De provincie toetst of de gemeente aan deze normen voldoet.

Renterisiconorm

Het doel van de renterisiconorm is om tot een spreiding binnen de langlopende lening portefeuille te komen zodat het renterisico wordt beperkt. De jaarlijks verplichte aflossingen en renteherzieningen mogen niet meer bedragen dan 20% van het begrotingstotaal.

De jaarlijks verplichte aflossingen van de reeds aangetrokken leningen vallen ruim binnen de gestelde norm. De aangetrokken leningen hebben een vast afgesproken rentepercentage voor de gehele looptijd, renteherziening is hierop niet van toepassing.

Kasgeldlimiet

Het doel van de kasgeldlimiet is om de directe gevolgen van een snelle rentestijging te beperken. Gemeenten mogen hun financieringsbehoeften slechts voor een beperkt bedrag met kort geld (looptijd < 1 jaar) financieren. In de wet FIDO is bepaald dat de gemiddelde netto vlottende schuld (looptijd korter dan een jaar) per kwartaal de kasgeldlimiet niet mag overschrijden. De norm is vastgesteld op 8,5% van het begrotingstotaal.

De Gemeente Leusden heeft op dit moment geen schulden met een looptijd korter dan een jaar (kort geld).

Drempelbedrag schatkistbankieren

De lagere overheden zijn verplicht overtollige middelen aan te houden bij het Ministerie van Financiën (schatkist). Om het dagelijkse kasbeheer doelmatig uit te kunnen voeren is een drempelbedrag bepaald dat buiten de schatkist mag worden gehouden. Op dit moment is het drempelbedrag 2% van het begrotingstotaal met een ondergrens van € 1.000.000. Wij mogen in 2025 een positief rekening-courantsaldo bij de banken hebben van € 1.870.000.

x € 1.000	2025	2026	2027	2028
1. Begrotingstotaal (incl. grondbedrijf, excl reserves)	93.509	86.269	83.630	83.933
2. Renterisiconorm 20% (van 1)	18.702	17.254	16.726	16.787
3. Verplichte aflossing leningen	1.051	1.051	1.051	1.051
4. Kasgeldlimiet 8,5% (van 1)	7.948	7.333	7.109	7.134
5. Drempelbedrag schatkistbankieren 2,0% (van 1)	1.870	1.725	1.673	1.679

Rente

Rentebeleid

In lijn met de BBV-richtlijnen verantwoorden we in de begroting alleen de (verwachte) werkelijk te betalen en te ontvangen rente.

Op het taakveld Treasury wordt de te betalen rente over de investeringen meerjarig geraamd op basis van de aangetrokken leningen. Aan activa worden de werkelijke rentelasten van externe leningen toegerekend. In de Leusdense begroting is dit alleen het geval bij de rente van projectfinanciering (zie hierna bij 'Betaalde rente leningenportefeuille'). Voor de overige activa zijn geen leningen aangetrokken, waardoor er geen rentelasten maar alleen afschrijvingslasten worden toegerekend.

De te ontvangen rente wordt realistisch geraamd op basis van de werkelijk te ontvangen rente.

Betaalde rente leningenportefeuille

De actuele leningenportefeuille bestaat uit de volgende 5 leningen.

Aflossing leningen

x € 1.000	2025	2026	2027	2028
2015; BNG – MFC Atria 25-jarige lening € 6 mln.	240	240	240	240
2018; BNG – Hart van Leusden 25-jarige lening € 5,7 mln.	228	228	228	228
2019; BNG – IKC Berkelwijk 25-jarige lening € 4,3 mln.	173	173	173	173
2020; BNG – MFC Atria uitbr.+MKC 't Ronde 25-jr lening € 3,9 mln.	156	156	156	156
2021; NWB - IKC Groenhouten 25-jr lening € 6,35 mln.	254	254	254	254
Totaal aflossing	1.051	1.051	1.051	1.051

Rentelast leningen

x € 1.000	2025	2026	2027	2028
Rente BNG – MFC Atria lening € 6 mln. 1,705%	63	60	55	51
Rente BNG – Hart van Leusden lening € 5,7 mln. 1,455%	60	56	53	49
Rente BNG – IKC Berkelwijk lening € 4,3 mln. 1,278%	42	40	38	36
Rente BNG - MFC Atria+ MKC 't Ronde lening € 3,9 mln. 0,245%	8	8	7	7
Rente NWB - IKC Groenhouten lening € 6,35 mln. 0,489%	27	25	24	23
Totaal rente	200	189	177	166

Renteopbrengst

De renteopbrengsten worden realistisch geraamd op basis van de werkelijk te verwachten rente inkomsten. Sinds september 2022 wordt weer rente ontvangen op het tegoed bij de schatkist.

x € 1.000	2025	2026	2027	2028
1. Rente-inkomsten uitgezette leningen duurzaamheid	17	16	15	13
2. Rente-inkomsten overig	411	411	411	411
3. Totaal rente opbrengsten (totaal 1 + 2)	428	427	426	424

Renteschema

In onderstaand schema wordt uiteen gezet hoe de rentetoerekening in de begroting 2025 plaatsvindt:

a.	Externe rentelasten over korte en lange financiering		200.100
b.	Externe rentebaten		427.800
	Saldo rentelasten en rentebaten		€ 227.700
c1.	Rente die aan grondexploitatie wordt doorberekend	0	
c2.	Rente van projectfinanciering die aan betreffende Taakvelden moet worden doorberekend	191.800	
	Aan taakvelden toe te rekenen rente		191.800
d1	Rente over eigen vermogen		-
d2	Rente over voorzieningen		-
	Totaal geraamde aan taakvelden toe te rekenen rente		€ 419.500
e	Aan taakvelden toegerekende rente		-
	Positief renteresultaat op het taakveld treasury		€ 419.500

De externe rentelasten (a.) betreffen de rentelasten van de leningen die zijn aangetrokken voor de financiering van de projecten MFC Atria (incl. uitbreiding), Hart van Leusden, IKC Berkelwijk, MKC 't Ronde en IKC Groenhouten. Dit betreft rente van projectfinanciering die voor het grootste deel wordt toegerekend aan de betreffende taakvelden (c2).

Aangezien Leusden geen andere leningen heeft wordt er geen rente doorberekend aan de grondexploitaties (c1) en ook niet aan de overige taakvelden (e). Conform het vernieuwde rentebeleid wordt er geen rente meer berekend over reserves en voorzieningen.

E. Paragraaf Bedrijfsvoering

Doel en Inleiding

Om alle taken in deze begroting uit te voeren en onze plannen en ambities te realiseren is het van belang dat de organisatie goed is toegerust. Bedrijfsvoering is ondersteunend aan het primaire proces en moet dan ook op orde zijn. Na ver doorgevoerde bezuinigingen en spanningen op de arbeidsmarkt zijn wij weer hard op weg om een gezonde en sterke organisatie te worden.

In 2025 ligt de focus op organisatieontwikkeling. Grotere teams, minder leidinggevenden, procesmatig werken, een afgeslankte directie, een slagvaardiger MT en eenduidige werkwijzen bepalen het beeld. We versterken onze positie op de arbeidsmarkt, we updaten onze arbeidsvoorwaarden en we investeren in onze medewerkers.

Uitgangspunt voor intergemeentelijke samenwerking is dat de gemeente Leusden voorop staat en dat alleen taken die meetbaar toegevoegde waarde hebben (kwaliteit, kosten, kwetsbaarheid) in gezamenlijkheid worden opgepakt.

BLNP

Op 25 september heeft een vergadering plaatsgevonden van de Stuurgroep + over de toekomst van BLNP. In deze vergadering is het besluit genomen om de stoppen met de Regeling Zonder Meer (het construct onder de samenwerking). Een externe partij zal de ontmanteling begeleiden. Ten aanzien van de onderwerpen waarop succesvol wordt samengewerkt, zal een overweging plaatsvinden óf, en zo ja in welke vorm, de samenwerking wordt voortgezet. De stuurgroep verwacht de oplevering van het rapport uiterlijk 1 januari 2025.

Intergemeentelijke samenwerking bedrijfsvoering ICT

Medio 2024 heeft de BLNP-stuurgroep uitgesproken dat ICT wordt aangemerkt als een kansrijk onderwerp om in BLNP-verband nader uit te werken. De eerste fase is stroomlijning van hard- en software binnen de vier gemeenten. De volgende fase is de stroomlijning van informatiemanagement. Gelet op het besluit van de Stuurgroep van 25 september jl. (zie hierboven) is op dit moment niet duidelijk óf, en zo ja in welke vorm de samenwerking wordt voortgezet. Afhankelijk van het rapport worden de volgende onderwerpen in BLNP-verband of door Leusden zelf opgepakt.

In 2025 ligt de nadruk op de volgende thema's:

- De **I-visie**, met daarin opgenomen zeven strategische actielijnen zal worden uitgewerkt in concrete uitvoeringsplannen en een projectportfolio. Deze plannen zullen aansluiten op de organisatiedoelen. Rode draad in de I-visie is standaardiseren en harmoniseren en daarmee bijdragen aan een optimale, toekomstbestendige, dienstverlening en efficiënte bedrijfsvoering.
- We volgen actief de **ontwikkeling** van relevante **Europese en Nederlandse wetgeving** en vertalen deze naar impact en uitvoeringsprojecten. In het bijzonder volgen wij de ontwikkelingen rond de nieuwe cybersecurity wet.
- De toenemende afhankelijkheid van IV/IT systemen vraagt om een solide **bedrijfscontinuïteit**. Uitval van systemen ongeacht de oorzaak is ongewenst. Uitwijkvoorzieningen dienen aanwezig te zijn en jaarlijks getest. De toenemende **cybercriminaliteit** noopt ons zeer waakzaam te blijven op de digitale weerbaarheid van onze infrastructuur en informatievoorziening. Maar ook blijvende aandacht voor de bewustwording en kennis van alle medewerkers voor het aspect digitale veiligheid/digitale weerbaarheid.
- In 2025 zullen de lokale initiatieven gebundeld worden om het gebruik van **'data'** en de toepassing van **AI** verder vorm te geven. Ambitie is om een 'data'-organisatie vorm te geven en te komen met een BLNP 'AI act' die de kaders en uitgangspunten schetst voor het gebruik van en toepassing van AI functionaliteit. Belangrijke voorwaarde hierbij is het respecteren van de veiligheid van persoonsgegevens in het kader van de AVG en de bijkomende ethische aspecten.
- We streven naar een gestandaardiseerde, flexibele en veilige ICT werkplek die fungeert als toegangsportaal tot de gemeentelijke **kantoorautomatisering** voor alle medewerkers. Daar zijn al stappen in gemaakt. Het optimaal gebruik maken van deze middelen vraagt van iedere medewerker een hoge mate van **digitale bewustwording** en vaardigheden.

Financiën

In oktober 2024 is een adviseur Subsidies gestart. De bedoeling is dat in 2025 het effect van deze nieuwe functie zichtbaar wordt.

HRM

Het jaar 2025 staat voor HRM in het teken van het versterken en positioneren van de HR dienstverlening op strategisch, tactisch en operationeel niveau. De arbeidsmarkt is en blijft complex. Om medewerkers te behouden en nieuwe medewerkers aan te trekken, zullen we veel aandacht hebben voor de zgn. medewerkersreis (ook wel employee journey genoemd). De medewerkersreis is de tijd die een medewerker bij een organisatie doorbrengt en de ervaringen die hij/zij opdoet. Dat begint op het moment dat de medewerker solliciteert en eindigt op het moment dat de medewerker de organisatie verlaat. We doen dit door de arbeidsmarktcommunicatie verder te versterken en te zorgen voor een goede on- en offboarding. Ook thema's zoals leren & ontwikkelen, Arbo en vitaliteit krijgen extra aandacht. We gaan de geharmoniseerde arbeidsvoorwaarden implementeren en de overstap naar het HR21 functiewaarderingsysteem begeleiden. Verder zal er weer veel aandacht zijn voor het verbeteren van de HR processen, de doorontwikkeling van managementrapportages en het e-HRM systeem.

Informatieveiligheid

Informatieveiligheid is gericht op het waarborgen van de betrouwbaarheid van de informatie(voorziening). Dit betekent dat informatie beschikbaar, tijdig, juist en actueel is, en dat informatie niet beschikbaar is voor onbevoegden. Vooral dat laatste aspect blijft een punt van aandacht. Uitbreiding van wet- en regelgeving (Wet politiegegevens, AI enz.) heeft ook gevolgen voor informatieveiligheid. Wij monitoren het gebruik van data. Dit doen wij o.a. via de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (Bio). Dit is een set van richtlijnen die gemeenten helpt om hun informatiebeveiliging op een uniform en effectief niveau te brengen en te houden. De BIO is gebaseerd op de normen die gelden voor de Nederlandse Overheid. Hiernaast hanteren wij de Eenduidige Normatiek Single Information Audit (ENSIA) waarmee de verantwoording over informatieveiligheid aansluit op de planning en control-cyclus van de gemeente. Deze audit heeft tot doel de informatieveiligheid bij gemeenten verder te professionaliseren. ENSIA helpt om te zorgen voor transparantie en controle over de beveiligingsmaatregelen die zijn genomen. Met name de data waarvoor de gemeente Leusden verantwoordelijk is maar die niet door de gemeente Leusden worden verwerkt (zoals de data uitwisseling tussen Lariks en de gemeente Amersfoort) vragen veel aandacht

Fraude

De gemeente Leusden is zich bewust van het inherente risico van fraude dat zij, zowel intern als extern, loopt bij het uitvoeren van haar activiteiten. De gemeente heeft een actuele frauderisicoanalyse waarmee een goed beeld is verkregen van de risico's die wij op het gebied van fraude lopen. In de frauderisicoanalyse worden de onderwerpen genoemd, waarin het risico van fraude het grootst is. Voor de geïdentificeerde risico's hebben we beoordeeld in hoeverre er beheersmaatregelen bestaan binnen de organisatie die deze risico's verminderen en bepaald welke beheersmaatregelen nodig zijn om het frauderisico tot een minimaal niveau te beperken.

In 2025 monitoren we of we de beheersmaatregelen de frauderisico's daadwerkelijk beheersen en wordt er aanvullend op de frauderisicoanalyse een beleidsnotitie opgesteld voor een escalatieladder. Hierin wordt geregeld op welke wijze een vermoeden van fraude wordt behandeld.

Rechtmatigheid

Met ingang van het verslagjaar 2023 is de rechtmatigheidsverantwoording ingevoerd. In de rechtmatigheidsverantwoording legt het college van burgemeester en wethouders via de jaarrekening verantwoording af over de naleving van de regels, die relevant zijn voor het financiële reilen en zeilen van de gemeente. In 2022 heeft de gemeente op basis van het opgestelde beleidskader een pilot gedraaid met de 'nieuwe' rechtmatigheidsverantwoording. De resultaten uit deze pilot zijn in samenwerking met de accountant geëvalueerd en de inrichting van de interne controlefunctie is in 2023 aangepast in die zin dat het dagelijks bestuur van de gemeente nadrukkelijker bij de interne controlefunctie wordt betrokken.

In 2025 gaat de gemeente verder met het doorontwikkelen van een rechtmatige bedrijfsvoering. We kijken in samenwerking met de proceseigenaren naar de procesrisico's die de gemeente loopt. Daarbij baseren we onze controles op de juiste aanwezige beheersmaatregelen en of deze maatregelen ook daadwerkelijk functioneren.

We kunnen niet alle processen tegelijk doen, daarom gaat de aandacht in eerste instantie uit naar de meest risicovolle processen die het jaarrekeningresultaat en de vermogenspositie beïnvloeden.

F. Paragraaf Verbonden partijen

Het belang van samenwerken met andere partners

De gemeente wil beoogde doelen optimaal realiseren. Een optimale borging van het publieke belang is daarbij essentieel. Soms zoeken we samenwerking met derden of beleggen we de uitvoering extern via subsidiëring of inkoop. Een specifieke vorm van externe uitvoering is de verbonden partij. Soms volgt dit uit wetgeving, zoals bijvoorbeeld bij de Veiligheidsregio's en Regionale Uitvoeringsdiensten. Soms nopen de ontwikkelingen van schaalvergroting en nieuwe gemeentelijke taken tot regionale samenwerking voor de uitvoering van deze taken.

Kenmerken van Verbonden Partijen

Verbonden partijen zijn rechtspersonen waarin de gemeente een *bestuurlijk belang* en *financieel belang* heeft. Dit betreft enerzijds de publiekrechtelijke gemeenschappelijke regelingen en anderzijds privaatrechtelijke deelnemingen in vennootschappen, verenigingen en stichtingen.

Onder een *bestuurlijk belang* wordt verstaan: een zetel in het bestuur van de verbonden partij, of het hebben van stemrecht. Met een *financieel belang* wordt bedoeld dat de gemeente middelen ter beschikking heeft gesteld die ze kwijt is in geval van faillissement van de verbonden partij of wanneer de financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op de gemeente. Als de financiële relatie alleen bestaat uit gemeentelijke bijdragen in de vorm van inkomens- of vermogensoverdrachten zoals een subsidie, dan is er geen sprake van een financieel belang. Deze relaties zijn daarom niet in deze paragraaf opgenomen.

Verbonden partijen dienen een publiek belang. De raad heeft een kaderstellende en controlerende taak en ziet erop toe dat de verbonden partijen bijdragen aan de doelstellingen in de (beleids)programma's.

Lokale en regionale sturing op Verbonden Partijen

Het laten uitvoeren van gemeentelijke taken door Verbonden Partijen heeft het risico dat de democratische controle niet optimaal is. Bij de realisering van beoogde gemeentelijke doelen is een optimale borging van het publieke belang echter essentieel. Sinds 2015 is (op initiatief van de Leusdense raad) daarom een regionale werkwijze voor de sturing en controle op verbonden partijen van kracht. Deze werkwijze is ook beschreven in de Nota Verbonden Partijen en haakt in op de in 2022 aangescherpte Wet Gemeenschappelijke Regelingen (Wgr). Krachtens de Wgr dienen verbonden partijen jaarlijks vóór 30 april een kadernota met algemene financiële en beleidsmatige kaders voor het volgende begrotingsjaar aan de raad aan te bieden. Dit is vooral van groot belang bij voorgenomen inhoudelijke of financiële wijzigingen. In de regionale werkwijze worden de verbonden partijen verzocht hun kadernota uiterlijk op 31 januari in te dienen, zodat de raad nog een zienswijze op voorgestelde wijzigingen kan indienen vóórdat het AB van de verbonden partij de concept-begroting vaststelt. Zo wordt het zwaartepunt van sturing door de raad meer vooraan in de beleids- en begrotingscyclus geplaatst.

De raad heeft per verbonden partij twee rapporteurs benoemd. Zij volgen namens de hele raad de ontwikkelingen bij de verbonden partij nauwgezet en informeren de raadsfracties.

Gemeentelijk vindt geregeld overleg plaats tussen de accounthouders (beleidsadviseurs) en de financiële adviseurs. Zij toetsen het vastgestelde afsprakenkader rondom sturing en controle aan de praktijk en bespreken nieuwe ontwikkelingen op dit gebied.

Ontwikkelingen

De rekenkamer heeft onderzoek uitgevoerd naar de sturing, beheersing, controle en verantwoording van verbonden partijen in Leusden, en in het bijzonder de betekenis hiervan voor het gemeentebestuur. Een van de aanbevelingen heeft betrekking op het actualiseren van de Nota Verbonden Partijen. De rekenkamer adviseert daarin een integrale beschrijving op te nemen van de Leusdense werkwijze met ruimte voor maatwerk voor een diversiteit aan verbonden partijen. In 2025 zal de nota worden aangepast.

In het zogenoemde ravijnjaar 2026 krijgen gemeenten te maken met een sterke daling van inkomsten door de geplande korting van het gemeentefonds. Met het oog daarop is, samen met andere Utrechtse gemeenten, aan verbonden partijen de oproep gedaan om in de kadernota 2026 te komen met voorstellen om kosten te verlagen. Dat mogen ook voorstellen zijn om taken niet meer uit te voeren of anders uit te voeren.

Beheersingsmethodiek voor verbonden partijen

De gemeente monitort de verbonden partijen door het beoordelen van management- en bestuursrapportages, kaderbrieven, begrotingen en jaarrekeningen van de betreffende instellingen. Het college rapporteert de raad gedurende het jaar in raadsvoorstellen en P&C-documenten over relevante ontwikkelingen zoals het aangaan of

beëindigen van verbonden partijen, wijzigingen in de doelstellingen, nieuwe financiële risico's en beleidswijzigingen in de uitvoering van de taken. De Nota Verbonden Partijen vormt daarbij het kader.

Overzicht verbonden partijen en deelnemersbijdragen

Naam verbonden partij	Programma begroting	Juridische rechtsvorm	Bijdrage 2024 (begroting)	Bijdrage 2025 (begroting)
1. Veiligheidsregio Utrecht (VRU)	Bestuur	gemeensch. regeling	€ 1.937.000	€ 2.102.000
2. GGD regio Utrecht (GGDrU)	Bestuur en Samenleving	gemeensch. regeling	€ 1.391.000	€ 1.556.000
3. Afval Verwijdering Utrecht (AVU)	Leefomgeving	gemeensch. regeling	€ 913.700	€ 937.100
4. GBLT (belastingen)	Bestuur	gemeensch. regeling	€ 513.000	€ 510.000
5. Regionale uitvoeringsdienst (RUD)	Bestuur en Leefomgeving	gemeensch. regeling	€ 511.000	€ 502.000
6. Regionale Werkvoorziening Amersfoort (RWA) e.o.	Samenleving	gemeensch. regeling	€ 69.000	€ 69.000
7. Amfors Holding BV	Samenleving	vennootschap (BV)	€ 0	€ 0
8. Vitens	Bestuur	vennootschap (BV)	€ 0	€ 0
9. Centrumregeling afvalwaterketen en grondwater Vallei en Veluwe	Leefomgeving	centrumregeling	€ 9.662	€ 10.400
10. VvE Atlas	Leefomgeving	vereniging	€ 13.380	€ 13.200
11. VvE Antares	Leefomgeving	vereniging	€ 11.200	€ 11.200
12. VvE Huis van Leusden	Leefomgeving	vereniging	€ 14.500	€ 14.500
13. Inkoopbureau Midden Nederland	Bestuur	stichting	€ 87.700	14.5002.800 € 83.900
14. Samenwerking Bedrijfsvoering BLNP	Bestuur	regeling zonder meer	€ 0	€ 0
TOTAAL			€ 5.471.142	€ 5.809.300

Financieel belang

In totaal zal in 2025 door Leusden een deelnemersbijdrage aan verbonden partijen van € 5,8 miljoen worden betaald. Dit is circa 6,2% van de totale gemeentebegroting. Het grootste deel van deze bijdrage is gekoppeld aan afgenomen producten en diensten. Het resterende deel betreft een bijdrage naar rato van het aantal inwoners of woningen.

Het financiële belang van de gemeente Leusden in de verschillende Verbonden Partijen varieert van 0,5% tot 9%, afhankelijk van het aantal en de omvang van de andere deelnemers in een Verbonden Partij.

Gegevens en ontwikkelingen per verbonden partij

1. Veiligheidsregio Utrecht (VRU)

<i>Vestigingsplaats:</i>	Utrecht
<i>Juridische rechtsvorm:</i>	Gemeenschappelijke regeling
<i>Deelnemers:</i>	Alle gemeenten in de provincie Utrecht en de Meldkamer Ambulancezorg (MKA). De politie Eenheid Midden Nederland is aan de veiligheidsregio verbonden door een convenant.
<i>Bestuurlijk vertegenwoordiger:</i>	Burgemeester G.J. Bouwmeester

<i>Doel deelname:</i>	Uitvoering brandweezorg, organisatie van de rampenbestrijding en crisisbeheersing en geneeskundige hulpverlening bij rampen en noodhulpverlening in de regio Utrecht.
<i>Openbaar belang:</i>	Adequate brandweezorg, rampenbestrijding en crisisbeheersing.
<i>Bestuurlijk belang:</i>	Alle burgemeesters van de 26 Utrechtse gemeenten hebben zitting in het AB.

Bestuurlijke ontwikkelingen in de Verbonden Partij:

- Bevolkingszorg 3.0
- Huisvesting brandweer

<i>Programma in begroting:</i>	Domein Bestuur – programma Veiligheid
<i>Gemeentelijke bijdrage 2025:</i>	€ 2.102.000 voor het basistakenpakket
<i>Financieel belang:</i>	Jaarlijkse inwonerbijdrage op basis van verhoudingen van budgetten binnen het gemeentefonds, de zgn. “ijkpuntscores”.
<i>Financieel belang in % Leusden:</i>	2,00%
<i>Financieel resultaat VP begrotingsjaar:</i>	€ 0, i.c. sluitende begroting na bijdragen deelnemende gemeenten
<i>Eigen vermogen VP:</i>	€ 25.507.000 (prognose eind 2025)
<i>Vreemd Vermogen VP:</i>	€ 79.558.000 (prognose eind 2025)
<i>Risico's voor financiële positie gemeente:</i>	Brandweezorg Amersfoort Implementatie programma 'Toekomstbestendige Brandweer' Overige (onvoorziene) exploitatierisico's

2. GGD regio Utrecht (GGDrU)

<i>Vestigingsplaats:</i>	Zeist
<i>Juridische rechtsvorm:</i>	Gemeenschappelijke Regeling
<i>Deelnemers:</i>	Alle gemeenten in de provincie Utrecht
<i>Bestuurlijk vertegenwoordiger:</i>	Wethouder M.H. Treep
<i>Doel deelname:</i>	Het behartigen van de belangen van de deelnemende gemeenten op het gebied van openbare gezondheidszorg. De dienst voert wettelijke basistaken en op lokaal beleid gebaseerde maatwerktaken uit.
<i>Openbaar belang:</i>	Invulling geven aan de wettelijke rol bij crises en rampen. Bevorderen van een goede basisgezondheid en gelijke kansen op gezondheid voor de inwoners, onder meer door preventie.
<i>Bestuurlijk belang:</i>	Elke gemeente is met een lid vertegenwoordigd in het Algemeen Bestuur en (met uitzondering van gemeente Utrecht) ook in de bestuurscommissie. Het AB benoemt het DB.

Bestuurlijke ontwikkelingen in de Verbonden Partij:

GGDrU zet zich in voor een gezonde en veilige regio en sluit zich aan bij wat de 1,4 miljoen inwoners doen, willen en nodig hebben voor hun gezondheid. Door diverse ontwikkelingen, landelijk en regionaal, staat deze inzet onder druk. De GGDrU vraagt hiervoor extra middelen om de dienstverlening conform wet- en regelgeving op niveau te houden.

<i>Programma in begroting:</i>	Domein Bestuur – programma Veiligheid Domein Samenleving – programma Sociaal Domein
<i>Gemeentelijke bijdrage 2025:</i>	€ 1.556.000
<i>Financieel belang:</i>	De kosten van de wettelijke basistaken worden bij alle deelnemers in rekening gebracht; keuzetaken/maatwerk alleen bij de gemeenten waarvoor de taken zijn uitgevoerd. Een voordelig of nadelig saldo over het begrotingsjaar wordt over de deelnemende gemeenten omgeslagen op basis van het aantal inwoners per 1 januari van dat jaar.

<i>Financieel belang in % Leusden:</i>	2,8%
<i>Financieel resultaat VP:</i>	€ 60.000
<i>Eigen vermogen VP:</i>	€ 4.618.000
<i>Vreemd Vermogen VP:</i>	€ 32.286.000
<i>Risico's voor financiële positie gemeente:</i>	De verhouding tussen de vaste (inwoner)bijdrage en de maatwerk-opbrengsten moet zodanig zijn, dat de GGDrU in de financieringsstructuur een eventuele daling van maatwerkinkomsten zelf kan opvangen. Afwentelen overhead als gevolg van bezuinigingen op overige deelnemers.

3. Afvalverwijdering Utrecht (AVU)

<i>Vestigingsplaats:</i>	Soest
<i>Juridische rechtsvorm:</i>	Gemeenschappelijke regeling
<i>Deelnemers:</i>	Alle gemeenten in de provincie Utrecht
<i>Bestuurlijk vertegenwoordiger:</i>	Wethouder W.R. Vos
<i>Doel deelname:</i>	Zorgdragen voor een goede, reguliere en milieuverantwoorde verwijdering van door de Utrechtse gemeenten ingezamelde huishoudelijke afvalstoffen.
<i>Openbaar belang:</i>	Zorgen voor overslag, transport en hoogwaardige verwerking van huishoudelijk afval en grondstoffen; de contractvorming en het beheer hiertoe; monitoring van de samenstelling van het huishoudelijk restafval; advisering en communicatieve (campagnes) en beleidsmatige ondersteuning van de deelnemende gemeenten.
<i>Bestuurlijk belang:</i>	Het AB bestaat uit één lid uit elke gemeente.

Bestuurlijke ontwikkelingen in de Verbonden Partij:

AVU werkt samen met Circulus-Berkel en ROVA in "CirkelWaarde", een samenwerking waarmee de drie organisaties de circulaire economie - met name op het gebied van de circulaire verwerking van grondstoffen uit het afval - willen stimuleren.

<i>Programma in begroting:</i>	Domein Leefomgeving – programma Duurzaamheid
<i>Gemeentelijke bijdrage 2025:</i>	€ 937.100
<i>Financieel belang:</i>	Baten en lasten worden 100% aan de deelnemers doorberekend. Dat gebeurt pro rata op basis van de hoeveelheid ingezameld afval per gemeente. De GR heeft een beperkt aantal aandelen in de BV Afvaloverslag.
<i>Financieel belang in % Leusden:</i>	1,7%
<i>Financieel resultaat VP begrotingsjaar:</i>	€ 0
<i>Eigen vermogen VP:</i>	€ 100.000 (prognose eind 2025)
<i>Vreemd Vermogen VP:</i>	€ 14.000.000 (prognose eind 2025)
<i>Risico's voor financiële positie gemeente:</i>	Normale bedrijfsrisico's zoals rente-, krediet-, debiteuren- en investeringsrisico's

4. Gemeenschappelijk Belastingkantoor Lococensus-Tricijn (GBLT)

<i>Vestigingsplaats:</i>	Zwolle
<i>Juridische rechtsvorm:</i>	Gemeenschappelijke regeling
<i>Deelnemers:</i>	Vijf waterschappen en tien gemeenten, te weten Bunschoten, Dalfsen, Dronten, Nijkerk, Leusden, Ommen, Renswoude, Veenendaal, Woudenberg en Zwolle.
<i>Bestuurlijk vertegenwoordiger:</i>	Wethouder F.M. de Wit
<i>Doel deelname:</i>	Een efficiënte en effectieve heffing en invordering van gemeentelijke belastingen (en waterschapsbelastingen) en uitvoering van WOZ-taken op een hoog kwaliteitsniveau tegen zo laag mogelijke kosten.
<i>Openbaar belang:</i>	Juiste en klantgerichte uitvoering van gemeentelijke belastingverordening en kwijtscheldingsregels en waardering onroerende zaken.
<i>Bestuurlijk belang:</i>	Elke deelnemer heeft met één bestuurslid zitting in het AB.

Bestuurlijke ontwikkelingen in de Verbonden Partij:

De kwaliteit van de dienstverlening blijft centraal staan. De GR GBLT wordt aangepast in verband met de toetreding van gemeenten Renswoude, Veenendaal en Woudenberg per 1 januari 2025.

<i>Programma in begroting:</i>	Domein Bestuur – programma Samenwerking
<i>Gemeentelijke bijdrage 2025:</i>	€ 510.000
<i>Financieel belang:</i>	De grondslagen voor de gemeentelijke bijdrage zijn ontleend aan de Basisregistratie Personen en de WOZ-basisregistratie (aantallen inwoners en WOZ-objecten).
<i>Financieel belang in % Leusden:</i>	2,57%
<i>Financieel resultaat VP begrotingsjaar:</i>	€ 0 (sluitende begroting na bijdragen deelnemers)
<i>Eigen vermogen VP:</i>	€ 0 (prognose eind 2025)
<i>Vreemd Vermogen VP:</i>	€ 4.117.000 (prognose eind 2025)
<i>Risico's voor financiële positie gemeente:</i>	Geen bijzondere risico's. GBLT beschikt in principe niet over eigen (weerstands)vermogen. Financiële resultaten worden verrekend met de deelnemers van de gemeenschappelijke regeling.

5. Regionale uitvoeringsdienst (RUD)

<i>Vestigingsplaats:</i>	Utrecht
<i>Juridische rechtsvorm:</i>	Gemeenschappelijke regeling gevestigd te Utrecht
<i>Deelnemers:</i>	De gemeenten Amersfoort, Baarn, Bunschoten, Eemnes, Houten, Leusden, Lopik, Nieuwegein, Soest, Utrecht, Woudenberg, en de provincie Utrecht.
<i>Bestuurlijk vertegenwoordiger:</i>	Wethouder W.R. Vos
<i>Doel deelname:</i>	Uitvoeren van milieutaken op het gebied van vergunningverlening en toezicht en handhaving voor de deelnemende gemeenten.
<i>Openbaar belang:</i>	Het behartigen van de belangen van de deelnemers tezamen en van iedere deelnemer afzonderlijk op het gebied van de fysieke leefomgeving. Het zorgdragen van een goede, klantvriendelijke en efficiënte uitvoering van de opgedragen milieutaken.
<i>Bestuurlijk belang:</i>	Elke deelnemende gemeente heeft een zetel in het Algemeen Bestuur.

Bestuurlijke ontwikkelingen in de Verbonden Partij:

In de Programmabegroting 2025 van de RUD Utrecht is een raming opgenomen van de kosten van de taakuitvoering in 2025 (156581). Deze raming is gebaseerd op de Dienstverleningsovereenkomst 2024 – 2025.

De focus zal in 2025 liggen op een drietal onderwerpen. Het realiseren van één robuuste omgevingsdienst voor de hele regio Utrecht per 1/1/26. Het verder werken aan de implementatie van de Omgevingswet die op 1/1/24 in werking is getreden. En het omgaan met landelijke ontwikkelingen en de opvolging van het Interbestuurlijk Programma VTH.

<i>Programma in begroting:</i>	Domein Bestuur – programma Veiligheid Domein Leefomgeving – programma Duurzaamheid
<i>Gemeentelijke bijdrage 2025:</i>	€ 502.000 (exclusief de apparaatskosten bodemtaken ad € 32.000, bijdrage rechtstreeks naar omgevingsdienst en daarom afgetrokken van deelnemersbijdrage 2025).
<i>Financieel belang:</i>	De gemeentelijke bijdrage is opgebouwd uit een vaste bijdrage in de overhead (o.b.v. aandeel in de RUD) en variabele kosten op basis van de dienstverleningsovereenkomst.
<i>Financieel belang in % Leusden:</i>	2,6%
<i>Financieel resultaat VP begrotingsjaar:</i>	€ 2.000
<i>Eigen vermogen VP:</i>	€ 1.522.000
<i>Vreemd Vermogen VP:</i>	€ 6.504.000
<i>Risico's voor financiële positie gemeente:</i>	Vorming 1 omgevingsdienst, wijzigingen door OW, overdracht bodemtaken, landelijke ontwikkelingen, krappe arbeidsmarkt, loon- en prijsstijgingen.

6. Regionale werkvoorziening Amersfoort e.o. (RWA)

<i>Vestigingsplaats:</i>	Amersfoort
<i>Juridische rechtsvorm:</i>	Gemeenschappelijke regeling
<i>Deelnemers:</i>	De gemeenten Amersfoort, Baarn, Bunschoten, Leusden, Soest en Woudenberg.
<i>Bestuurlijk vertegenwoordiger:</i>	Wethouder M.H. Treep
<i>Doel deelname:</i>	Het uitvoeren van alle gemeentelijke taken die voortvloeien uit de Wet Sociale Werkvoorziening (WSW) en de daarmee verband houdende voorschriften en regelingen.
<i>Openbaar belang:</i>	Het realiseren van voldoende passend werk voor mensen met een WSW-indicatie.
<i>Bestuurlijk belang:</i>	Elke deelnemende gemeente is in het Algemeen Bestuur vertegenwoordigd door de portefeuillehouder Werk en inkomen.

Bestuurlijke ontwikkelingen in de Verbonden Partij:

Via drie centrale thema's: vitaliteit, innovatie en duurzaamheid begeleidt en ontwikkelt RWA/Amfors haar Sw-medewerkers de komende jaren naar de meest passende werkplek. Dit is in lijn met de al ingezette koers en de Toekomstvisie.

<i>Programma in begroting:</i>	Domein Samenleving – programma Sociaal Domein
<i>Gemeentelijke bijdrage 2025:</i>	€ 69.000
<i>Financieel belang:</i>	De gemeente stelt het deel van het Participatiebudget, dat kan worden toegerekend aan de WSW, volledig ter beschikking aan RWA. Daarnaast draagt elke gemeente naar rato bij in een eventueel negatief exploitatieresultaat.
<i>Financieel belang in % Leusden:</i>	6,16%
<i>Financieel resultaat VP begrotingsjaar:</i>	Begroot exploitatietekort € 1.991.000, gedekt door Amfors met € 985.000 en door gemeenten met € 1.006.000.
<i>Eigen vermogen VP:</i>	€ 1.040.000 (eind 2023)
<i>Vreemd Vermogen VP:</i>	€ 4.200.000 (eind 2023)
<i>Risico's voor financiële positie gemeente:</i>	Het negatieve subsidieresultaat moet worden opgevangen door het netto resultaat van Amfors. Dit Amfors-resultaat wordt negatief beïnvloed door een afnemende productiviteit van de SW-werknemers vanwege vergrijzing. Dit kan gevolgen hebben voor de gemeentelijke bijdrage.

7. Amfors Holding BV

<i>Vestigingsplaats:</i>	Amersfoort
<i>Juridische rechtsvorm:</i>	Besloten Vennootschap (met gemeentelijke deelneming)
<i>Deelnemers:</i>	De gemeenten Amersfoort, Baarn, Bunschoten, Leusden, Soest en Woudenberg.
<i>Bestuurlijk vertegenwoordiger:</i>	Wethouder M.H. Treep
<i>Doel deelname:</i>	Instandhouding van werkbedrijven waarheen werknemers van RWA gedetacheerd worden om te (leren) werken.
<i>Openbaar belang:</i>	Het realiseren van voldoende passend werk voor mensen met een WSW-indicatie.
<i>Bestuurlijk belang:</i>	De portefeuillehouders Financiën uit de deelnemende gemeenten zijn aandeelhouder van Amfors Holding. Zij controleren begroting, jaarrekening en beleidsplannen. Daarnaast is er een Raad van Commissarissen bestaande uit personen zonder bestuurlijke binding met de gemeenten.

Bestuurlijke ontwikkelingen in de Verbonden Partij:

Zie verbonden partij 'RWA' (nummer 6).

<i>Programma in begroting:</i>	Domein Samenleving – programma Sociaal Domein
<i>Gemeentelijke bijdrage 2025:</i>	€ 0
<i>Financieel belang:</i>	De gemeente Leusden bezit aandelen Amfors.
<i>Financieel belang in % Leusden:</i>	6,16%
<i>Financieel resultaat VP begrotingsjaar:</i>	Na aanzuivering tekort aan RWA met € 985.000 een financieel resultaat van € 0.
<i>Eigen vermogen VP:</i>	€ 2.500.000 (eind 2023)
<i>Vreemd Vermogen VP:</i>	€ 4.966.135 (eind 2023)
<i>Risico's voor financiële positie gemeente:</i>	De uitstroom van SW-medewerkers loopt niet synchroon met de afname van de rijksbijdrage. Hierdoor blijft een negatief subsidieresultaat, dat echter in de komende jaren minder negatief zal worden. Het negatieve subsidieresultaat moet worden opgevangen door een hoger netto resultaat van Amfors. Dit Amfors-resultaat wordt negatief beïnvloed door een afnemende productiviteit van de SW-werknemers vanwege vergrijzing. Dit kan gevolgen hebben voor de gemeentelijke bijdrage. Landelijke wijziging rondom het lage inkomensvoordeel en de CAO van SW-medewerkers maken hier onderdeel van uit. De gemeente is erg afhankelijk van het behalen van de operationele resultaten van Amfors, die ter aanvulling van het negatief subsidieresultaat RWA nodig is om zodoende de gemeente niet meer te laten bijdragen.

8. Vitens NV

<i>Vestigingsplaats:</i>	Zwolle
<i>Juridische rechtsvorm:</i>	Naamloze Vennootschap
<i>Deelnemers:</i>	Vitens heeft 97 aandeelhouders, die gezamenlijk voor € 5.777.247 aandelen bezitten.
<i>Bestuurlijk vertegenwoordiger:</i>	Wethouder J.D. Kramer
<i>Doel deelname:</i>	Zeggenschap op basis van het aantal aandelen in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders.
<i>Openbaar belang:</i>	Vitens is het grootste drinkwaterbedrijf in Nederland en verzorgt de levering van drinkwater aan haar 6 miljoen klanten waaronder de inwoners van gemeente Leusden. Vitens wil daarbij op duurzame basis een uitstekende kwaliteit drinkwater leveren met de daarbij behorende dienstverlening. drinkwaterbedrijven.
<i>Bestuurlijk belang en bestuurlijke vertegenwoordiger:</i>	De gemeente is aandeelhouder. De wethouder is aandeelhouder namens de gemeente Leusden.

Bestuurlijke ontwikkelingen in de Verbonden Partij:

Door veranderende externe omstandigheden neemt het risicoprofiel van Vitens de komende jaren toe (klimaatextremen, drukte in de ondergrond en fysieke- en cyberbeveiliging). De komende jaren worden, op basis van het Investeringsplan, hogere investeringen verwacht die noodzakelijk zijn om de effecten van klimaatverandering op te kunnen vangen en om aan de vraag te kunnen blijven voldoen. In totaal wordt in de planperiode 2021-2030 ruim 1,8 miljard geïnvesteerd door Vitens. Om dit te kunnen realiseren is het financieel beleid aangescherpt met als uitgangspunt het waarborgen van de continuïteit. Vanwege het hoge investeringsniveau en stijgende financieringsbehoefte in combinatie met (knellende) regulering vanuit de Rijksoverheid is het de komende jaren niet mogelijk om dividend uit te keren.

<i>Programma in begroting:</i>	Domein Bestuur – programma Samenwerken
<i>Gemeentelijke bijdrage 2025:</i>	€ 0
<i>Financieel belang:</i>	€ 25.902. Gemeente Leusden heeft sinds 2006 een aandelenportefeuille van 25.902 aandelen Vitens met een nominale waarde van € 1,00 per stuk.
<i>Financieel belang in % Leusden</i>	0,5%
<i>Financieel resultaat VP:</i>	€ 27.200.000 (rekening 2023) De verwachte solvabiliteit blijft naar verwachting beneden de 30%. Op basis van de in de AVA vastgestelde financiële beleidsregels van Vitens wordt in dat geval in beginsel geen dividend aan de aandeelhouders uitgekeerd.
<i>Eigen vermogen VP:</i>	€ 677.700.000 (rekening 2023)
<i>Vreemd Vermogen VP:</i>	€ 1.284.200.000 (rekening 2023)
<i>Risico's voor financiële positie gemeente:</i>	De financiële risico's zijn zeer beperkt. Er is geen verplichte afdekking van een eventueel tekort; aandeelhouders van een NV zijn niet aansprakelijk voor de schulden van een NV.

9. Centrumregeling meten en monitoren Afvalwaterketen en Grondwater Vallei en Veluwe

<i>Vestigingsplaats:</i>	Apeldoorn
<i>Juridische rechtsvorm:</i>	Centrumregeling
<i>Deelnemers:</i>	College van burgemeester en wethouders van de gemeente Amersfoort, Baarn, Barneveld, Brummen, Bunschoten, Ede, Epe, Ermelo, Leusden, Nijkerk, Putten, Renkum, Renswoude, Rhenen, Scherpenzeel, Soest, Veenendaal, Woudenberg. En College van dijkgraaf en heemraden van Waterschap Vallei en Veluwe.
<i>Bestuurlijk vertegenwoordiger:</i>	Wethouder J.D. Kramer
<i>Doel deelname:</i>	Meten en monitoren van het functioneren van gemeentelijk rioolstelsel, het stedelijk oppervlaktewatersysteem en grondwater is een relatief beperkte taak die specialistische kennis, vaardigheden en systemen vraagt. Deze zogenaamde 'snippertaak' hebben we in gezamenlijkheid met andere gemeenten en het waterschap belegd bij de centrumorganisatie. Deze centrumorganisatie heeft een Uitvoeringsteam (UVT) opgericht, die deze taken efficiënt uitvoert. De UVT helpt ons bij het op peil houden van onze kennis, het zicht houden op ons eigen stelsel met complexe technieken en analyses en houdt onze kosten en de belasting van onze organisatie laag.
<i>Algemeen belang:</i>	De gemeente is verplicht om het functioneren van ons rioolstelsel, oppervlaktewater en grondwater te monitoren. Inzicht in het systeem is ook belangrijk om onderbouwde keuzen te maken voor maatregelenpakketten/strategieën om de conditie van deze systemen op orde te houden, ook als de omstandigheden wijzigen (denk aan klimaatveranderingen).
<i>Bestuurlijk belang:</i>	De deelnemende gemeenten en het waterschap behouden hun eigen bestuurlijke structuur, bevoegdheden en verantwoordelijkheden (Art 2 lid 6 van de Centrumregeling).

Bestuurlijke ontwikkelingen in de Verbonden Partij:

De Centrumregeling blijkt voor andere gemeenten ook interessant. Vanwege de juridische opbouw van de Centrumregeling zal hiervoor een besluit gevraagd worden aan alle deelnemende partijen om deze gemeenten mee te laten profiteren in deze efficiënte gemeenschappelijke regeling. De gemeente Leusden besluit hierover in 2024 tegelijkertijd met de benodigde aanpassingen in het kader van de Wet gemeenschappelijke regelingen.

<i>Programma in begroting:</i>	Domein Leefomgeving – programma Water, riolering en klimaatadaptie
<i>Gemeentelijke bijdrage 2025:</i>	€ 10.400 (jaarverslag 2023)
<i>Financieel belang:</i>	Het Waterschap betaalt 1/3 deel en de deelnemende gemeenten betalen 2/3 deel, waarbij iedereen een vast basisbedrag betaalt van € 2.000 en de rest wordt verdeeld naar rato van inwoneraantallen.
<i>Financieel belang in % Leusden</i>	De bijdrage van Leusden aan de kosten van het basispakket bedraagt ca. 2,5%.
<i>Financieel resultaat VP:</i>	In 2023 is er in totaal € 456.461 (ex BTW) uitgegeven. Elk jaar maakt het UVT een begroting en een jaarverslag. Deze stukken worden door bestuurlijk overleg vastgesteld.
<i>Eigen vermogen VP:</i>	€ 0
<i>Vreemd Vermogen VP:</i>	€ 0
<i>Risico's voor financiële positie gemeente:</i>	De financiële gevolgen zijn beperkt. Het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) dekt de bijdrage aan deze centrumregeling.

10. VvE Atlas

<i>Programma in begroting:</i>	Domein Leefomgeving, accommodaties
<i>Doel:</i>	De gemeente Leusden is eigenaar van de scholen, de gymzaal en de BSO ruimte in MFC Atlas. De Vereniging van Eigenaren is opgericht voor het beheer en onderhoud van de gemeenschappelijke delen.
<i>Betrokkenen:</i>	Gemeente Leusden, stichting Omthuis en gebruikers waaronder Voila, Cordeo en Human Kind.
<i>Openbaar belang:</i>	Het beheren en exploiteren van de gemeenschappelijke delen van VvE Atlas.
<i>Bestuurlijk belang:</i>	Het behartigen van de belangen van de gemeente Leusden als gedeeltelijke eigenaar van het complex. De VvE wordt bestuurd door stichting Omthuis. De concerncontroller is door het college van B&W gemachtigd om namens de gemeente het stemrecht in de VvE uit te oefenen.
<i>Aandelen belang:</i>	In de splitsingsakte is vastgelegd dat de gemeente voor 52% eigenaar is (appartementenindex 1: onderwijs, gymzaal en BSO) en de stichting Omthuis 48% (appartementenindex 2: woningen).
<i>Financieel belang:</i>	De begroting van de VvE wordt jaarlijks vastgesteld door de Algemene Leden Vergadering. De geraamde bijdrage 2024 van de gemeente is € 13.200.
<i>Materiële risico's:</i>	Geen.
<i>Ontwikkelingen:</i>	Er zijn geen bijzondere ontwikkelingen.
<i>Ambtelijke benoemingen:</i>	De concerncontroller vertegenwoordigt de gemeente tijdens de ledenvergaderingen. Twee financieel adviseurs van de gemeente Leusden vormen de kascommissie van de VvE.

11. VvE MFC Antares

<i>Programma in begroting:</i>	Domein Leefomgeving, accommodaties
<i>Doel:</i>	De gemeente Leusden is eigenaar van de sportzaal in MFC Antares. De Vereniging van Eigenaren is opgericht voor het beheer en onderhoud van de gemeenschappelijke delen.
<i>Betrokkenen:</i>	Stichting Omthuis en Gemeente Leusden en gebruikers waaronder Voila, Realgym, Leusden ZET, De Maxima's (horeca exploitant)
<i>Openbaar belang:</i>	Het beheren en exploiteren van de gemeenschappelijke delen van VvE Antares.
<i>Bestuurlijk belang:</i>	Het behartigen van de belangen van de gemeente Leusden als gedeeltelijke eigenaar van het complex. De VvE wordt bestuurd door de stichting Omthuis. De beleidsadviseur vastgoed is door het college van B&W gemachtigd om namens de gemeente het stemrecht in de VvE uit te oefenen.
<i>Aandelen belang:</i>	In de splitsingsakte is vastgelegd dat de gemeente voor 12,5% eigenaar is (appartementenindex 5: sportzaal) en de stichting Omthuis voor 87,5% (Onderwijs, Horeca, kinderopvang, commercieel en woningen).
<i>Financieel belang:</i>	De begroting van de VvE wordt jaarlijks vastgesteld door de Algemene Leden Vergadering. De geraamde bijdrage 2024 van de gemeente is € 11.200.
<i>Materiële risico's:</i>	Geen
<i>Ontwikkelingen:</i>	Bezien wordt of het VvE beheer kan worden uitbesteed.
<i>Ambtelijke benoemingen:</i>	De beleidsadviseur vastgoed vertegenwoordigt de gemeente tijdens de ledenvergaderingen. Twee financiële adviseurs van de gemeente Leusden vormen de kascommissie van de VvE.

12. VvE Huis van Leusden

<i>Programma in begroting:</i>	Domein Leefomgeving, accommodaties
<i>Doel:</i>	De gemeente is eigenaar van kantoorruimte op de begane grond en de 1e en 2e verdieping van het Huis van Leusden. De Vereniging van Eigenaren is opgericht voor het beheer en onderhoud van de gemeenschappelijke delen.
<i>Betrokkenen:</i>	Gooi & Eemland VvE Beheer en Advies (bestuurder en beheerder), Gemeente Leusden (appartementenrecht 1: eigenaar van kantoorruimte op de begane grond, 1e en 2e verdieping. Stichting Omthuis: eigenaar van de stallingsruimten en bergingen in het souterrain van gebouw, (zorg)woonruimten op de 1e tot en met de 5e verdieping van het gebouw.
<i>Openbaar belang:</i>	Het beheren en exploiteren van de gemeenschappelijk delen van VvE Huis van Leusden.
<i>Bestuurlijk belang:</i>	Het behartigen van de belangen van de gemeente Leusden als gedeeltelijke eigenaar van het complex. De VvE wordt bestuurd door Gooi & Eemland VvE Beheer en Advies.
<i>Aandelen belang:</i>	In de splitsingsakte is vastgelegd dat de gemeente voor 27,7% eigenaar is.

<i>Financieel belang:</i>	Jaarlijks wordt de begroting van de VvE besproken en vastgesteld door de Algemene Leden Vergadering. De geraamde bijdrage 2024 van de gemeente is € 14.500.
<i>Materiële risico's:</i>	Geen
<i>Ontwikkelingen:</i>	Er zijn geen bijzondere ontwikkelingen.
<i>Ambtelijke benoemingen:</i>	De beleidsadviseur vastgoed vertegenwoordigt de gemeente tijdens de ledenvergaderingen.

13. Inkoop Bureau Midden Nederland (IBMN)

<i>Vestigingsplaats:</i>	Vianen
<i>Juridische rechtsvorm:</i>	Stichting
<i>Deelnemers:</i>	Acht gemeenten: De Bilt, IJsselstein, Leusden, Molenlanden, Montfoort, Scherpenzeel, Woudenberg en Vijfheerenlanden. En daarnaast drie gemeenschappelijke regelingen; Reinigingsbedrijf Midden Nederland, RSDKRH en Avres
<i>Doel deelname:</i>	Het behalen van financiële, kwalitatieve en procesmatige voordelen door de leden, door inkoop in te zetten als strategisch en tactisch instrument voor waarde creatie.
<i>Openbaar belang:</i>	Professionalisering inkoopproces voor deelnemende gemeenten.
<i>Bestuurlijk belang en bestuurlijke vertegenwoordiger:</i>	In het bestuur van de stichting wordt de gemeente vertegenwoordigd door de gemeentesecretaris. Voor Leusden neemt de directeur-secretaris deel aan het AB.

Bestuurlijke ontwikkelingen in de Verbonden Partij:

Geen actuele ontwikkelingen.

<i>Programma in begroting:</i>	Domein Bestuur – programma Samenwerking
<i>Gemeentelijke bijdrage:</i>	€ 83.900
<i>Financieel belang:</i>	Op basis van de afgesloten dienstverleningsovereenkomst wordt een vaste bijdrage en een garantieafname vergoed. Daarnaast worden de meeruren op basis van feitelijke afname vergoed aan het IBMN.
<i>Financieel belang in % Leusden:</i>	De gemeente Leusden draagt circa 9% bij in de totale begroting van het IBMN.
<i>Financieel resultaat VP begrotingsjaar:</i>	€ 13.000 (jaarrekening IBMN 2023)
<i>Eigen vermogen VP:</i>	€ 213.300 (jaarrekening IBMN 2023)
<i>Vreemd Vermogen VP:</i>	€ 118.700 (jaarrekening IBMN 2023)
<i>Risico's voor financiële positie gemeente:</i>	Niet realiseren van doelstelling van kostendekkendheid organisatie IBMN (regulier bedrijfsvoeringsrisico IBMN).

14. Samenwerking Bedrijfsvoering BLNP

<i>Vestigingsplaats:</i>	Bij gastgemeente (Bunschoten, Leusden, Nijkerk en Putten), dit is wisselend afhankelijk van het onderwerp.
<i>Juridische rechtsvorm:</i>	Regeling zonder meer
<i>Deelnemers:</i>	De gemeenten Bunschoten, Nijkerk, Leusden en Putten.
<i>Bestuurlijk vertegenwoordiger:</i>	Burgemeester G.J. Bouwmeester
<i>Doel deelname:</i>	Doel is om op een aantal bedrijfsvoeringsgebieden (Financiën, Juridische Zaken, HRM en ICT) structureel samen te werken.
<i>Algemeen belang:</i>	Ondersteuning van een passende dienstverlening voor de deelnemende gemeenten.
<i>Bestuurlijk belang:</i>	De Regeling zonder meer heeft geen eigen rechtspersoonlijkheid, bestuur en begroting. Wel kent de organisatie een stuurgroep waarin de burgemeesters zitting hebben en een regiegroep waarin de gemeentesecretarissen deelnemen.

Bestuurlijke ontwikkelingen in de Verbonden Partij:

Zie voor een uiteenzetting hiervan de paragraaf Bedrijfsvoering in deze begroting.

G. Paragraaf Grondbeleid

Belang en doelstelling paragraaf

De paragraaf grondbeleid heeft tot doel te informeren over het beleid rondom de ontwikkeling van grond binnen de gemeente. Met grondbeleid wordt bedoeld de beleidsafweging aangaande de grondproductie en de keuze in het daarbij wettelijke en gemeentelijke instrumentarium. Daarbij wil de gemeente transparant zijn over haar handelen en de juiste instrumenten bieden voor de realisatie van de ruimtelijke programma's die al zijn vastgesteld. Hoe de gemeente invulling geeft aan het grondbeleid is verder uitgewerkt in de Nota Grondbeleid 2020.

Bestuurlijke samenvatting

In 2025 zullen we de actualisatie van de grondexploitaties per 1 januari 2025 in mei /juni aanbieden aan de raad. We verwachten op de grondexploitaties tot en met 2026 nog ongeveer vier miljoen aan winst te kunnen nemen. Bij het herijken van de ramingen voor 2024 zijn de gewijzigde marktomstandigheden (inflatie) die in 2023 zowel aan de kosten als opbrengstenkant zijn ontstaan in de ramingen per 1 januari 2024 verwerkt. We verwachten geen verdere specifieke risico's ten opzichte van de risico's benoemd in de Actualisatie Grondexploitaties 2024.

Beleidskaders

De Nota Grondbeleid 2020 geeft kaders die moeten bijdragen aan een voldoende adequaat grondbeleid. Dit gelet op de ontwikkeling van Leusden en de rol en positionering van de gemeente Leusden in de samenleving, in het bijzonder het ruimtelijk domein. In de Nota financiële beleidskaders Grondbeleid 2020 zijn de kaders en spelregels die helpen om het grondbedrijf financieel te besturen vastgelegd. Hierdoor beschikken we voor zowel het beleid als de financiële sturing over actuele beleidskaders. In onderstaand model is aangegeven in welke nota's de kaders rondom het grondbeleid zijn vastgelegd en in welke documenten de wijze van uitvoering van het grondbeleid naar voren komt.

Sturing Grondbeleid		
Kaders	Nota grondbeleid 2020	Nota financiële beleidskaders Grondbeleid 2020
	Kaderbrief Grondprijsbeleid	Nota Risicomanagement en Weerstandsvermogen (2024)
	Nota Kostenverhaal 2019	
Uitvoering	Paragraaf Grondbeleid / Weerstandsvermogen	Begroting en jaarrekening
	Actualisatie grondexploitaties	Prijzenbrief Kostenverhaal 2024
	Notitie Grondbeleid in begroting en jaarstukken, Commissie BBV (Besluit Begroting en Verantwoording)	Grondprijzenbrief

Ontwikkelingen

Marktomstandigheden

Bij het herijken van de ramingen voor 2024 zijn de gewijzigde marktomstandigheden die voorzien worden in de nabije toekomst, zowel aan de kosten- als opbrengstenkant in de ramingen verwerkt.

Relatie met domeinen

Het grondbeleid van de gemeente Leusden houdt nauw verband met het Programma Ruimte in de begroting en jaarrekening van de gemeente Leusden.

Tabel – Relatie met grondbeleid	
Hoofdstuk	Relatie met grondbeleid
Programma Ruimte	Met grondopbrengsten kan infrastructuur worden aangelegd.
Programma Ruimte	Grondexploitatie genereert nieuw uit te geven bedrijfskavels, alsmede kavels voor detailhandel.
Programma Ruimte	De doelstellingen op het gebied van Ruimte en Wonen houden nauw verband met grondbeleid.

Begroting 2025 grondbedrijf

De begroting 2025 van het grondbedrijf bestaat uit:

De jaarschijven 2025 uit de grondexploitaties, zoals vastgesteld bij de Actualisatie Grondexploitaties 2024. De geraamde mutaties binnen de grondexploitaties hebben geen invloed op het begrotingsresultaat (budgettair neutraal) omdat de baten en lasten direct verrekend worden met de boekwaarde op de balans onder de post voorraden. Een raming van Algemeen beheer Grondbedrijf, bestaande uit interne doorbelaste uren van ambtelijk personeel en advieskosten derden. Deze mutaties worden verrekend met de Algemene Reserve Grondbedrijf.

De raming van de Vennootschapsbelasting is niet opgenomen in de exploitatiebegrotingen. Deze maakt onderdeel uit van de begroting van de Algemene Dienst en zal, voor wat betreft het aandeel van het Grondbedrijf, worden gedekt vanuit de Algemene Reserve Grondbedrijf.

Actuele prognose resultaat en winstneming

In deze paragraaf grondbeleid is de uitkomst van de projecten gebaseerd op de geactualiseerde grondexploitaties per 1 januari 2024. In onderstaande overzichten is de prognose weergegeven van de balansposten en de verwachte resultaten zoals deze voortkomen uit de Actualisatie Grondexploitaties 2024.

De voorzieningen voor de verliesgevende grondexploitaties zijn gewaardeerd tegen de netto contante waarde. Het effect ten opzichte van de waardering op nominale waarde op de te verwachten resultaten voor zowel de negatieve als positieve grondexploitaties is hieronder toegelicht. De hieronder genoemde nog te verwachten kosten en opbrengsten volgen uit de geactualiseerde grondexploitaties per 1 januari 2024.

Te verwachten resultaten actief grondbeleid

De gemeentelijke activiteiten inzake grondexploitatie zijn te onderscheiden in zogenoemd actief en faciliterend grondbeleid. Bij actief grondbeleid voert de gemeente zelf alle fasen van de grondexploitatie uit: van de aankoop van de gronden en eventuele opstallen, sloop, bouwrijp en woonrijp maken tot en met de uitgifte/verkoop van de bouwkaavel. De gemeente heeft de te ontwikkelen grond in eigen bezit.

Tabel - Verwachte resultaten actieve grondexploitaties (bouwgronden in exploitatie)						(bedrag x € 1.000)
Complex	Boekwaarde 31-12-2023	Geraamde nog te maken kosten	Geraamde nog te realiseren opbrengsten	Geraamd resultaat (eindwaarde)	Geraamd resultaat (netto contante waarde)	Afsluiting per
Buitenplaats	464	53	583	66	65	31-12-2024
Larikslaan	390	25	478	63	62	31-12-2024
Hamersveldseweg	952	12	1.113	149	145	31-12-2024
Mastenbroek II	3.297	4.403	10.348	2.648	2.484	31-12-2026
Totaal	5.103	4.493	12.522	2.926	2.756	

Boekwaarde 31-12-2023	5.103
Nog te verwachten opbrengsten actieve grondexploitaties	12.522
Nog te verwachten kosten actieve grondexploitaties	4.493
Te verwachten winstsaldo (nominale waarde 1-1-2024) (negatief = verlies)	2.926
Reeds verwerkte verliesvoorzieningen 31-12-2023	0
Te verwachten te nemen winst 2024 en verder	2.926

De huidige boekwaarde ad. € 5,1 miljoen zal in de toekomst terugverdiend moeten worden door het genereren van de hierboven genoemde opbrengsten.

De eindconclusie is dat de te verwachten te nemen winst in de komende jaren € 2,9 miljoen (eindwaarde) bedraagt voor de actieve grondexploitaties. Ten opzichte van de vorige actualisering (winstprognose 2,4 miljoen) is sprake van een lichte stijging van de verwachte winst met ongeveer € 0,5 miljoen. Dit wordt vooral veroorzaakt door een stijging van het geraamde resultaat van het project Mastenbroek II.

Te verwachten resultaten faciliterend grondbeleid

Bij faciliterend grondbeleid is de bouwkaal in het bezit van een private partij (ontwikkelaar, particulier, etc.) en wordt deze door die partij ontwikkeld. De gemeente treedt enkel c.q. vooral op als overheid, die de plannen van private partijen faciliteert als daarvoor een bestemmingswijziging noodzakelijk is.

Tabel - Verwachte resultaten passieve grondexploitaties (faciliterend)						(bedrag x € 1.000)
Complex	Boekwaarde 31-12-2023	Geraamde nog te maken kosten	Geraamde nog te realiseren opbrengsten	Geraamd resultaat (eindwaarde)	Geraamd resultaat (netto contante waarde)	Afsluiting per
Plantage	-590	121	208	677	652	31-12-2024
Groot Agteveld	-417	15	0	402	396	31-12-2024
Mastenbroek II	36	69	112	7	6	31-12-2026
	-971	205	320	1.086	1.054	

Boekwaarde 31-12-2023	-971
Nog te verwachten opbrengsten passieve grondexploitaties	320
Nog te verwachten kosten passieve grondexploitaties	205
Te verwachten winstsaldo (nominale waarde 1-1-2024) (negatief = verlies)	1.086
Reeds verwerkte verliesvoorzieningen 31-12-2023	0
Te verwachten te nemen winst 2024 en verder	1.086

De hierboven genoemde nog te verwachten kosten en opbrengsten volgen uit de geactualiseerde passieve grondexploitaties per 1 januari 2024. De eindconclusie is dat de te verwachten te nemen winst in de komende jaren € 1.086.000 (eindwaarde) bedraagt voor de faciliterende grondexploitaties.

De totale nog te nemen winst (eindwaarde) op alle grondexploitaties wordt geraamd op € 4.068.000 (€ 2.928.000 + € 1.086.000).

Risico's per complex

Voor een nadere beschrijving van de risico's per complex kan worden verwezen naar de Actualisatie Grondexploitaties 2024, welke in mei 2024 ter vaststelling aan de raad is aangeboden. Hierin zijn de risico's benoemd (en waar mogelijk gekwantificeerd) die de gemeente loopt met de uitvoering van alle grondexploitaties.

Vennootschapsbelasting

De te betalen vennootschapsbelasting (vpb) door de gemeente wordt bepaald op het totaal van activiteiten die vennootschapsbelastingplichtig zijn. Naar verwachting is de gemeente in 2025 en 2026 over haar grondbedrijfsactiviteiten vennootschapsbelasting verschuldigd. Deze lasten worden gedekt uit de algemene reserve grondbedrijf. Doordat de vennootschapslast gedekt wordt vanuit de Algemene Reserve Grondbedrijf heeft het een budgettair neutraal effect. Over 2027 en verder is de verwachting dat er geen vennootschapsbelasting is verschuldigd.

H. Paragraaf Wet Open Overheid

Kader

Dit is de openbaarheidsparagraaf van de gemeente Leusden in de begroting van 2025. De verplichting komt voort uit het besluit tot actieve openbaarmaking van informatie, de plannen ter verbetering van de informatiehuishouding bij overheden en artikel 3.5 van de Wet open overheid (Woo). Dit artikel bepaalt dat een bestuursorgaan in de jaarlijkse begroting en verantwoording aandacht besteedt aan de beleidsvoornemens en uitvoering van de Woo. In deze paragraaf worden de werkzaamheden die afgelopen jaar uitgevoerd zijn uiteengezet en worden de werkzaamheden van 2025 beschreven.

BLNP samenwerking

In 2024 is de samenwerking binnen het BLNP-verband voortgezet. Er zijn kartrekkers van elke gemeente benoemd, die regelmatig samenkomen om de voortgang van de implementatie te bespreken. Er zijn ook werkgroepen voor specifieke onderwerpen zoals het aanschaffen van een anonimiseringstool. Deze samenwerkingen worden in 2025 voortgezet.

Anonimiseringstool

De BLNP-gemeenten hebben in 2024 samen het traject gestart om een anonimiseringstool aan te schaffen voor de vier gemeenten. Er is gezamenlijk een plan van eisen opgesteld voor de aanbesteding van nieuwe software. Het aanbestedingstraject wordt nog in 2024 gestart, zodat het in 2025 geïmplementeerd kan worden in alle vier de gemeenten. Er zal een anonimiseringstool gekozen worden die integreert met ons huidige zaakstelsel.

Technische oplossing publicatie

Naast de anonimiseringstool zijn de BLNP-gemeenten ook bezig met een oplossing voor het actief openbaar maken van informatie. Hiervoor is nieuwe software nodig. In 2025 zullen de BLNP-gemeenten verder stappen zetten om gezamenlijk een software oplossing aan te schaffen en te implementeren. Hiervoor wordt een systeem aangeschaft dat wordt geïntegreerd in ons bestaande zaakstelsel.

Bewustwordingscampagne en informatie op orde

Een groot thema voor 2025 blijft de cultuurverandering en bewustwording rondom de Woo binnen gemeente Leusden. In 2025 wordt actief aandacht besteed aan de Woo binnen de organisatie om zo bewustwording te vergroten en medewerkers mee te nemen in de veranderingen en nieuwe werkwijzen. De bewustwordingscampagne zal nog doorlopen in 2026.

Actieve openbaarmaking

In 2025 zal gemeente Leusden stapsgewijs meer informatie actief openbaar blijven maken volgens de fasering die vanuit het Rijk wordt aangehouden. In 2024 wordt tranche 1 actief openbaar gemaakt en in 2025 zal in elk geval tranche 2 volgen en misschien ook tranche 3. Voor de actieve openbaarmaking van elke informatiecategorie wordt een werkproces opgesteld en worden de collega's die daar een rol in hebben opgeleid.

Woo-rollen

In 2024 zijn de rollen 'Woo-contactpersoon' en 'Woo-coördinator' ingevuld. Deze rollen zullen in elk geval in 2025, maar waarschijnlijk langer ingevuld blijven.

9. Financiële Begroting

Uiteenzetting financiële positie

Nieuw beleid

In onderstaande tabel geven wij inzicht in de uitgaven voor bestaand beleid en nieuw beleid in deze begroting. Per domein is bij 'Wat mag het kosten?' een overzicht gegeven van de budgetten voor CUP 2022-2026, Addendum CUP en nieuw beleid 2025.

Een toelichting op de budgetten nieuw beleid geven wij in Bijlage A.

bedragen x € 1.000

	2025	2026	2027	2028
Uitgaven bestaand beleid	90.558	88.805	85.143	84.884
Uitgaven nieuw beleid				
- Nieuw beleid 2025 incidenteel	436	195	55	0
- Nieuw beleid 2025 structureel	931	1.091	1.263	1.263
	1.367	1.286	1.318	1.263
Totaal uitgaven begroting excl grondexploitatie	91.925	90.091	86.461	86.147

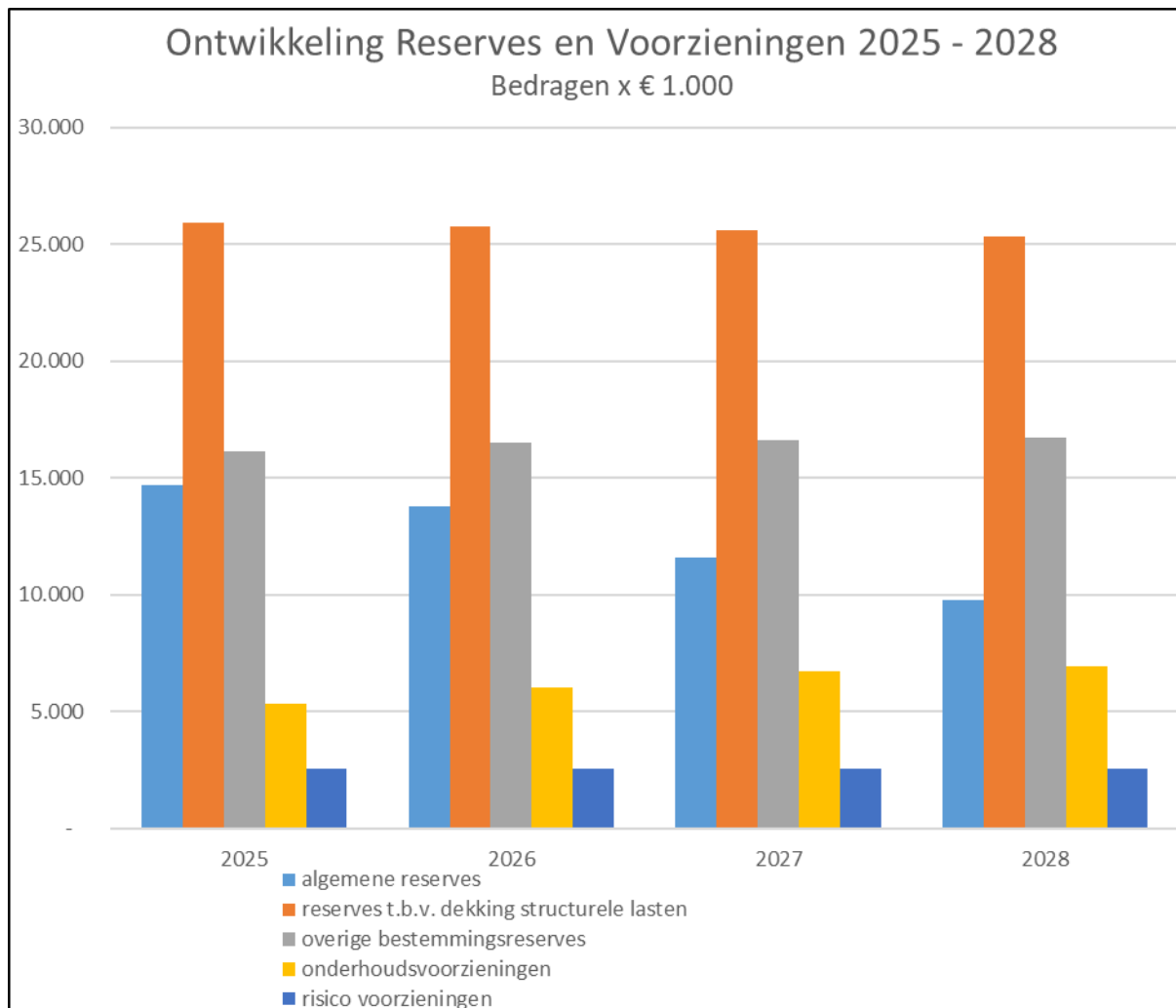
Reserves en voorzieningen

De reserves en voorzieningen zijn te beschouwen als het fundament voor de Leusdense financiële positie.

De stand van de reserves en voorzieningen per einde van het begrotingsjaar 2025 en de prognose in meerjarenperspectief is als volgt:

Bedragen x € 1.000

einde boekjaar	2025	2026	2027	2028
Algemene reserves				
Algemene reserve	13.704	10.697	8.686	7.024
Algemene reserve grondbedrijf	973	3.076	2.905	2.734
Bestemmingsreserves				
Reserve met aangewezen bestemmingen	2.293	2.198	2.245	2.292
Reserve bovenwijkse voorzieningen	624	993	993	993
Reserve vernieuwing en uitbreiding onderwijshuisvesting	6.488	6.574	6.642	6.703
Reserve opvang vluchtelingen Oekraïne	6.729	6.729	6.729	6.729
Reserve dekking kapitaallasten economisch nut	4.389	4.079	3.725	3.370
Reserve dekking kapitaallasten maatschappelijk nut	14.375	14.846	15.328	15.122
Reserve vervangingsinvesteringen openbare ruimte	1.408	1.109	820	1.103
Reserve toekomstbestendige openbare ruimte	5.730	5.730	5.730	5.730
Totaal reserves	56.713	56.031	53.802	51.800
Voorzieningen				
Voorzieningen onderhoud infrastructuur	3.994	4.885	5.252	5.276
Voorziening afgesloten complexen grondbedrijf	33	33	33	33
Voorziening egalisatie tarieven afvalst.h./ reinigingsrechten	7	7	7	7
Voorziening egalisatie rioolbeheer	1.347	1.136	1.481	1.649
Voorzieningen arbeidskosten gerelateerde verplichtingen	2.543	2.536	2.523	2.510
Totaal voorzieningen	7.924	8.596	9.296	9.475
Totaal reserves en voorzieningen	64.636	64.627	63.098	61.274

Algemene reserves

- Algemene reserve

De onttrekkingen aan de algemene reserve bestaan hoofdzakelijk uit het voorziene begrotingsresultaat 2025-2028. Daarnaast worden in de jaren 2025 en 2026 enkele incidentele uitgaven vanuit het CUP en enkele incidentele uitgaven vanuit de besluitvorming rond Nieuw beleid ten laste van de algemene reserve basisdeel gebracht.

- Algemene reserve Grondbedrijf

De voorziene stijging van de reserve ontstaat doordat in de komende jaren een aantal exploitaties wordt afgesloten, waarbij de resultaten vanuit grondexploitaties in de Algemene Reserve Grondbedrijf worden gestort. Bij de jaarlijkse herziening van de grondexploitaties wordt bepaald of deze reserve zo in stand blijft (dit hangt af van het benodigde weerstandsvermogen in het Grondbedrijf) of dat er geld kan worden afgestort naar de Algemene Reserve Basisdeel.

Bestemmingsreserves

- Algemene reserve, aangewezen bestemmingen

De middelen in deze bestemmingsreserve kennen een vooraf vastgestelde beleidsdoelstelling. Vanuit de reserve vinden onder andere incidentele onttrekkingen plaats t.b.v. de dekking 4e wethouder t/m 2026, incidentele kosten als gevolg van het beleidskader Sociaal Domein en de CUP opdrachten rond bouwen en wonen.

- Reserve bovenwijkse voorzieningen

De reserve wordt de komende jaren nog nader aangevuld met afdrachten vanuit grondexploitaties. De in de reserve resterende middelen worden tot op heden ingezet voor de (gedeeltelijke) bekostiging van majeure bovenwijkse infrastructurele projecten.

- Reserve vernieuwing en uitbreiding onderwijshuisvesting

De reserve is ingesteld om uitgaven voor vernieuwing en uitbreiding van schoolgebouwen te bekostigen. Dit op basis van de leerlingenprognoses en de in de verordening onderwijshuisvesting vastgestelde uitgangspunten en normbedragen. De reserve wordt gevoed vanuit het Rijk ontvangen middelen voor onderwijshuisvesting. Groot onderhoud valt buiten de reikwijdte van de reserve; scholen worden hiervoor rechtstreeks vanuit het Rijk gevoed.

- Reserve opvang vluchtelingen Oekraïne

Van het Rijk ontvangen- en nog niet bestede middelen voor Oekraïense ontheemden worden gestort in de Reserve opvang vluchtelingen Oekraïne. Dit om toekomstige risico's met betrekking tot de opvang van Oekraïense vluchtelingen te kunnen opvangen.

- Reserves kapitaallasten economisch- en maatschappelijk nut

Investerings met economisch nut als ook investeringen met maatschappelijk nut dienen cfm. het BBV te worden geactiveerd. Gedurende de toekomstige gebruiksduur worden de investeringen afgeschreven.

De dekking van de kapitaallasten vindt geheel of gedeeltelijk plaats door een onttrekking uit de reserve egalisatie kapitaallasten met economisch nut of de reserve egalisatie kapitaallasten met maatschappelijk nut.

- Reserve vervangingsinvesteringen openbare ruimte

Eind 2021 is het beheerplan 'ibor - uitgaven groot onderhoud en vervanging kapitaalgoederen openbare ruimte 2021-2032' vastgesteld. Vanuit dit beheerplan is een nieuwe bestemmingsreserve "vervangingsinvesteringen openbare ruimte" ingesteld. De reserve wordt gebruikt om voorziene vervangingsinvesteringen in de buitenruimte te bekostigen. Denk hierbij aan de voorziene vervanging (instandhouding) van wegen, civiele kunstwerken, groenvoorzieningen of buitensportaccommodaties.

- Reserve toekomstbestendige openbare ruimte

Eind 2021 is het beheerplan 'ibor - uitgaven groot onderhoud en vervanging kapitaalgoederen openbare ruimte 2021-2032' door de raad vastgesteld. Als onderdeel van dit raadsbesluit is de bestemmingsreserve "toekomstbestendige openbare ruimte" ingesteld voor het doorvoeren van vernieuwingswensen of kwaliteitsverbeteringen in de openbare ruimte.

Voorzieningen

- Voorzieningen onderhoud infrastructuur

Eind 2021 is het beheerplan 'ibor - uitgaven groot onderhoud en vervanging kapitaalgoederen openbare ruimte 2021-2032' vastgesteld, waarin de voeding van de egalisatievoorziening groot onderhoud in overeenstemming is gebracht met het geactualiseerde beheerplan groot onderhoud 2021 – 2032. De groot onderhoudsuitgaven ten behoeve van de instandhouding van de kapitaalgoederen in de buitenruimte worden ten laste gebracht van de onderhoudsequalisatievoorzieningen.

- Voorziening afgesloten complexen grondbedrijf

Deze voorziening is gevormd ter dekking van de kosten van nagekomen werkzaamheden voor de exploitatie van gronden van complexen die reeds zijn afgesloten.

- Voorziening egalisatie tarieven reinigingsrechten /afvalstoffenheffing

De voorziening is ingesteld om onvoorziene mutaties binnen de afvalbegroting te kunnen egaliseren. Overschotten en tekorten die jaarlijks bij de jaarrekening ontstaan worden verrekend met de egalisatievoorziening.

- Voorziening egalisatie rioolbeheer

De kostendekkendheid van de riool- en waterzorgtaken wordt periodiek bepaald en cijfermatig onderbouwd in het gemeentelijk rioleringsplan (GRP). Het saldo van de ontvangen rioolheffing en de uitgaven op het taakveld riolering worden jaarlijks toegevoegd- dan wel onttrokken aan de voorziening egalisatie rioolbeheer.

- Voorzieningen arbeidskosten gerelateerde verplichtingen

Voor de voorziene uitgaven aan voormalig personeel, verlofsparen en wethouderpensioenen zijn voorzieningen gevormd.

Meerjarig Investeringsplan (MIP)

Alle vervangingsinvesteringen worden bijeengebracht op het Meerjarig Investeringsplan (MIP). In bijlage C is een overzicht opgenomen van het complete MIP, waarbij de investeringen per programma zijn weergegeven. In de tabel hierna geven wij u een samenvatting van de geplande investeringen.

bedragen x € 1.000

	2025	2026	2027	2028	2025	2026	2027	2028
	Investeringslasten				Structurele lasten			
A1. Vervangingsinvesteringen ict, tractie, inventaris	431	694	387	953	0	57	196	243
A2. Vervangingsinvesteringen openbare verlichting	955	0	0	0	0	19	19	19
A3. Vervangingsinvesteringen ondergrondse afvalinzameling	26	0	0	0	0	3	3	3
B1. Investeringsverkeer en vervoer	931	1.356	0	0	0	23	57	57
B2. Onderwijshuisvesting	0	0	0	0	0	0	0	0
B3. Vervangingsinvesteringen buitenruimte	393	767	1.342	671	0	15	24	65
C1. Groot onderhoud buitenruimte	1.625	2.431	3.076	2.977	0	0	0	0
C2. Groot onderhoud sportterreinen	40	47	40	593	0	0	0	0
C3. Investerings GRP	433	587	80	258	0	0	0	0
Totaal	4.834	5.881	4.925	5.452	0	117	298	387

De onderdelen van het MIP lichten wij nader toe:

A. Investerings die door middel van activering en afschrijving t.l.v. de exploitatie worden gebracht	A1.	Vervangingsinvesteringen, dit betreft geplande investeringen op basis van de diverse vervangingsplannen.
	A2.	Investerings Openbare Verlichting, geplande investeringen conform het beleidsplan openbare verlichting
	A3.	Vervangingsinvesteringen ondergrondse afvalinzameling, dekking vanuit de afvalstoffenheffing.
B. Investerings die t.l.v. reserves worden gebracht	B1.	Investerings uitvoeringsplan verkeer en vervoer (maatschappelijk nut), dekking uit reserve infrastructuur/ bovenwijkse voorzieningen, de genoemde bedragen zijn gebaseerd op door de raad vastgestelde uitgavenprioritering binnen de reserve bovenwijkse voorzieningen.
	B2.	Onderwijshuisvesting, investering wordt hoofdzakelijk vanuit reserve onderwijshuisvesting bekostigd.
	B3.	Vervangingsinvesteringen buitenruimte op basis van door de raad vastgestelde onderhoudsactualisatie december 2021.
C. Investerings die t.l.v. voorzieningen worden gebracht (karakter: groot onderhoud en vervanging zonder levensduurverlenging)	C1.	Uitgaven IBOR, gebaseerd op meerjarige onderhoudsplannen voor wegen, water, groen en gebouwen dekking uit voorzieningen onderhoud infrastructuur op basis van inspecties worden de definitieve onderhoudsmaatregelen in jaarplannen verwerkt. Dekking uit de diverse onderhoudsvoorzieningen.
	C2.	Investerings onderhoudsplan sportterreinen, dekking uit voorziening onderhoud sportterreinen.
	C3.	Investerings Gemeentelijk Rioleringsplan, dekking uit egalisatievoorziening rioolbeheer.

Budgetautorisatie

Ter vereenvoudiging van de besluitvorming zijn de vervangingsinvesteringen van rubriek A voor de jaarschijf 2025 functioneel in de primitieve begroting geraamd. Ditzelfde geldt voor de investeringen uit rubriek C. Hierbij wordt aangetekend dat het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) eens in de vijf jaar aan de raad ter vaststelling wordt voorgelegd. In het raadsvoorstel wordt inzicht gegeven in de ophanden zijnde investeringen in de komende planperiode. Voor investeringen uit de categorie B1 en B2 worden u afzonderlijke besluiten ter vaststelling voorgelegd. Een specificatie van de voor 2025 geraamde investeringen is opgenomen in bijlage C.

Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen

Op grond van het BBV is de gemeente verplicht om in de begroting afzonderlijk in te gaan op de zogenoemde 'jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume'. Bij deze verplichtingen is het doorslaggevend of het verloop van de uitgaven gedurende een aantal begrotingsjaren - in de regel betreft dit de begrotingsperiode van vier jaar - gelijkmatig dan wel ongelijkmatig is. Bij een gelijkmatig verloop zoals bijvoorbeeld lonen, premies en vakantiegeld moeten de uitgaven in de begroting worden geraamd. Is er sprake van een sterke omvangswisseling in het uitgavenpatroon dan moeten de uitgaven ten laste van een voorziening worden gebracht. De kosten voor voormalig personeel, verlofsparen en wethouderspensionen worden gedekt uit voorzieningen omdat hier sprake is van een ongelijk volume. De hoogte van de voorzieningen (per 1 januari 2025 € 2.537.602) dient te zijn afgestemd op de achterliggende verplichtingen.

Jaarlijks vindt er daarom een doorrekening plaats. Deze heeft laatstelijk plaatsgevonden bij het opstellen van de jaarrekening 2023.

Meerjarenbalans 2023 – 2028

Het BBV schrijft voor dat in de begroting een geprognosticeerde balans moet worden opgenomen. Met deze meerjarenbalans krijgt de raad meer inzicht in de ontwikkeling van onder meer de investeringen, reserves en voorzieningen en de financieringsbehoefte. Hieronder is de meerjarenbalans 2023-2028 opgenomen. We benadrukken dat het voor de aangegeven begrotingsjaren een prognose is. In de balans zijn de belangrijkste ontwikkelingen verwerkt zoals we die op dit moment kennen. Door toekomstige besluitvorming en (financiële) dynamiek die er nu eenmaal altijd is bij gemeenten zullen de hieronder vermelde cijfers in werkelijkheid gaan afwijken. Dit maakt dat de meerjarenbalans een behoorlijke mate van onzekerheid in zich heeft.

<i>bedragen x € 1.000</i>		Werkelijk			Begroot		
	einde boekjaar	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Activa							
Immateriële vaste activa		494	796	793	791	788	786
Materiële vaste activa		67.125	75.321	73.571	71.331	69.258	65.911
Financiële vaste activa		2.971	2.971	2.971	2.971	2.971	2.971
Voorraden		5.102	-2.912	-5.001	0	0	0
Uitzettingen (m.n. liquide middelen schatkist)		28.972	20.865	27.154	21.281	20.550	20.800
Liquide middelen		77	77	77	77	77	77
Overlopende activa		1.951	1.951	1.951	1.951	1.951	1.951
		106.692	99.069	101.516	98.402	95.596	92.495
Passiva							
Reserves (eigen vermogen)		60.633	58.486	56.713	56.031	53.802	51.800
Voorzieningen		9.024	6.426	7.924	8.596	9.295	9.475
Langlopende schulden		20.267	19.216	23.765	22.488	21.211	19.934
Netto vlottende schulden		4.486	4.486	4.486	4.486	4.486	4.486
Overlopende passiva		12.282	10.455	8.628	6.801	6.801	6.801
		106.692	99.069	101.516	98.402	95.596	92.495

EMU-saldo

Het BBV schrijft voor dat gemeenten in de begroting een meerjarige berekening van het EMU-saldo opnemen. Het EMU-saldo geldt binnen de Europese Unie als een indicator om de gezondheid van de overheidsfinanciën te bepalen. De overheden mogen een begrotingstekort (EMU-saldo) hebben van maximaal 3% van het bruto binnenlands product (BBP). In dit tekort van 3% hebben, naast de rijksoverheid, ook de decentrale overheden een aandeel. Het EMU-saldo gaat niet uit van baten en lasten, maar van ontvangsten en uitgaven op basis van transacties binnen een begrotingsjaar. Het ene jaar kan het EMU-saldo van de gemeente daardoor een tekort vertonen en het andere jaar een overschot. Dit komt door schommelingen in de hoogte van de investeringen en het aan- en verkopen van bouwgronden.

bedragen afgerond op € 1.000

	2024	2025	2026	2027	2028
1. (+) Exploitatiesaldo voor toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-644	-757	-2.691	-2.011	-1.662
2. (-) Mutatie (im)materiële vaste activa	8.498	-1.753	-2.242	-2.076	-3.350
3. (+) Mutatie voorzieningen	-2.598	1.499	672	699	179
4. (-) Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	-8.014	-2.089	5.001	0	0
5. (-) Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en verwachte boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa	0	0	0	0	0
Berekend EMU-saldo	-3.726	4.584	-4.778	764	1.867

Overzicht baten en lasten

Bedragen x € 1.000

Exploitatie	Werkelijk 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	MJR 2026	MJR 2027	MJR 2028
Domein Bestuur						
Lasten	-6.866	-7.260	-7.196	-7.262	-7.330	-7.248
Baten	596	609	624	761	838	838
Saldo Domein Bestuur	-6.270	-6.651	-6.572	-6.501	-6.492	-6.411
Domein Leefomgeving						
Lasten	-20.118	-22.132	-22.842	-22.990	-22.640	-22.754
Baten	10.222	10.639	10.767	10.616	10.391	10.391
Saldo Domein Leefomgeving	-9.896	-11.493	-12.075	-12.374	-12.249	-12.364
Domein Samenleving						
Lasten	-39.707	-42.079	-42.509	-37.656	-37.773	-38.053
Baten	15.014	12.459	11.216	6.679	6.575	6.575
Saldo Domein Samenleving	-24.693	-29.620	-31.293	-30.978	-31.199	-31.479
Domein Ruimte						
Lasten	-5.512	-15.414	-8.498	-6.716	-4.463	-4.409
Baten	3.140	12.217	4.825	5.847	1.149	1.149
Saldo Domein Ruimte	-2.372	-3.197	-3.673	-869	-3.314	-3.260
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien						
Lasten	-985	-1.741	-995	-225	-206	-273
Baten	59.390	61.432	64.071	61.451	62.216	62.745
Saldo Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	58.406	59.691	63.076	61.227	62.011	62.472
Overhead						
Lasten	-10.181	-10.940	-11.468	-11.420	-11.218	-11.195
Baten	576	232	232	232	232	232
Saldo Overhead	-9.605	-10.708	-11.236	-11.187	-10.985	-10.962
Totaal						
Totaal lasten voor mutatie reserves	-83.369	-99.567	-93.509	-86.269	-83.630	-83.933
Totaal baten voor mutatie reserves	88.939	97.589	91.735	85.587	81.401	81.930
Saldo voor mutatie reserves	5.570	-1.978	-1.773	-682	-2.228	-2.003
Toevoeging aan reserves						
Domein Bestuur	0	0	0	0	0	0
Domein Leefomgeving	-2.300	-3.325	-1.944	-2.763	-2.754	-2.136
Domein Samenleving	-3.649	-1.064	-100	-77	-77	-77
Domein Ruimte	-427	-1.952	0	-3.012	0	0
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	-16.144	-4.451	0	0	0	0
Overhead	-118	0	0	0	0	0
Totaal toevoegingen	-22.639	-10.792	-2.044	-5.852	-2.832	-2.214
Onttrekking aan reserves						
Domein Bestuur	29	222	182	102	62	62
Domein Leefomgeving	3.090	4.052	1.953	2.767	2.792	2.289
Domein Samenleving	775	1.216	273	63	14	22
Domein Ruimte	829	1.510	428	688	178	178
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	16.200	4.531	0	0	0	0
Overhead	288	689	224	224	3	3
Totaal onttrekkingen	21.212	12.221	3.061	3.843	3.049	2.554
Saldo van toevoegingen en onttrekkingen	-1.427	1.429	1.017	-2.009	217	341
Saldo van baten en lasten						
Totaal lasten inclusief toevoeging reserves	-106.008	-110.358	-95.553	-92.121	-86.461	-86.147
Totaal baten inclusief onttrekking reserves	110.150	109.809	94.796	89.430	84.450	84.485
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	4.143	-549	-757	-2.691	-2.011	-1.662

Toelichting verschillen lasten en baten

Onderstaand worden per Domein de voornaamste verschillen ten opzichte van de lopende begroting 2024 toegelicht. De belangrijkste mutaties in het saldo van baten en lasten- exclusief de mutaties in de reserves - worden weergegeven in € mln.

Domein Bestuur

Binnen het Domein Bestuur neemt het (negatieve) saldo 2025 ten opzichte van 2024 af met ca. € 80.000. De afname van lasten wordt veroorzaakt door per saldo lagere lasten en hogere baten. De belangrijkste mutaties zijn:

- € 100.000 lagere lasten i.v.m. incidenteel in 2024 geraamd budget voor burgerparticipatie (CUP);
- € 80.000 lagere lasten i.v.m. ontbreken verkiezingen in het jaar 2025;
- € 50.000 hogere lasten brandweer/VRU;
- € 30.000 hogere lasten niet-gesprongen explosievenkaart;
- € 20.000 per saldo overige hogere lasten.

Domein Leefomgeving

Binnen het Domein Leefomgeving neemt het saldo van baten en lasten toe met ca. € 580.000. Zowel de baten als de lasten binnen het Domein nemen toe. De toename van de lasten ad. € 710.000 ten opzichte van de lopende begroting 2024 wordt veroorzaakt door:

- € 620.000 hogere voorziene lasten omgevingsonderhoud;
- € 200.000 hogere lasten binnen de afvalbegroting;
- € 140.000 hogere lasten salarislasteren en budgetten inhuur, vnl. vanuit budgetten CUP;
- € 150.000 hogere lasten energietransitie (communicatiebudget en budget warmteoplossingen);
- € 130.000 hogere dotatie in onderhoudsvoorzieningen buitenruimte (bijstelling areaal en indexatie);
- € 100.000 daling incidenteel budget sloopkosten politiebureau incidenteel budget in begroting '24;
- € 160.000 lagere lasten inrichten landschapszone Mastenbroek en klimaatadaptatie;
- € 60.000 lagere lasten integraal huisvestingsplan onderwijs (incidenteel in begroting '24);
- € 180.000 lagere budgetten voor onderzoek naar toekomst de Korf;
- € 30.000 per saldo daling overige budgetten.

De toename van de baten ad. € 130.000 wordt verklaard door:

- € 200.000 hogere baten afvalstoffenheffing/reinigingsrechten;
- € 80.000 hogere baten leges kabels en leidingen;
- € 80.000 lagere baten uit verhuur schoolgebouwen;
- € 30.000 lagere baten bodemsanering i.v.m. werkzaamheden RUD;
- € 20.000 verlaging voorziene onttrekking aan voorziening egalisatie tarieven afvalstoffenheffing;
- € 20.000 lagere overige baten (per saldo).

Domein Samenleving

Binnen het Domein Samenleving neemt het (negatieve) saldo 2025 ten opzichte van 2024 toe met ca. € 1.700.000. De toename wordt veroorzaakt door hogere lasten en door lagere baten binnen het Domein.

De belangrijkste oorzaken voor de hogere lasten met ca. € 400.000 zijn:

- € 350.000 lagere lasten ten opzichte van 2024 vanwege de opvang van de vluchtelingen uit Oekraïne. De lasten zijn zo realistisch mogelijk begroot. Voorzichtigheidshalve begroten we de opvang van de Oekraïense ontheemden saldoneutraal. Bij de voorjaarsnota zal dit geactualiseerd worden;
- € 200.000 lagere lasten inburgering. Gezien de herpositionering van de werkzaamheden worden de budgetten bij de voorjaarsnota 2025 geactualiseerd;
- € 140.000 lagere BBK kosten die worden toegerekend aan de taakvelden;
- € 180.000 lagere lasten beleidskader Sociaal Domein. In 2024 is een extra incidenteel budget vanuit 2023 toegevoegd. Dit budget komt vanaf 2025 te vervallen;

- € 870.000 hogere lasten zorgbudgetten Jeugd en WMO. Op grond van de werkelijke kostenontwikkeling zijn de zorgbudgetten WMO en Jeugd in 2025 opgehoogd met 6% ten laste van de stelpost loon- en prijsstijgingen;
- € 160.000 hogere lasten Volksgezondheid. De deelnemersbijdrage 2025 aan de GGDrU wordt op basis van de door hen ingediende begroting 2025 hoger vastgesteld;
- € 210.000 lagere lasten budget voor Onderwijsachterstanden vanwege de het vrijvallen van incidentele NPO middelen (Nationaal Programma Onderwijs);
- € 450.000 hogere lasten vanwege de hogere bijdrage aan Lariks voor het oplossen van de financiële knelpunten in de exploitatie.

De belangrijkste oorzaken voor de afname van de baten met ca. € 1.200.000. binnen het Domein zijn:

- € 1.300.000 lagere baten vanwege de opvang van de vluchtelingen uit Oekraïne. Voorzichtigheidshalve begroten we de opvang van de Oekraïense ontheemden saldoneutraal. Bij de voorjaarsnota worden de budgetten geactualiseerd;
- € 100.000 hogere baten in verband met de opvang van de alleenstaande minderjarige vluchtelingen.

Domein Ruimte

Binnen het Domein Ruimte neemt het (negatieve) saldo 2025 ten opzichte van 2024 toe met ca. € 500.000. De toename van het saldo wordt veroorzaakt door een afname van zowel de lasten- als een afname van de baten binnen het domein Ruimte.

De afname van de lasten ad. € 6.900.000 wordt veroorzaakt door:

- € 5.680.000 lagere lasten grondexploitatie;
- € 650.000 per saldo lagere loonkosten en kosten inhuurbudget binnen het domein;
- € 50.000 lagere lasten in 2025 vanwege incidentele uitgave doorsteek Burg. van der Postlaan in 2024;
- € 300.000 lagere lasten Masterplan Princenhof ten opzichte van 2024;
- € 40.000 lagere lasten Natuur en Landschapsbeheer vanwege CUP budget bomen/groenbeleid in 2024;
- € 80.000 lagere lasten budgetten software Bouwen en wonen i.v.m. incidenteel budget in 2024 (RX mission);
- € 30.000 lagere lasten i.v.m. incidenteel CUP budget voor intensiveren bedrijventerreinen in 2024;
- € 30.000 lagere lasten i.v.m. incidentele CUP budgetten woonzorgvisie/betaalbare woningen in 2024;
- € 40.000 lagere lasten budgetten implementatie omgevingswet.

De belangrijkste oorzaken voor de afname van de baten binnen het domein Ruimte met € 7.400.000 zijn:

- € 7.040.000 lagere baten grondexploitatie;
- € 300.000 lagere baten Masterplan Princenhof in 2025 ten opzichte van 2024;
- € 40.000 lagere bijdrage Rijk en provincie aan kleinschalige verkeersverbeteringen;
- € 20.000 lagere opbrengsten reclaimedragers.

Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

Binnen het onderdeel Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien nemen de lasten in 2025 met € 800.000 af ten opzichte van de begroting van 2024. Voornaamste oorzaak van deze daling is de neerwaartse bijstelling van de stelpost taakmutaties gemeentefonds met € 700.000 als gevolg van o.a. de verhoging van de negatieve stelpost BTW compensatiefonds (€ 500.000). Daarnaast is er een neerwaartse bijstelling van de stelpost begrotingsruimte met € 100.000 als gevolg van in de begroting doorgevoerde loon- en prijsstijgingen.

De baten binnen het Domein stijgen in 2025 ten opzichte van 2024 met € 2.640.000.

Voornaamste oorzaak voor deze toename is de Hogere Algemene Uitkering met € 2.300.000. Bij de Voorjaarsnota was de stand voor de jaarschijf 2024 van de Algemene Uitkering € 50.400.000. Op basis van de meicirculaire stijgt deze in 2025 naar € 52.700.000. Daarnaast stijgen de belastingopbrengsten OZB ten opzichte van de stand van de Voorjaarsnota 2024 met € 300.000.

Domein Overhead

Binnen het Domein Overhead neemt het (negatieve) saldo 2025 ten opzichte van 2024 toe met € 500.000.

Dit komt voort uit een toename van de lasten. De belangrijkste oorzaken van de lastentoename zijn:

- € 560.000 toename van salarislasteren en inhuurlasteren ten opzichte van de actuele begroting van 2024;
- € 80.000 nadeel door lagere toerekenbaarheid personeelslasten aan gemeentelijke grondexploitaties;
- € 100.000 toename budget ontwikkeling gemeentelijke website;
- € 150.000 daling van lasten vanwege incidenteel budget digitalisering bouwdoosiers in begroting 2024;
- € 100.000 daling budget Sharepoint migratie (incidenteel budget in begroting 2024);
- € 10.000 afronding per saldo diverse lastenstijgingen binnen het Domein.

Overzicht incidentele baten en lasten – structureel evenwicht

Op basis van artikel 19 en 23 van het BBV is het verplicht om een overzicht te presenteren van de in de begroting opgenomen incidentele baten en lasten. Op die manier kan beoordeeld worden of- en in hoeverre er sprake is van een structureel sluitende begroting, ofwel een begroting structureel in evenwicht is. Met structureel evenwicht wordt bedoeld dat de structurele lasten worden gedekt met structurele baten.

Ondanks het negatieve begrotingssaldo worden de incidentele lasten in de meerjarenbegroting 2025-2028 deels uit structurele baten gedekt en voor een deel uit incidentele baten. Hierdoor laat de onderstaande tabel voor het jaar 2025 een positief structureel begrotingssaldo zien. In de onderstaande tabel worden per programma de incidentele baten en lasten- en het structurele begrotingssaldo vermeld.

Bedragen x € 1.000

Incidentele baten en lasten per programma	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027	Begroot 2028
Begrotingssaldo	-757	-2.691	-2.011	-1.662
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	-794	69		
Bestuur	-235	-71		
Leefomgeving	-452	-407	-20	
Samenleving	-338	-72		
Ruimte	-491	-280	-35	
Overhead	-336	-236		
Saldo van incidentele baten en lasten exploitatie	-2.646	-997	-55	0
Saldo van incidentele reserve mutaties	835	458	0	0
Saldo incidentele baten en lasten (totaal)	-1.811	-539	-55	0
Structureel begrotingssaldo	1.054	-2.152	-1.956	-1.662

Voor het bepalen van de incidentele baten en lasten is de “notitie structurele en incidentele baten en lasten commissie BBV” (augustus 2018), de handreiking van de provincies (september 2021) en de notitie “Incidentele baten en lasten gemeente Leusden” (mrt 2022) als uitgangspunt genomen. Hierin zijn de volgende standpunten opgenomen.

- Definitie structureel: baten en lasten bij periodiek terugkerende, blijvende taken.
- Definitie incidenteel: baten en lasten die eenmalig voorkomen met een duidelijke, concrete en onvoorwaardelijke einddatum. De mogelijkheid dat in de toekomst anders besloten kan worden, wordt niet als duidelijk en als onvoorwaardelijk gezien.
- Budgetverschillen op activiteiten inzake structureel bestaand beleid blijven naar hun aard structureel.
- Toevoegingen aan- en onttrekkingen uit de reserves worden als incidenteel beschouwd, tenzij het gaat om de dekking van kapitaallasten vanuit bestemmingsreserves die met dat doel zijn ingesteld.

Hierna volgt een vermelding van de incidentele baten en lasten per programma en worden ook de incidentele reserve mutaties toegelicht.

Bedragen x € 1.000

	B/L	2025	2026	2027	2028
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien					
éénmalige korting gemeentefonds i.v.m. opschalingskorting	B	-863			
inzet restant POK middelen t.b.v. dekking financiële knelpunten	L	69	69		
Bestuur					
Extra kosten vierde wethouder, tijdelijk t/m 2026	L	-120	-40		
Wachtgeld en outplacement, Wachtgeld wethouder t/m 2026	L	-75	-31		
Gebiedssamenwerking A tot Z defensie (NB 2025)	L	-15			
Niet gesprongen explosievenkaart (NB 2025)	L	-25			
Leefomgeving					
Externe kosten warmte- energietransitie met een projectmatig	L	-182	-162		
Beleid maatschappelijk vastgoed (CUP 2.3)	L	-23			
Visie Burgm. Buiningpark (CUP 2.6)	L	-3			
De Korf onderliggend beleid herontwikkeling (CUP 2.5)	L	-125	-125		
Proeftuin Eurowoningen Programma Aardgasvrije wijken	L	-428	-429	-429	-429
Proeftuin Eurowoningen Rijksbijdrage	B	428	429	429	429
RUD Milieu advisering 2025-2027 (NB 2025)	L	-20	-20	-20	
Onderzoek warmteoplossingen energietransitie (NB 2025)	L	-100	-100		
Aanpak energie armoede en lokale isolatie	L	-307	-225		
Aanpak energie armoede en lokale isolatie (Rijks- en provinciale	B	307	225		
Samenleving					
Communicatie speerpunten beleidskader Sociaal Domein	L	-23			
Ontwikkelbudget beleidskader sociaal Domein (CUP 3.1)	L	-150	-35		
Bijdrage aan kansenmakersteam (provinciale regietafel Asiel en	L	-10			
Leefbaarheidsonderzoek speelkamp	L	-11			
pilot inzet twee wijk ggd'ers i.h.k.v. preventieve aanpak	L	-77	-53		
dekking pilot inzet twee wijk ggd'ers vanuit subsidiemiddelen	B	77	53		
Visie Burgm. Buiningpark (CUP 2.6)	L	-57	-5		
Toekomst zwembad Octopus (CUP 2.7)	L	-15	-10		
Zwemveiligheid en zwemles (addendum CUP)	L	-7			
Kinderopvang peutermonitor 2025 en 2026	L	-15	-15		
Pilotproject Nieuwsplein33 bij afgifte zendmachtiging 2022-2026	L	-7	-7		
Opvang ontheemden Oekraïne	L	-4.677			
Opvang ontheemden Oekraïne rijksbijdrage	B	4.677			
Inkomensregelingen Pilot Budgetbeheer t/m 2025	L	-43			
SPUK gezond en actief leven akkoord (GALA)	L	-115	-113	-34	
SPUK gezond en actief leven akkoord (GALA)	B	115	113	34	
Ruimte					
Woonzorgvisie woonbehoefte van de senioren inzichtelijk krijgen	L	-60	-20		
Aanpassen woonvisie, extra aandacht voor betaalbare woningen	L	-40			
Wooninnovatie (CUP 4.1.3)	L	-50	-40		
Optoppen en splitsen woningen (CUP 4.1.4)	L	-75	-55		
Transformeren kant./bedr. naar woningen (CUP 4.1.5)	L	-105	-105		
Uitwerken omgevingsvisie (NB 2025)	L	-35	-35	-35	
Integrale visie en ontwikkelingsstrategie Achterveld (NB 2025)	L	-126	-25		
Overhead					
Gemeentepagina Leusderkrant tbv raad/griffie (NB 2025)	L	-15	-15		
Website - initiele ontwikkeling website (NB 2025)	L	-100			
Tijdelijke uitbreiding teammanager op weg naar BLNP (NB 2024)	L	-117	-117		
Organisatieadviseur (NB 2024)	L	-104	-104		
Saldo incidentele lasten & baten exploitatie		-2.646	-997	-55	0

Incidentele reserve mutaties

In onderstaande tabel worden de incidentele toevoegingen en incidentele onttrekkingen toegelicht.

Bedragen x € 1.000

	B/L	2025	2026	2027	2028
Bestuur					
Onttrekking lasten vierde wethouder, tijdelijk t/m 2026	B	120	40		
Samenleving					
Onttrekking t.b.v. uitgaven Pilot Budgetbeheer	B	43			
Onttrekking t.b.v. uitgaven speerpunten beleidsplan Sociaal Domein	B	23			
Onttrekking t.b.v. uitgaven beleidskader Sociaal Domein	B	150	35		
Onttrekking t.b.v. uitgaven zwemveiligheid en zwemles	B	7			
Onttrekking t.b.v. uitgaven kinderopvang peutermonitor	B	15	15		
Onttrekking t.b.v. pilotproject Nieuwsplein33 bij afgifte zendmachtiging	B	7	7		
Ruimte					
Onttrekking t.b.v. Bouwen en wonen, addendum CUP 2023	B	125	95		
Onttrekking t.b.v. Bouwen en wonen, woonzorgvisie	B	60	20		
Onttrekking t.b.v. aanpassen woonvisie, extra aandacht voor betaalbare	B	40			
Onttrekking t.b.v. uitgaven onderzoek transformeren kantoren /bedrijven	B	25	25		
Overhead					
Onttrekking t.b.v tijdelijke formatie teammanager financiën	B	117	117		
Onttrekking t.b.v. tijdelijke formatie organisatieadviseur	B	104	104		
Totaal incidentele reservemutaties		835	458	-	-

Structurele reserve mutaties

In onderstaande tabel worden de beoogde structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves weergegeven (op basis van artikel 19 lid d. BBV).

Bedragen x € 1.000

	B/L	2025	2026	2027	2028
Bestuur					
Onttrekking reserve kapitaallasten investeringen economisch nut	B	62	62	62	62
Leefomgeving					
Onttrekking reserve kapitaallasten onderwijs	B	787	762	771	771
Onttrekking reserve kapitaallasten investeringen economisch nut	B	286	286	286	286
Onttrekking reserve kapitaallasten investeringen maatschappelijk nut	B	524	543	567	638
Onttrekking reserve vervangingsinveringen openbare ruimte	B	335	1.154	1.145	572
Storting rijksmiddelen in reserve Kapitaallasten onderwijs	L	-793	-773	-773	-773
Storting reserve kapitaallasten investeringen economisch nut	L	-38	-44	0	0
Storting reserve kapitaallasten investeringen maatschappelijk nut	L	-189	-1.022	-1.057	-439
Storting reserve vervangingsinveringen openbare ruimte	L	-855	-855	-855	-855
Storting saldo huurinkomsten en terugverd. investeringen MFC Atlas /Atria	L	-31	-31	-31	-31
Storting reservering vernieuwingsinvesteringen Octopus	L	-16	-16	-16	-16
Samenleving					
Onttrekking reserve kapitaallasten onderwijs	B	3	3	10	18
Onttrekking reserve kapitaallasten investeringen economisch nut	B	4	4	4	4
Storting reserve kapitaallasten onderwijs	L	-77	-77	-77	-77
Ruimte					
Onttrekking reserve kapitaallasten investeringen maatschappelijk nut	B	7	7	7	7
Overhead					
Onttrekking reserve kapitaallasten investeringen economisch nut	B	3	3	3	3
Totaal structurele reserve mutaties		11	5	46	170

Grondslag van de begrotingsramingen

De begrotingsramingen zijn gebaseerd op de volgende grondslagen:

	2025	2026	2027	2028
Loon- en prijspeil:				
- loon- en prijsstijgingen	2%			
- loonpeil salarissen	1-1-2024			
- gesubsidieerde instellingen	2%			
Rentepercentages:				
- rendement beleggingen	2,4%	2,4%	2,4%	2,4%
Woningbouw en inwoners:				
- woningen per 1 januari	13.855	14.021	14.159	14.271
- inwoners per 1 januari	31.980	32.293	32.540	32.726
Algemene uitkering:				
- circulaire	mei 2024	mei 2024	mei 2024	mei 2024
- uitkeringsfactor	1,457	1,425	1,435	1,445
Belastingen en rechten:				
- inflatiecorrectie op alle tarieven exclusief afvalstoffenheffing	2%			

Bijlagen

Bijlage A Nieuw beleid – Conform vaststelling in Kadernota 2025

(bedragen x € 1.000)

	Categorie*)	Incidenteel	Structureel			
			2025	2026	2027	2028
1. Domein Bestuur						
1.1 Website laten voldoen aan de wettelijke eisen	1					
- Budget aanpassen website		100,0	X	-	-	-
- Ontwikkelbudget			-	10,0	10,0	10,0
- Gemeenteraadspagina in de Leusder krant (Amendement Kadernota 2025)		15,0	X	-	-	-
		15,0	-	X	-	-
2. Domein Leefomgeving						
2.1 Service en onderhoud gebouwen	3	-				
- Meerkosten allround medewerker			29,0	29,0	29,0	29,0
- Voertuig			<u>5,0</u>	<u>5,0</u>	<u>5,0</u>	<u>5,0</u>
			34,0	34,0	34,0	34,0
2.2 Wijkaanpak netcongestie	3	-				
- Formatie			77,0	300,0	300,0	300,0
- Dekking leges			<u>-77,0</u>	<u>-150,0</u>	<u>-150,0</u>	<u>-150,0</u>
			0	150,0	150,0	150,0
2.3 Verkeersregelinstallatie Burgemeester Van der Postlaan - Cohensteeg	3	-	24,0	24,0	24,0	24,0
2.4 Milieuadvisering	1	-	20,0	20,0	20,0	20,0
		20,0	X	-	-	-
		20,0	-	X	-	-
		20,0	-	-	X	-
2.5 Niet gesprongen explosieven kaart	1	25,0	X			
2.6 Programma energietransitie	2					
- Incidenteel CUP wordt structureel vanaf 2027		-	-	-	172,0	172,0
- Formatie warmte- en energietransitie (1,3 fte)		-	130,0	130,0	130,0	130,0
- Formatie warmte- en energietransitie (0,8 fte) beschikbaar gesteld via amendement		-	80,0	80,0	80,0	80,0

	Categorie*)	Incidenteel	Structureel			
			2025	2026	2027	2028
- Formatie coördinator en adviseur netcongestie (1fte)		-	110,0	110,0	110,0	110,0
- Communicatiebudget		-	50,0	50,0	50,0	50,0
- Onderzoek warmteoplossingen en actualisatie warmtetransitie		100,0	X	-	-	-
		100,0	-	X	-	-
2.7 Beachveld Burgemeester Buiningpark	3	-	1,0	1,0	1,0	1,0
3. Domein Samenleving						
3.1 Uitvoering Cultuurnota (t/m 2028)	3	-	50,0	50,0	50,0	50,0
3.2 Participatieregeling minima, sportpas	3	-	40,0	40,0	40,0	40,0
3.3 Herstel financiële knelpunten Lariks	3	-	340,0	340,0	340,0	340,0
3.4 Uitvoeringskosten Wet inburgering (0,56 fte schaal 9)	1	-	49,0	49,0	49,0	49,0
3.5 Uitbreiding formatie voor opvang asielzoekers	1	-	119,0	119,0	119,0	119,0
Dekking: rijksmiddelen			-119,0	-119,0	-119,0	-119,0
4. Domein Ruimte						
4.1 Uitwerking omgevingsvisie	3	35,0	X	-	-	-
		35,0	-	X	-	-
		35,0	-	-	X	-
4.2 Gebiedssamenwerking A tot Z (defensie)	3	15,0	X	-	-	-
4.3 Integrale visie en ontwikkelingsstrategie Achterveld	3	126,0	X	-	-	-
		25,0	-	25,0	-	-
5. Overhead						
5.1 Zonwering Huis van Leusden	3	-	3,0	3,0	3,0	3,0
Totaal			686,0	1.367,0	1.286,0	1.318,0
						1.263,0

*) Categorie:

1. Inhaalslag, onvermijdelijk
2. Wettelijke plicht, keuze qua intensiteit
3. Verplichting die voortkomt uit een samenwerkingsverband
4. Overige beleidswens

Toelichting beleidswensen

1.1 Website

De gemeentelijke website is het belangrijkste dienstverleningskanaal van de gemeente Leusden. Op dit moment voldoet www.leusden.nl niet aan de verplichtingen van o.a. de Wet digitale toegankelijkheid. Van belang is om te bezien wat er moet gebeuren om wel aan de wettelijke vereisten te voldoen. Daarnaast zullen er wensen voortkomen uit de gemeentelijke dienstverleningsvisie die in voorbereiding is. Op basis hiervan zal er een programma van eisen en wensen worden opgesteld wat richting zal geven aan het realiseren van een geheel nieuwe website of aan het geven van een impuls aan de huidige.

Hiervoor wordt een eenmalig budget van € 100.000 gevraagd. Voor de jaren na 2025 is het raadzaam een ontwikkelbudget van € 10.000 beschikbaar te stellen zodat er financiële ruimte is om de website en andere digitale middelen te blijven (door)ontwikkelen en zo aan te sluiten bij de ontwikkelingen op het gebied van digitale gemeentelijke dienstverlening en de wensen van inwoners.

Via amendement A.6.2 op de Kadernota 2025 is door de gemeenteraad besloten € 15.000 beschikbaar te stellen t.b.v. de communicatiepagina middels de gemeentepagina en de huidige samenwerking voor het opstellen van de gemeentepagina in de Leusderkrant te handhaven. Deze middelen incidenteel beschikbaar te stellen vanuit de algemene reserves voor de periode van 2 jaar.

2.1 Service en onderhoud gebouwen

De afgelopen 30 jaar heeft de gemeente gebruik kunnen maken van het samenwerkingsverband met Eemfors/Amfors voor het structureel inhuren van een medewerker die het onderhoud van de gemeentelijke gebouwen uitvoerde. Door pensionering van deze medewerker is er wederom een uitvraag gedaan bij Eemfors/Amfors voor een medewerker gebouwen. Helaas kan hier niet in worden voorzien en is voor de invulling van de functie gezocht op de arbeidsmarkt. Effect hiervan is dat de loonkosten duurder uitvallen. Er ontstaan meerkosten van € 28.800 per jaar met ingang van het jaar 2025. Dit is als volgt opgebouwd: de loonkosten nemen toe met € 64.000 per jaar (1 fte, 36u schaal 6). Het budget van Amfors voor de inzet van de medewerker gebouwenbeheer ad € 35.000 kan in de begroting vrijvallen. De ontbrekende, maar noodzakelijk geachte dekking ad € 29.000 wordt opgevoerd voor nieuw beleid 2025.

De medewerker zal een groot gedeelte van het vastgoed van de gemeente Leusden onderhouden. Om de werkzaamheden te kunnen uitvoeren zal de medewerker gebruik maken van een voertuig. De aanschaf wordt geraamd op € 30.000. Dat leidt tot een jaarlijkse afschrijving van € 3.800 met ingang van 2025 (afschrijving in 8 jaar). Daarnaast zullen de jaarlijkse beheer en onderhoudskosten met ca. € 1.200 per jaar toenemen. Het totale financiële effect van het voertuig wordt geraamd op € 5.000 per jaar.

2.2 Wijkaanpak netcongestie

De netbeheerders hebben plannen gemaakt voor de aanpak van de netcongestie. Voor het verzwaren van het lokale stroomnet heeft Stedin plannen gepresenteerd (oktober 2023) om buurtgericht samen met de gemeente aan de slag te gaan om alle woningen uit te breiden van 2 kW naar 5 KW. Ook kan dit in voorkomende gevallen gecombineerd worden met andere werkzaamheden in de straat. Hiervoor is samenwerking met de gemeente gevraagd.

Vanuit de gemeente dient tenminste en voorlopig een projectleider/coördinator openbare ruimte voor de buurtgerichte aanpak, een vakadviseur kabels en leidingen en een toezichthouder beschikbaar gesteld te worden. Daarnaast een beleidsadviseur die onder meer helpt bij een soepel proces voor grondverwerving door Stedin voor 75 extra trafostations binnen de wijken. Dit is een voorlopige opgave en dient nader vastgesteld te worden. De geschatte kosten hiervan bedragen € 300.000 per jaar gedurende de jaren 2026 t/m 2031. Hier tegenover staan ook extra baten door legesinkomsten.

We zien nu al dat de werkzaamheden toenemen waardoor er op dit moment niet meer voldoende capaciteit is om op al deze werkzaamheden toezicht te houden. Daarom achten wij het noodzakelijk om al in 2025 extra capaciteit in te zetten op toezicht middels de inzet van 1 extra Fte. De kosten hiervan worden gedekt vanuit extra leges opbrengsten

2.3 Verkeersregelinstallatie Burgemeester Van der Postlaan - Cohensteeg

Bij de begroting 2020 is in het kader van een bezuinigingsronde besloten tot het verwijderen van drie verkeersregelinstallaties (VRI's). Anno 2024 is de bezuinigingsmaatregel inhoudelijk heroverwogen en wordt geadviseerd om de VRI op de Burgemeester Van der Postlaan – Cohensteeg te vervangen. Dit op basis van een advies van adviesbureau Royal Haskoning DHV. Deze VRI heeft een belangrijke functie en vervangende infrastructurele maatregelen zijn hier heel lastig te realiseren.

De VRI zal worden omgebouwd naar een intelligente VRI (iVRI). Het plaatsen van een iVRI vraagt om een eenmalige investering van € 105.000 met een jaarlijks bedrag aan kapitaallasten van ca. € 3.750 en jaarlijks € 20.000 aan instandhoudingskosten (reserveren voor vervanging en jaarlijks beheer).

2.4 Milieuadvisering.

De afgelopen jaren is het noodzakelijk gebleken om aanvullende opdrachten te verlenen aan de Regionale Uitvoeringsdienst Utrecht. De gemeente heeft beperkt milieucapaciteit in huis en de vraag neemt toe. Het betreft wettelijke taken, zoals milieuadvisering bij ruimtelijke plannen, civiele projecten, initiatieven, advisering op evenementen en complexe zaken. Hiervoor is € 20.000 op jaarbasis nodig en dit moet worden opgenomen in de dienstverleningsovereenkomst. Daarnaast moet er beleid worden opgesteld ter invulling van wettelijke milieutaken die door de Omgevingswet bij de gemeenten zijn belegd, zoals bodem, geur, externe veiligheid etc. Hiervoor is een aanvullend budget nodig van € 20.000, voorsnog voor 3 jaar. Ieder jaar zal een deel van deze onderwerpen uitgewerkt worden. Indien dit budget niet wordt toegekend, kunnen we vanuit milieu bepaalde vragen niet oppakken c.q. geen milieubeleid opstellen dat nodig is voor de uitvoering van taken. Deze aanvraag is exclusief werkzaamheden die moeten worden uitgevoerd in het kader van de Omgevingswet, zoals het inrichten van het omgevingsplan. Hiervoor is dekking aanwezig vanuit de rijks gelden Omgevingswet.

2.5 Niet gesprongen explosieven kaart

De gemeente Leusden heeft geen "niet gesprongen explosieven" kaart (NGE). Daarmee is niet inzichtelijk waar verdachte locaties zich bevinden zodat bij ontwikkeling hiermee rekening gehouden kan worden. De check op NGE is een wettelijke verplichting bij projecten en initiatieven. Het opstellen van een kaart betekent een eenmalige investering van € 25.000 die vervolgens incidenteel (circa iedere 5 jaar) geüpdatet dient te worden, in tegenstelling tot een verplichte uitvoer van maatwerk onderzoek naar NGE bij iedere ontwikkeling die in de gemeente uitgevoerd wordt. Het opstellen van deze kaart dient naast het preventieve karakter bij ontwikkeling van een project ook tot het meer borgen van het protocol bij omgang van aangetroffen NGE

2.6 Programma energietransitie

In het landelijk klimaatakkoord van 2019 zijn afspraken gemaakt om als land in 2050 klimaatneutraal te zijn. Gemeenten hebben de regierol voor het verduurzamen van de gebouwde omgeving. In het CUP 2022 zijn de inhoudelijke ambities van Leusden verwoord.

In raadsvoorstel 167043 (raadsvergadering van juni 2024) worden de hier gevraagde budgetten toegelicht. De opbouw van de bedragen is als volgt:

Omschrijving	I/S	2025	2026	2027	2028
Incidenteel CUP wordt structureel vanaf 2027	S			172	172
Formatie warmte- en energietransitie (1,3 fte)	S	130	130	130	130
Formatie warmte- en energietransitie (0,8 fte), beschikbaar gesteld via amendement	S	80	80	80	80
Formatie coördinator en adviseur netcongestie (1fte)	S	110	110	110	110
Communicatiebudget	S	50	50	50	50
Subtotaal Structureel		370	370	542	542
Onderzoek warmteoplossingen en actualisatie warmtetransitie - incidenteel	I	100	100		
Totaal structureel en incidenteel		470	470	542	542

2.7 Beachveld Burgemeester Buiningpark.

De raad heeft het sportaccommodatiebeleid vastgesteld (raadsvergadering van april 2024). Hierin is opgenomen dat de financiële gevolgen van de aanleg van het beachveld op het Burgemeester Buiningpark in de kadernota worden verwerkt. De genoemde kosten betreffen kapitaallasten en onderhoudskosten

3.1 Uitvoering Cultuurnota (t/m 2028)

De Cultuurnota is vastgesteld in de raadsvergadering van april 2024 (raadsvoorstel 153038). In de Cultuurnota is opgenomen om een cultuurmakelaar (€ 30.000 per jaar) aan te stellen en een cultuurplatform (€ 20.000 per jaar) op te zetten en te onderhouden. Het gaat om € 50.000 per jaar voor de periode 2024 - 2028.

3.2 Participatieregeling minima, sportpas

In april 2023 is de pilot Sportpas voor minima gestart. Uit een minima-effectrapportage uit 2022 is naar voren gekomen dat het Leusden ontbrak aan een participatieregeling voor volwassenen. Dit terwijl meedoen een van de speerpunten is van ons beleidskader. In het beleidskader is opgenomen dat een evaluatie van de Sportpas aan de raad zal worden voorgelegd. De evaluatie is voorzien aan het eind van het tweede kwartaal 2024. We schatten de kans hoog in dat voortzetting van de Sportpas gewenst is. Het bedrag van structureel € 40.000 is gebaseerd op de begroting van de pilot: 350 sportpassen ter waarde van € 100 euro en € 5.000 uitvoeringskosten.

3.3 Herstel financiële knelpunten Lariks

De raad heeft op 23 mei 2024 besloten om voor 2024 een incidenteel budget van € 270.000 aan Lariks beschikbaar te stellen om bestaande financiële knelpunten voor dat jaar op te lossen. De structurele knelpunten vanaf 2025 zijn, voor zo ver deze onvermijdelijk, onuitstelbaar en onontkoombaar zijn, verwerkt in de Voorjaarsnota. Bij het al dan niet structureel honoreren van de door Lariks boven formatief aangestelde formatie ad € 340.000 (4 fte x € 85.000) is er een keuzemogelijkheid die wordt meegenomen in de integrale afweging voor nieuw beleid (zie raadsvoorstel 160366).

Bij de kadernota 2025 zal de politiek bestuurlijke afweging moeten worden gemaakt tussen enerzijds het alsnog honoreren van de eerder buiten de financiële kaders aangetrokken formatie, dan wel het weer terugbrengen van de boventallig aangestelde formatie.

3.4 Uitvoeringskosten wet inburgering

De nieuwe Wet inburgering is ingevoerd op 1 januari 2022. Leusden heeft ervoor gekozen om verschillende onderdelen van inburgering (taalonderwijs, begeleiding etc.) bij één partij onder te brengen: Integratiewerk. Ook gezinsmigranten worden hierbij ondersteund. Leusden heeft zelf een coördinator inburgering aangesteld voor 20 uur per week, om meer zicht te houden op de (voortgang van) inburgeraars en waar nodig te kunnen bijsturen.

De caseload van het aantal inburgeraars is inmiddels gestegen tot ca 80 inburgeraars. Dit is bijna een verdubbeling ten opzichte van vorig jaar. Dit is binnen de huidige begrootte uitvoeringskosten voor inburgering niet op te vangen. De specifieke uitkering die we vanuit het Rijk krijgen per individuele inburgeraar is wel mee gestegen met het aantal inburgeraars, maar de uitvoeringskosten zijn in de algemene uitkering opgenomen en zijn in onze gemeentebegroting 2024 niet in verhouding met de groei van het aantal inburgeraars verhoogd.

Gevraagd wordt om structurele uitbreiding met een consultant inburgering voor 0,56 fte schaal 9 ad € 49.000.

Daarnaast hebben we in het najaar 2023 de samenwerking met Integratiewerk en de werkwijze rondom de nieuwe Wet inburgering geëvalueerd. Op basis van deze evaluatie hebben we in goed overleg besloten naar een nieuwe werkwijze te gaan waarbij (een deel van) de huidige werkzaamheden van Integratiewerk rondom de begeleiding van inburgeraars bij andere partijen belegd gaan worden. In het komende half jaar gaan we onderzoeken hoe we dit het beste kunnen vormgeven.

Hieruit zal ook naar voren komen hoeveel uitvoeringskosten hiermee gepaard gaan naast de Rijksmiddelen per inburgeraar.

3.5 Uitbreiding formatie voor opvang asielzoekers

Het realiseren van opvanglocaties voor (minderjarige) asielzoekers kost al geruime tijd formatie vanuit het team sociaal domein. Deze worden nu incidenteel bekostigd uit de middelen voor Oekraïense ontheemden. Dit is eigenlijk niet de bedoeling en bovendien is het incidenteel, terwijl de opgave voor opvang van asielzoekers om structurele inzet vraagt, zeker met de opgave vanuit de Spreidingswet. Deze Spreidingswet zal terugkerend inzet vragen vanuit de ambtelijke organisatie. Het gaat om het omzetten van incidentele formatie in structurele formatie:

- 1 fte beleidsadviseur schaal 10a, € 103.000,
- 0,11 fte adviseur veiligheid schaal 10a, € 11.000,
- uitbreiding uren leerplicht 0,05 fte schaal 9, € 5.000.

Totaal € 119.000.

Voor de opvang vergoedt het Rijk een bedrag van € 2.000 per geplaatste minderjarige asielzoeker. Hiermee worden de kosten gedekt.

4.1 Uitwerking omgevingsvisie

In 2018 zijn twee omgevingsvisies vastgesteld gericht op de ambities in de fysieke leefomgeving, en in 2023 is dit samengevoegd tot één omgevingsvisie. Uit de omgevingsvisie komen verschillende opgaven terug die nog te abstract zijn om direct te vertalen naar regels (in het omgevingsplan) of direct toepasbaar op het faciliteren van nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen. Voorbeelden waarop uitwerking nodig is zijn: historisch lint Hamersveldseweg/Oud Hamersveld en het entreegebied Leusden.

Om een beter antwoord te kunnen hebben, en tot snellere besluitvorming te komen, en om een zorgvuldig (participatie)proces te doorlopen is een uitwerkingsbudget noodzakelijk. De geraamde uitgaven, jaarlijks € 35.000 in de periode 2025 t/m 2027, zijn met name voor stedenbouwkundige advisering en participatie. De kern van de werkzaamheden ligt bij de beleidsadviseurs en de uitgaven zijn met name gericht op ondersteuning, onderzoek en advisering. Het budget is incidenteel tot 2027 omdat de verwachting is dat dan een nieuwe periode/cyclus start in relatie tot de omgevingsvisie.

4.2 Gebiedssamenwerking A tot Z (plannen Defensie)

Het college heeft in 2023 besloten aan de gebiedssamenwerking met andere overheidspartijen en Defensie deel te nemen, dit voor het gebied Soesterberg en omgeving (Leusderheide). Het ontwerpend onderzoek voor het laten samengaan van de intensivering van het gebruik door Defensie en de maatschappelijke opgaven in het gebied wordt gestart. De gemeente Leusden wordt gevraagd hier in 2024 en 2025 totaal € 15.000 aan bij te dragen. Dit bedrag zal ten laste van het budget landbouwontwikkeling en natuurversterking worden gebracht.

Daarnaast willen de gebiedspartijen de komende twee jaar een onafhankelijk gebiedsmanager inhuren. Dit kost Leusden eenmalig € 15.000. Het college zal hier in het voorjaar 2024 over besluiten, dit op basis van de Bestuursovereenkomst die wordt opgesteld.

4.3 Integrale visie en ontwikkelingsstrategie Achterveld

In de omgevingsvisie zijn de ambities en doelen voor de kern Achterveld aangegeven. In een omgevingsprogramma moet dit verder uitgewerkt worden. Op korte termijn (in gebieds- en vastgoed ontwikkelingstermen) staat er het nodige te gebeuren in Achterveld: ontwikkeling locatie Achterveld Noord-Oost (gericht op woningbouw), vervanging van twee scholen al dan niet in een MFC samen met onder meer kinderopvang, vervanging van de sporthal, visie op Oude bibliotheek en Moespot.

Daarnaast wordt binnen Achterveld gewerkt aan onderlinge verbinding van en synergie in voorzieningen die mogelijk positief kunnen bijdragen aan de ambities van het dorp. Dit vraagt wellicht ook ruimtelijk of anderszins facilitering vanuit de gemeente. Tot slot zien we dit ook in onder meer de horeca ontwikkelingen die vragen om een visie van de gemeente.

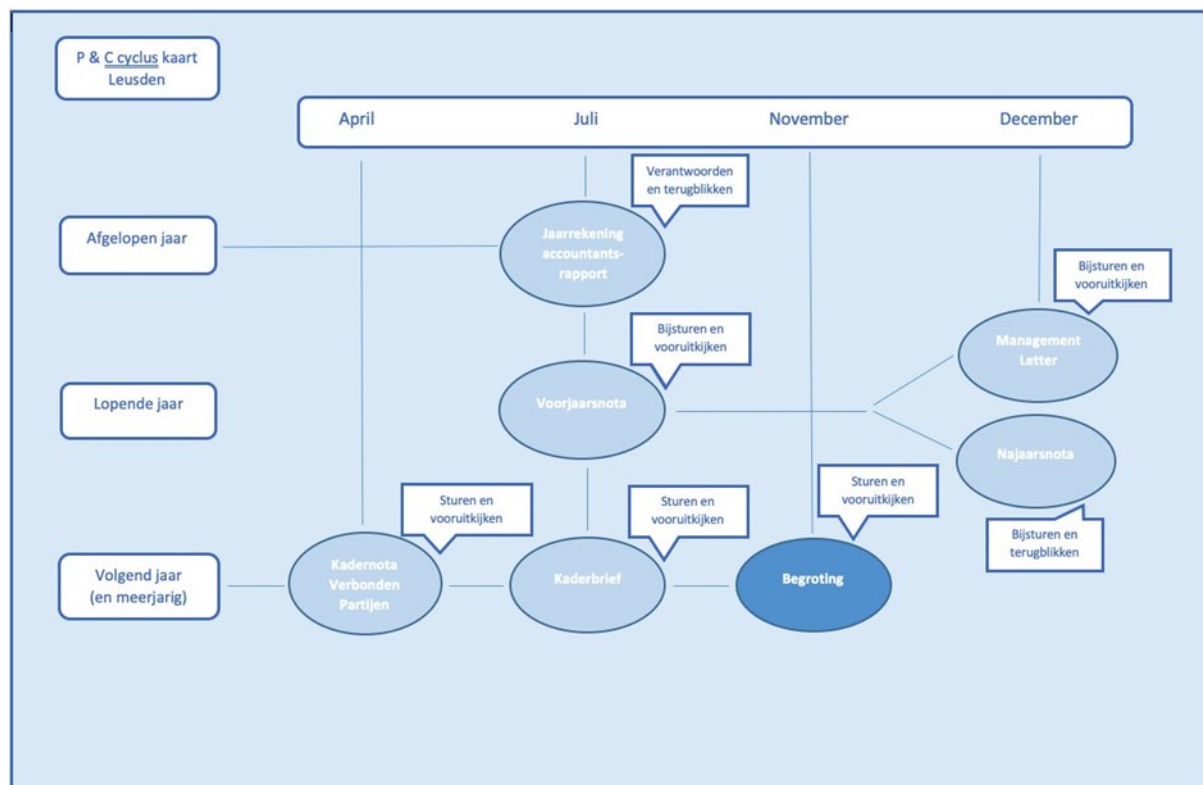
Gelet op al deze ontwikkelingen is het niet gewenst om ad hoc op verschillende vragen te reageren maar een integrale visie en ontwikkelingsstrategie op te stellen vooruitlopend op het uitvoeren van de verschillende projecten, zodat optimaal kan worden ingespeeld op de kansen die zich voordoen. Gelet op onder meer de termijn waarop Achterveld Noordoost en de scholen gerealiseerd moeten worden, is het noodzakelijk dit op te pakken in 2025. In de raming van de kosten (eenmalig € 126.000 in 2025 en € 25.000 in 2026) is uitbesteding van het opstellen van de visie meegenomen, omdat deze expertise (stedenbouwkundig) niet in de organisatie vertegenwoordigd is, evenals communicatiekosten en interne kosten ten behoeve van extra inzet.

5.1 Zonwering Huis van Leusden

Vanaf de oplevering van het gemeentehuis ervaren gebruikers in de zomerperiode dat de binnentemperatuur significant oploopt. Het betreft hierbij de zuidzijde van het gebouw, gelegen aan het parkeerdek. Het binnenklimaat op deze locatie kan niet dusdanig gestuurd worden dat er een aangename temperatuur ontstaat. Om deze reden wordt voorgesteld om aan de zuidzijde op de begane grond en 1e verdieping zonwering aan te brengen. De kosten hiervan bedragen € 40.000. De zonwering gaat 20 jaar mee en kan over die periode worden afgeschreven.

De totale financiële gevolgen zijn € 2.500 per jaar: € 2.000 afschrijvingslasten en € 500 per jaar voor onderhoud.

Bijlage B P&C-cyclus kaart

Bijlage C Meerjareninvesteringsprogramma 2025-2028

		Investeringsuitgaven				Structurele lasten			
		2025	2026	2027	2028	2025	2026	2027	2028
1	Domein Bestuur								
	Vervangingsinvesteringen								
	A1 Apparatuur & Programmatuur (e)	89.100					15.750	15.750	15.750
			577.800					128.305	128.305
				63.200					12.011
					753.600				
	A1 Inventaris en meubilair (e)	248.400					29.685	29.685	29.685
			81.900					5.840	5.840
				105.300					13.163
					132.600				
	Subtotaal programma 1	337.500	659.700	168.500	886.200	0	45.435	179.580	204.754
2	Domein Leefomgeving								
	Vervangingsinvesteringen								
	A1 Tractie en overig materiaal (e)	93.858					11.732	11.732	11.732
			34.057					4.257	4.257
				218.528					21.853
					66.962				
	A2 Investerings Openbare Verlichting (o)	955.000					19.100	19.100	19.100
	A3 Vervanging voorzieningen ondergr afvalinzameling (e)	26.000			295.000		2.600	2.600	2.600
									0
									0
	Investerings Riolering								
	C3 Investerings, renovaties & reparaties (e/o)	433.000	587.000	80.000	258.000	0	0	0	0
	C1 Groot onderhoud: (o)								
	Groot onderhoud Wegen	327.200	1.550.400	1.753.100	1.180.200	0	0	0	0
	Groot onderhoud civ kunstwerken en parkeerdekken	242.500	374.900	154.600	530.800				
	Groot onderhoud Verkeersregelininstallaties	14.000	14.000	14.000	14.000	0	0	0	0
	Groot onderhoud Gebouwen	919.600	333.800	734.500	871.600	0	0	0	0
	Groot onderhoud Water	65.600	94.900	317.500	324.500	0	0	0	0
	Groot onderhoud Groen	28.900	35.900	75.700	28.900	0	0	0	0
	Groot onderhoud Speelvoorzieningen	26.700	26.700	26.700	26.700	0	0	0	0
	Vervangingsinvesteringen (m)								
	B3 Vervanging wegen + kunstwerken	68.000							
			293.000						
				293.000					
					293.000				
	Vervanging verkeersregelininstallaties		97.000					6.467	
				724.000					48.267
					53.000				
	Vervanging speeltoestellen	95.000					9.500		
			95.000					9.500	
				95.000					9.500
					95.000				
	Vervanging groenvoorzieningen	230.000					5.800		
			230.000					5.800	
				230.000					5.800
					230.000				
	Vervanging buitensportaccommodaties (e)		52.000					1.733	1.733
	C2 Groot onderhoud Sportterreinen (o)	40.100	47.100	40.100	593.100	0	0	0	0
	B2 Investerings onderwijshuisvesting: (e)								
		0	0	0	0	0	0	0	0
	Subtotaal programma 2	3.565.458	3.865.757	4.756.728	4.860.762	0	48.732	61.189	124.842
4	Domein Ruimte								
	B1 Investerings Verkeer en Vervoer (m)	931.000	1.356.000		0	0	23.275	57.200	57.200
	Subtotaal programma 4	931.000	1.356.000	0	0	0	23.275	57.200	57.200
Totaal		4.833.958	5.881.457	4.925.228	5.746.962	0	117.442	297.969	386.796

Bijlage D Overzicht van baten en lasten

Bedragen x € 1.000

	2025			2026			2027			2028		
	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo
0.1 Bestuur	2.326	0	-2.326	2.181	0	-2.181	2.110	0	-2.110	2.110	0	-2.110
0.10 Mutaties reserves	2.044	3.061	1.017	5.852	3.843	-2.009	2.832	3.049	217	2.214	2.554	341
0.2 Burgerzaken	1.618	596	-1.022	1.853	733	-1.121	1.993	809	-1.183	1.912	809	-1.102
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	584	262	-322	598	262	-336	555	262	-294	555	262	-293
0.4 Ondersteuning organisatie	11.468	232	-11.236	11.420	232	-11.187	11.218	232	-10.985	11.195	232	-10.962
0.5 Treasury	208	691	482	197	678	482	196	666	470	196	654	458
0.61 OZB woningen	384	6.450	6.066	400	6.527	6.127	408	6.590	6.183	425	6.642	6.217
0.62 OZB niet-woningen	0	4.026	4.026	0	4.026	4.026	0	4.026	4.026	0	4.026	4.026
0.63 Parkeerbelasting	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0.64 Belastingen overig	6	32	26	6	32	26	6	32	26	6	32	26
0.7 Alg. uitk. en overige uitk. gemeentefonds	-445	52.686	53.131	-1.433	50.002	51.435	-1.554	50.716	52.270	-1.548	51.205	52.753
0.8 Overige baten en lasten	680	7	-674	893	7	-887	988	7	-981	1.032	7	-1.026
1.1 Crisisbeheersing en Brandweer	2.564	12	-2.552	2.564	12	-2.552	2.563	12	-2.552	2.563	12	-2.551
1.2 Openbare orde en veiligheid	689	17	-672	664	17	-647	664	17	-647	664	17	-647
2.1 Verkeer en vervoer	5.515	151	-5.364	5.850	224	-5.626	6.004	224	-5.780	6.148	224	-5.923
2.2 Parkeren	111	1	-110	111	1	-110	111	1	-110	111	1	-110
2.5 Openbaar vervoer	33	0	-33	33	0	-33	33	0	-33	33	0	-33
3.1 Economische ontwikkelingen	23	0	-23	23	0	-23	23	0	-23	23	0	-23
3.2 Fysieke bedrijfs - infrastructuur	23	0	-23	23	0	-23	23	0	-23	23	0	-23
3.3 Bedrijvenloket en -regelingen	138	7	-131	138	7	-131	138	7	-131	138	7	-131
3.4 Economische promotie	58	247	189	58	230	173	58	230	173	58	230	173
4.2 Onderwijshuisvesting	1.525	170	-1.354	1.513	170	-1.342	1.522	170	-1.352	1.516	170	-1.346
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.259	154	-1.106	1.261	154	-1.107	1.246	154	-1.092	1.246	154	-1.092
5.1 Sportbeleid en activering	547	143	-404	466	122	-344	451	122	-329	451	122	-329
5.2 Sportaccomodaties	3.551	1.663	-1.888	3.551	1.625	-1.926	3.421	1.625	-1.796	3.413	1.625	-1.788
5.3 Cultuurpresentatie, -productie en -participatie	416	29	-387	416	29	-387	416	29	-387	416	29	-387
5.4 Musea	20	0	-20	20	0	-20	20	0	-20	20	0	-20
5.5 Cultureel erfgoed	91	0	-91	91	0	-91	91	0	-91	91	0	-91
5.6 Media	612	29	-583	612	29	-583	605	29	-577	605	29	-577
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	3.134	53	-3.081	3.173	53	-3.120	3.208	53	-3.155	3.237	53	-3.184
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	6.630	5.035	-1.595	1.761	318	-1.443	1.642	214	-1.428	1.642	214	-1.428
6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	5.900	0	-5.900	5.898	0	-5.898	5.892	0	-5.892	5.892	0	-5.892
6.3 Inkomensregelingen	7.601	5.609	-1.993	7.558	5.609	-1.950	7.558	5.609	-1.950	7.558	5.609	-1.950
6.4 WSW en beschut werk	1.410	0	-1.410	1.388	0	-1.388	1.388	0	-1.388	1.388	0	-1.388
6.5 Arbeidsparticipatie	391	0	-391	391	0	-391	391	0	-391	391	0	-391
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	1.158	106	-1.053	1.158	287	-871	1.158	287	-871	1.158	287	-871
6.71a Hulp bij het huishouden (WMO)	2.520	68	-2.453	2.511	128	-2.383	2.510	128	-2.382	2.510	128	-2.382
6.71b Begeleiding (WMO)	1.680	0	-1.680	1.680	0	-1.680	1.680	0	-1.680	1.680	0	-1.680
6.71c Dagbesteding (WMO)	656	0	-656	656	0	-656	656	0	-656	656	0	-656
6.71d Overige maatwerkarrangementen (WMO)	136	0	-136	116	0	-116	116	0	-116	116	0	-116
6.72 Maatwerkdienverlening 18-	0	0	0	0	0	0	280	0	-280	560	0	-560
6.72a Jeugdhulp begeleiding	1.376	0	-1.376	1.376	0	-1.376	1.376	0	-1.376	1.376	0	-1.376
6.72b Jeugdhulp behandeling	4.572	0	-4.572	4.812	0	-4.812	4.812	0	-4.812	4.812	0	-4.812
6.72c Jeugdhulp dagbesteding	242	0	-242	242	0	-242	242	0	-242	242	0	-242
6.72d Jeugdhulp zonder verblijf overig	171	0	-171	171	0	-171	171	0	-171	171	0	-171
6.73b Gezinsgericht	1.574	0	-1.574	1.574	0	-1.574	1.574	0	-1.574	1.574	0	-1.574
6.74b Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	641	0	-641	641	0	-641	641	0	-641	641	0	-641
6.74c Gesloten plaatsing	569	0	-569	569	0	-569	569	0	-569	569	0	-569
6.81a Beschermd wonen (WMO)	25	0	-25	25	0	-25	25	0	-25	25	0	-25
6.81b Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	49	0	-49	49	0	-49	49	0	-49	49	0	-49
6.82a Jeugdbescherming	899	0	-899	899	0	-899	899	0	-899	899	0	-899
7.1 Volksgezondheid	1.728	130	-1.598	1.685	87	-1.598	1.685	87	-1.598	1.685	87	-1.598
7.2 Riolering	1.838	2.389	551	1.817	2.372	555	1.817	2.372	555	1.818	2.372	554
7.3 Afval	3.511	4.546	1.035	3.513	4.546	1.033	3.504	4.546	1.042	3.462	4.546	1.084
7.4 Milieubeheer	3.746	1.400	-2.346	3.556	1.231	-2.326	3.241	1.006	-2.236	3.221	1.006	-2.216
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	165	50	-115	165	50	-115	165	50	-115	165	50	-115
8.1 Ruimtelijke ordening	1.973	216	-1.758	1.865	165	-1.700	1.737	165	-1.572	1.702	165	-1.537
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerrein)	3.628	3.608	-21	2.030	4.698	2.667	0	0	0	0	0	0
8.3 Wonen en bouwen	1.584	927	-657	1.483	927	-557	1.336	927	-409	1.335	927	-408
	95.553	94.796	-757	92.121	89.430	-2.691	86.461	84.450	-2.011	86.147	84.485	-1.662